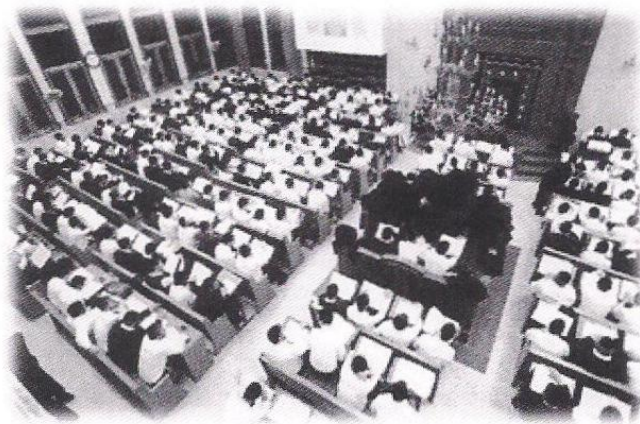

סגולה מכל העמים

אוסף מאמרים ומכתבים בענין פאות זמנינו

"המעמיד של כלל ישראל הוא רק עולם התורה, אבל
עולם התורה לא יהיה לו קיום ללא צניעות"

(מדברי הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון,
בכנס לחיזוק הצניעות - מוצ"ש חיי שרה תשס"ז)

סגולה מכל העמים

ופשוט אצלי כי פאות נכריות המודרנים
בזמן הזה הם בגדר עוברת על דת יהודית לצאת כן
ברחובות קרי' בלי כסוי ראש והא ראי שאינו דת
יהודית דהא גם הגויות בזמן הזה הולכות כן לשם
גוי שלהם א"כ מה דת יהודית בזה, ונתקיים בדרך
מליצה פאה — נכרית

מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל - שבט הלוי ח"ב בהקדמה אות כה
[הדברים נכתבו אודות ה'פאות נכריות המודרנים' של שנת תשל"ג!]

רוב

הפאות בעולם לא משמשות את הציבור היהודי אלא את הציבור הגויי ורק כ- 5% מיועד לנשות ישראל

קובץ 'תל תלפיות' שע"י בד"צ חניכי הישיבות, קובץ סא - פסח תשס"ה, עמ' רנח

יור"ל ע"י ארגון הכתר

טל': 02-5378098 (תא קולי)

פקס: 1532-5378098

אדר תשע"ח

© כל הזכויות שמורות

עקב תקלות שנגרמו בעבר, אין להעתיק ולפרסם קטעים מחוברת זו כלשונם, בלא לציין שנקחו מחוברת זו. [בקטעים מתוך מאמר יש לציין גם את שם המאמר].

תרומות עבור הפצת החוברת תתקבלנה בברכה.

הקדמה

מן השאלות הראשונות הנשאלות לנוכח הפרסומים בנושא הפאות היא, הלא בדורנו רבו הפרצות בחומת הצניעות בכלל, ובצניעות הלבוש בפרט, גם בדברים החמורים יותר מבעיית הפאות, ואם כן מה ראה המו"ל להשקיע ולעורר דוקא בנושא הפאות?

ובכן, כאשר דנים על ההתדרדרות הכללית בצניעות הלבוש בקרב מחנינו, מובן לכל נכון, שטעות לחשוב כי הציר עליו סובבות סיבת הירידה מחד ודרך התיקון מאידך - הינו ענין של ידיעת או אי ידיעת פרטים כאלו ואחרים, וקיומו או חסרונו של תקנון מסודר בנושא הלבוש. ברור הדבר כי מצב הצניעות ברחובותינו מעיד על חוסר הבנה כללי במהותה ונשמתה של הצניעות, והמפתח לשינוי טמון בהחדרת ובהשרשת היסוד הבסיסי של צניעות האשה, שהוא כמבואר בדברי רבינו יונה באגרת התשובה: "וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני אדם חוץ מבעלה".

[וראה מש"כ בשו"ת אז נדברו חי"ד סי' מז בהערה: "תמיד יש ליתן תשומת לב להכלל, ועיקר הכלל הוא 'יראת חטא' כמבואר בסוטה (כ"ב ע"א): 'למדנו יראת חטא מבתולה דר' יוחנן שמעה לההיא בתולה דנפלה אאפה וקאמרה רבש"ע בראת גן עדן ובראת גיהנם בראת צדיקים ובראת רשעים יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם' וכו'. בבתי חינוך לבנות יש ליתן משקל גדול על עניני הצניעות, ולא רק על הפרטים אלא בעיקר על הכלל אשר יוצא ממנו הרבה פרטים"].

ועתה נתבונן, הכיצד נוכל לצפות מבנותינו להפנים את יסוד הצניעות הנ"ל, כאשר פאות הראוה של זמנינו - המבטאות את ההיפך הגמור מכך - מקבלות אצלנו לגיטימציה מלאה ופעמים אף מוצגות ככיסוי המועדף, ואילו כיסוי ראש אמיתי המבטא תוספת צניעות והסתרה מתקבל כדבר שאין בו טעם ואין בו צורך?! הלא נבין כי מצב זה הינו אחד הגורמים המרכזיים לחוסר הבנת היסודות הבסיסיים של צניעות האשה, ומשכך נמנעת כל אפשרות לתיקון אמיתי בנושא הצניעות.

ואכן, חוברת זו איננה מכוונת לשינוי מעשי בלבד, אלא גם ובעיקר לשינוי רעיוני, גם במקרים בהם השינוי המעשי לעת עתה אינו מעשי. כידוע, השינוי המעשי בנושא הפאות במקרים רבים הוא קשה מאד, אלא שדוקא משום כך יש צורך לעורר על הנושא, שכן הקושי לשנות גורם לנסות להצדיק את הנוהג המקובל, וזאת בהכרח ע"י עיוות וטשטוש יסודות הצניעות הבסיסיים, אשר על כן נחוץ מאד להעמיד את האמת על תילה.

החוברת כוללת מאמרים ומכתבים מכותבים שונים בענין פאות זמנינו, חלקם כבר פורסמו במקומות שונים, וחלקם רואים כאן אור לראשונה. [יצויין כי היות והחוברת מורכבת מכותבים שונים, ייתכנו שינויים מסוימים באופן העמדת הדברים]. כמו"כ הובאו בחוברת דברים מרבותינו גדולי הדורות, בנושאים הנוגעים לנדון דידן, וכן מכתבים ועדויות מגדולי ישראל, ועוד. [כאן המקום להודות לאותם שטרחו והקדישו מזמנם בכדי להמציא לידינו את תצלומי כתבי היד המקוריים של חלק ממכתבים אלו].

היות ובשנים האחרונות ישנם המנסים להשפיע בתחום זה באופנים שאינם מתקבלים על ליבם של בני התורה, ופעמים אף גורמים לסלידה מכל עיסוק בנושא, על כן הננו להבהיר כי חוברת זו אינה כוללת דברים מסוג זה, ואין לה כל קשר לגורמים אלו.

למותר לציין כי אין לפגוע ח"ו בשלום הבית בעקבות הקריאה בחוברת זו, ויש לנהוג בתבונה ובדעת ולהשפיע בדרכי נועם. וכאמור, ישנה חשיבות רבה להפגמת הדברים, גם כאשר נראה כי לעת עתה אין סיכוי לשינוי מעשי.

אנו תפילה שלא תצא ח"ו תקלה מתחת ידינו, ויהיו הדברים אך לתועלת הרצויה בעזה"ת.

תוכן העניינים

<p>33 ..... ה - ח - ל - פ - נ - ו</p> <p>34 ..... מכון עוקף תורה</p> <p>34 ..... "כשר סוויטש" ...</p> <p>35 ..... עדויות על מראה הפאות של פעם</p> <p>36 ..... מכתב הגה"צ רבי שלום שברון זצ"ל</p> <p>37 ..... דברי מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל</p> <p>37 ..... דעת הגרב"צ אבא שאול זצ"ל</p> <p>37 ..... הלנו אנחנו אם לצרינו</p> <p>40 ..... דברי גדולי ישראל בענין כיסוי הראש</p> <p>..... מכתב מרנן הגר"ש ואזנר הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל,</p> <p>41 ..... והגר"נ קרליץ שליט"א</p> <p>42 ..... מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל</p> <p>44 ..... מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל</p> <p>45 ..... מרן הגר"נ קרליץ שליט"א</p> <p>45 ..... מכתב הגר"ע אויערבאך שליט"א</p> <p>45 ..... "א-פירצה מאבט מען א-מנהג"?! ..</p> <p>46 ..... דעת הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל</p> <p>47 ..... בענין דברי מרן החזו"א זצ"ל</p> <p>48 ..... מצב הצניעות וכיסוי הראש בתקופת החזו"א ...</p> <p>49 ..... מכתב הגרב"ז יעקובזון זצ"ל</p> <p>51 ..... מכתב הגרמ"מ לובין שליט"א</p> <p>51 ..... מכתב הגרמ"מ קארפ שליט"א</p> <p>51 ..... מכתב הגר"י ליס שליט"א</p> <p>52 ..... הרב יוסף אברהם וולף זצ"ל</p> <p>52 ..... מרת שרה שנירר ע"ה</p> <p>52 ..... מכתב הרבנית קניבסקי ע"ה</p> <p>53 ..... בענין אחריות על דור העתיד</p> <p>55 ..... חשש עבודה זרה בפאות</p> <p>59 ..... דברים נכוחים למביני דעת</p>	<p>1 ..... הקדמה</p> <p>3 ..... מי אמר שזה מותר</p> <p>5 ..... נפתח את אלבומי התמונות</p> <p>7 ..... שכחת התורה</p> <p>11 ..... מכתב הגר"א דינר והגר"ע אויערבאך שליט"א</p> <p>11 ..... בענין הפאות הסתורות</p> <p>12 ..... זאת התורה לא תהא מוחלפת</p> <p>15 ..... בענין דעת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א</p> <p>16 ..... מדוע גדולי ישראל אינם מעוררים?</p> <p>17 ..... "לא יתכן שכולם לא בסדר" ...</p> <p>..... מכתב הגרמ"ש קליין שליט"א בענין תקנון</p> <p>18 ..... 'משמר התורה'</p> <p>20 ..... מי ניצח?</p> <p>21 ..... הבהרה בענין הפאה נכרית בזמנינו</p> <p>24 ..... דברי הגר"י ליס שליט"א</p> <p>..... דברי רבותינו בענין המקום הראוי להתקטות האשה</p> <p>25 ..... רבינו הפמ"ג ומרן הח"ח</p> <p>26 ..... מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א</p> <p>26 ..... מרנן הגר"ש ואזנר והגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל ..</p> <p>27 ..... מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל</p> <p>27 ..... דברי הגר"ע אויערבאך שליט"א</p> <p>27 ..... "צניעות בלי מדות ובהלכות לבד"</p> <p>29 ..... מבט מהשטח</p> <p>31 ..... דברי רבותינו בענין הטעם למצות כיסוי הראש...</p> <p>32 ..... "שיראו שהיא אשת איש"?! ..</p> <p>33 ..... מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל</p> <p>33 ..... מרן הגר"ח ק שליט"א בשם מרן הגר"ש זצ"ל... הגר"נ קרליץ שליט"א</p> <p>33 ..... שלא עשני גוי</p>
--	--

בכל העדויות המובאות בחוברת זו - הפרטים המלאים של בעלי המעשה שמורים במערכת.

מי אמר שזה מותר?!

בשנים האחרונות יצאו - כידוע לכולנו - עוררין רבים על הפאות, מהם מתוך חוגים שמלכתחילה לא נהוג בהם לחבוש פאות, אך לא רק. רובנו מתייחסים לכך בזלזול או לפחות באדישות, אנחנו הרי יודעים שהפוסקים שאנו צועדים לאורם התירו את הפאות, וזה לא התפקיד שלנו לחטט בשורשי ההלכה ולהבין מי צודק, מבחינתנו השורה התחתונה היא הקובעת, והשורה התחתונה היא שמותר. כך גם הלכה אשתו של החפץ חיים ואשתו של החזון איש, ואני לא צריך להיות יותר צדיק מהם, אז זהו זה.

זה מזכיר סיפור על אותה חנות בשר שהיתה בבעלותו של יהודי יר"ש גדול ומדקדק בהלכה, וכל המחמירים והצדיקים של העיר הקפידו לקנות דוקא אצלו. לימים הלך היהודי לבית עולמו, ובנו מילא את מקומו, הוא היה בהחלט יהודי כשר, אבל לדרגות ההקפדה והחומרא של אביו לא הגיע. בכל זאת המשיכו יהודי העיר לקנות אצלו, כולם הרי יודעים שהחנות של הוכשטטר ברחוב המרכזי היא החנות הכי מהודרת... וכשגם הבן הלך לעולמו והגיע תורו של הנכד... והוא כבר הלך עם כיפה רק בחנות, ועל הנין אין כבר על מה לדבר... אבל ההרגל עושה את שלו, עד שבא אותו חכם וצעק: נכון, זה הוכשטטר, אבל מה לעשות שההוכשטטר הוא כבר לא אותו הוכשטטר...

ולענינו, אם נסכם זאת בקצרה: אנחנו שומרים בהקפאה על ההיתר של הפאות, אבל מה לעשות שהפאות עצמן לא נשמרות בהקפאה כלל ועיקר, נכון שאשתו של החפץ חיים ושל החזון איש הלכו עם פאות, אבל הפאות הן לא אותן פאות...

כמו כל שאר הדברים גם ענף הפאות התקדם והשתכלל והשתכלל והתקדם, ובעשרים שנה האחרונות (בערך) חל מהפך שלם בתחום, משיער יציב ופשוט עברו לשיער בעל תכונות טבעיות, ומשנה לשנה הפאות מתחדשות ומתחדשות, אבל אנחנו בשלנו... הפוסקים התיירו...

יאמר מי שיאמר, מי בעצם אמר שזה משנה, יסוד ההיתר הוא שאין אלו השערות של האשה עצמה ובזה סגי?

ובכן, מקורו של המ"ב להיתר הוא הפרי מגדים, והוא כותב במפורש שההיתר הוא משום שאין זה גורם להרהור כשיער, וכי מישוה יכול לומר כך על הפאות של היום, ובפרט אלו המקובלות על הדור הצעיר (ולא רק)?

ואם בכך לא די, הרי שבא מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שכולנו הולכים לאורו, יצא מגדרו שלא לעורר מיוזמתו על נושאים בציבור, ודוקא בנושא זה ראה לנכון לדבר על כך ברבים, והוראתו היתה ברורה: "כל ההיתר הוא אם הולכים בפאות כמו לפני מאה שנה או קצת יותר יפה", אין מי שמכחיש שמרן הגרי"ש זצ"ל אמר זאת! וכי הפאות החדשות והמשוכללות של היום עונות להגדרה הזאת?

ודו"ק היטב שמרן זצ"ל לא התייחס כאן דוקא לאורך - שגם על זה כאב מאד ודיבר על זה בחריפות כמה וכמה פעמים כידוע לי אישית מב"ב - אלא על סוג השיער של הפאות ועיצובו, שבזה לוקות גם הפאות הקצרות. וכעת נדפס ספר 'מפי האיש' מאת נינו הגר"מ ישראלזון שליט"א, שם מעיד המחבר על דברים ברורים ששמע מפיו בענין זה ביום י"א מרחשון תשס"ט וז"ל (עמ' קנו): "אמרתי לרבינו: כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפאות נכריות של ימינו, התקשרו נשים מודרניות לשאול. ואמר רבינו: לא מדברים רק ממודרניות, מדברים גם על הבני תורה. ובתוך הדברים אמר רבינו: הולכות עם פאות ארוכות עד פה - והצביע רבינו על כתיפיו. ושאלתי לרבינו: האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות? והשיב רבינו: לא, כל המראה של זה, זה פריצות".

מדוע כשמרן זצ"ל פסק לאיסור בנושא הע"ז כולם שמעו לו פה אחד, וכאן - כאילו לא אמר דבר! (חלק גדול מהמצטטים אותו בענין זה הם דוקא כאלו שבד"כ לא הלכו ע"פ הוראותיו). ניתן לומר שבנושא הזה מרן זצ"ל פשוט

דיבר אל הקיר! מדוע בכל נושא אנחנו מחמירים ומחמירים (ב"ה! וטוב מאד שכך) ודוקא בנושא הזה שכ"כ פשוט לאיסור לכל מי שלא מרמה את עצמו ושנוגע ליסוד קדושת ישראל או אפילו לא רואים מקום לשאלת רב?

אז נכון, לאף אחד מאתנו אין כח להפוך את העולם, ויש מקרים שיש חשש לפגיעה בשלום בית, אבל האם משום זה מותר לעשות מה שאסור? האם לא מוטל עלינו לטכס עצה כיצד לתקן את הענין (בהכמה ובדרכי נועם)? האם אפשר להמשיך את המצב הקיים ההולך ומתדרדר עוד ועוד משנה לשנה ולומר 'הכל בסדר'?

נקווה שהדברים שנכתבו מלב כואב, יכאיבו לבבות נוספים, ויצליחו לעורר את הידוע והמוכן זה מכבר אשר קהה בשגרת ההרגל וב"מנהג העולם", ונזכה בס"ד למהפך לטובה בנושא, והשי"ת יעזרנו על דבר כבוד שמו אכ"ר.

להבהרת הדברים: כותב הדברים נמנה על הציבור הליטאי, ואין כוונתו להכניס את ראשו לשאלה האם ללכת במטפחת או בפאה, ולא זו כוונת המאמר כלל. כוונת המאמר היא לעורר על סגנון הפאות שנתחדשו בעשרים השנים האחרונות (בערך) ושלצערנו התפשטו מאד מאד גם בקרב הציבור התורני האיכותי, סגנון פאות שהינו בעייתי מאד ומכשיל ביותר - וכאשר כבר עורר על כך מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. כותב המאמר משמש בזה כפה לרבים וטובים מתוך הציבור, בנסותו לשבור את חומת השתיקה בנושא.

קנו	מפי האיש
ענייני פאה נכרית	
<p>אמרתי לרבינו: כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפאות נכריות של ימינו¹, התקשרו נשים מודרניות לשאול. ואמר רבינו: לא מדברים רק ממודרניות, מדברים גם על הבני תורה. ובתוך הדברים אמר רבינו: הולכות עם פאות ארוכות עד פה - והצביע רבינו על כתיפיו. ושאלתי לרבינו: האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות? והשיב רבינו: לא, כל המראה של זה, זה פריצות. (יא מרחשון תשס"ט)</p> <p style="text-align: right;">יהי מה שדיבר בשיעור.</p>	

איזה שער היא הולכת

א' מנינותיו הגיעה עם בעלה כחודש לאחר נישואיהם להתברך. לאחר שיצאו אמר רבינו לנכדו כשהוא מזועזע: איזה שיער שהיא הולכת... [ארוך]... ולא נרגע מהדבר כמה ימים.

ספר מפי האיש - עמ' קנז

1. לתשומת ליבם של הטוענים "אפילו הנכדות של... והנכדות של..." [וראה עוד להלן עמ' 15]. בינו נא זאת, למרות שמרן זצ"ל היה מזועזע ולא נרגע מהדבר כמה ימים - לא הראה את הזעזוע אלא לאחר שיצאו, ולא דיבר על כך מילה עם נינתו ובעלה. וראה מש"כ בספר 'מפי האיש' עמ' שמא:

הי' נמנע עד מאד מלהעיר לאחרים כשהי' רואה שעשו דבר שלא כהוגן, ואף כשהחליט להעיר הי' עושה זאת בעקיפין, וממתין להודמנות.

ועיי"ש שהביא המחבר ב' עובדות בזה שבדידו הוה עובדא, למרות שהיה נינו ומקורבו של מרן זצ"ל.

2. יתכן שהתוספת [ארוך] היא השערת הכותב, ומכל מקום כבר למדנו בציטוט שהובא לעיל, שגם כשמרן זצ"ל מראה על האורך אין כוונתו לבעיה זו בלבד אלא נוקט זאת כביטוי להתדרדרות כללית בנושא.

3. "לא נרגע מהדבר כמה ימים"!!!... מכך נוכל ללמוד את חומרת הענין בעיניו של מרן הגרי"ש זצ"ל, שכן כידוע לא היה זה דבר מצוי אצלו שהראה רגשות כאלו כלפי חוץ, אפילו לזמן מועט, ועל אחת כמה וכמה במשך כמה ימים.

נפתח את אלבומי התמונות!

בס"ד. שלהי תשרי תשע"א.

לכבוד הסופר המופלא...

שלום וישע רב!

זה מכבר שהתוודענו לסיפוריך הנפלאים המתפרסמים ב...

מהסיפורים שלך למדתי, שיש בכוחו של סיפור, ובפרט בכישרון כתיבה כשלך, להעביר מסרים דקים גם בנושאים שקשה לדבר עליהם בגלוי, לנגוע בנקודות רגישות ברצוא ושוב, בבחינת שמאל דוחה וימין מקרבת. אני מקדים זאת כדי שתבין מדוע בחרתי לפנות אליך.

הציבור שלנו הוא ציבור נפלא, אלומת אור קטנה בים החושך הגדול, קומץ יהודים השואפים לאחוז בעץ החיים, בתורת אמת, בתוך עולם של שקר. ודוקא משום כך, כל הנהגה שבשקר יסודה אשר הופכת למקובלת בקרב מחנינו הרי היא ככתם שחור על שמלה לבנה, ויש בה כדי להכאיב כאב עמוק בנפש, מה שלא יורגש כמעט כאשר תימצא הנהגה דומה בציבור אחר. הרגשה זו נכונה גם כשמדובר בשקר 'קטן', ק"ו כאשר השקר הוא גדול ובולט.

כלפי מה הדברים אמורים?

ובכן, ישנו שקר אחד גדול, מהגדולים ביותר בציבור שלנו, אשר לדעתי כל בעל נפש כואב ודואב על כך מאוד. ועלה בדעתי, אולי אתה בכח העצום שבידך, ובכשרון הנפלא שחנן אותך הבורא ית', תוכל למצוא מסילות לציבור היקר והקדוש שלנו, וכבר אתחזק גברא שדברייך מתקבלים בלב הקוראים בנועם.

סביב השקר הזה יש כמין וטו לא מוסבר, זהו נושא שממעטים לדון בו במסגרות הרשמיות, ואין כמעט איש ציבור שמוכן לדבר עליו, ומי שמדבר אינו חושף את עצמו בדרך כלל. וכמעט שישנה מוסכמה חברתית שאם דברת על כך - הוצאת את עצמך מכלל הציבור. זה מזכיר לי מה ששמעתי בבחרותי לפני למעלה מעשרים שנה, שאחד מראשי הישיבות ביקש להפקיע את משחק הכדורגל בישיבתו, הוא אמר כי מי שישחק בזה הרי שהוא נזרק מהישיבה קודם שיבעט בכדור... להבדיל גם הדבר הזה הוא נתפס כנושא שאין מדברים עליו בציבור שלנו, ואם דיברת - הרי שקודם שדיברת אתה כבר לא שייך לציבור, באופן שאצלנו לא מדברים על כך, ומי שמדבר הוא לא משלנו.

אני מקדים את כל ההקדמות הללו כדי שגם אני לא אתפס כמי שאינו מן היישוב, כי עצם העלאת הנושא הזה במחוזותינו מציבה מיד סימני שאלה: מי אתה? לאיזה חוג/ עדה אתה שייך?

ובכן, אני משוכנע שבחושך המחודדים הבנת זה מכבר מהו השקר שעליו אני מדבר. השקר הזה הוא כיסוי הראש אצל בנותינו, מצוה יקרה אשר הפכה בעשורים האחרונים ללעג ולקלס לעיני כל. ואם נקרא לילד בשמו: פאות זמנינו. אני מדגיש - **זמנינו**, כי אין לזה שום שייכות לנידון ההלכתי כלל וכלל, וגם אינו ענין למה שהכרנו בעבר. וכל מי שלב רגיש לו עומד ותמה: הלזה כיסוי ראש ייקרא? לאן נעלמה הצניעות החביבה שעליה אמונות בנותינו בבחרותן?

זה לדאבונינו נמצא לא רק בשולי המחנה, הדבר מושרש אצל גדולים וטובים - כלשונו של מרן עמוד ההוראה (שליט"א) זצ"ל¹. סביב הדבר הזה ישנה כמין הסכמה שבשתיקה.

¹ ראה להלן עמ' 13.

זה מכבר שהדבר הזה הזכיר לי את הסיפור העממי המפורסם על בגדי המלך החדשים. נדמה כי הסיפור הזה תפור ממש על הענין הזה, וביותר לדורנו אנו, כאשר בתפקיד המלך משמשים בנינו ובנותינו - ישראל בני מלכים, והחייט - חייטים רבים הם, מחנכים ומחנכות, בהם אנשי מעמד וראשי ישיבות, המשכנעים את בנינו ובנותינו כי המלבוש הבלתי-נראה הזה, הוא אינו נראה רק לשוטים ו/או לאותם שאינם בני תורה, אבל החכמים ובני התורה רואים היטב שזהו כיסוי, ואף כיסוי מהודר.

וכאשר המלך יוצא בבגדיו החדשים לרחובה של עיר, ישנו את הילד הקטן שבסיפור שעומד וזועק: המלך ערום!! בתפקיד הזה משחק כל מי שאינו נמנה על אנ"ש, מהעם שבשדות, שנקלע למחוזותינו או לשמחותינו, הם שלא שמעו את הסבריהם המשכנעים של החייטים, הם מרשים לעצמם לשאול את השאלה הזו בקול.

אנחנו, אלו שבתוך המחנה פנימה, מתביישים ואף חוששים לשאול את השאלה הפשוטה כל כך - פן יאמרו כי חסרי דעה אנחנו, פן יקטלנו אותנו מחוץ למחנה, אבל העם שבשדות שלא שמעו מכל זה, המה ראו כן תמהו, הם מרשים לעצמם לשאול בקול את השאלה המביכה כל כך - המלך ערום???

השאלה הזו לצערנו ולבושתנו אינה זוכה למענה ענייני. נטיית ההמון היא להתלות בדור שלפנינו, לאמור: כך נהגו אימותי, כך הנהיגו רבותי, וכך גם אנו נוהגים. במילים אחרות: נכון, המלך ערום, אבל הבעיה היא בנו, אנו לא משכילים לראות את הכיסוי שבדבר, אבל הם - הם ראו מה שאנו איננו רואים.

אלא שהתשובה הזו מביישת אותנו אף יותר מהשאלה! האם **באמת** כך הלכו אמותינו ונשות רבותינו? האם **באמת** כך היינו נראים אך לפני עשרים שנה? **אדרבה**, **נפתח את אלבומי התמונות ונראה!** האם לפני עשרים שנה אי-מי מבני התורה שמע על "קאסטם"? הלא הבודדים שהוזילו מזהבם אז עבור העגל הזה היו משולי המחנה, והיום? היום זהו הסטנדרט, זהו המותג, והרחוב סוחף שוטף, לבד מיחידים אשר לא כרעו לבעל. כמה היום יכולות לומר כי חובשות הן מה שחבשה אמן כשהיתה בת גילן?? יש אף המשתטים לתלות סרחונן במרנן הח"ח והחזו"א זצוק"ל, וכי ניסו פעם לבדוק באלו פאות היה מדובר אז? והמצב בתחום הזה רק הולך ומחמיר משנה לשנה.

המצב הזה הוא ללא ספק שורש להרבה קלקולים, כי כאשר מושרש אצלנו שאפשר להשתמש במצות הכיסוי להתקשטות במקום להצטנעות, הרי בזה אנו נתפסים בעיני אחרים ובעיקר בעיני עצמנו - כחברה פשרנית, נהנתנית.

וכולם שותקים. חלק מנכבדי הציבור פשוט חוששים שיסמנו אותם, ושוב לא יהיו דבריהם נשמעים. חלק אחר מנועים מלדבר מחמת נגיעות, יש שנגיעתם מחמת משפחתם - אם מפני נשותיהם ו/או בנותיהם ו/או כלותיהם, ויש שנגיעתם מחמת יצרם. והאמת נעדרת.

זהו אינו נידון השנוי במחלוקת. היום השאלה איננה הלכתית, זוהי שאלה של אמת ושקר. האמת הזו חייבת להיאמר. אולי אתה הרב... תעלה פעם את הנושא לדיון ציבורי, את הלבטים, את התהיות, תכתוב על כך בחן המיוחד שלך, לנסות לעורר ולזעוק את הזעקה הנוקבת בתוך המחנה פנימה - המלך ערום!!!

ואחתום בזה, בתפילה שלא תצא תקלה מתחת ידינו,
מנאי, המצפה לישועת השי"ת

א. ב. ש. קרית ספר

שכחת התורה

הרהורים נוגים על מנהג הפאות בזמננו

טעות נוראה נשתרשה בלב ההמון, גם בלב המון בני התורה, בענין הפאה בת זמננו. (להבהרת המושג - "פאה בת זמננו", נקדים כי בהגדרה זו אנו מתכוונים אל הפאות בדגמים שנתחדשו בעשרות השנים האחרונות, הדומות בתכונותיהן לשיער טבעי. ואין שום נפק"מ אם יש סימני זיהוי שזו פאה, להמכירים את מנהג הציבור החרדי).

ואמנם ראוי היה להחריש בעת הזאת מכמה טעמים, אולם היות ותולדות הטעות הלזו, רבות ורעות הן, ובכללן חילול השם רח"ל, הרי שחובה לעיתים לדבר ואף בפני גדולים וטובים מן הכותב.

עם זאת, מומלץ לכל מי אשר איננו סובל ביקורת, למנוע עצמו ממאמר זה כדי שלא יצטער לחינם. הדברים מכוונים אל מי שמסוגל לקבל את התיובתא, ולו בכדי שיפליט אנחה בגמר הקריאה. אולי גם יועילו הדברים להרעיף טל של חיזוק על אותם המקיימים מצות השי"ת כמאמרה, ומוצאים לעיתים את עצמם בודדים מול שטף החיים של ההמון.

ובכן, ענינה של טעות זו, הוא בכך שהעולם סבור שהיתר הפאה בת זמנינו, הוא סוגיא בש"ס ובפוסקים, סוגיא ככל הסוגיות. וממילא, סבורים רבים וטובים, מקום בירורה ולבונה של סוגיא זו הוא בבית המדרש מול הספרים. וכשם שיכול לעסוק בסוגיית "דליל הנקשר ברגלי התרנגול" גם מי שלא ראה תרנגול מימיו, כך יכול להכריע על היתר הפא"נ דזמננו גם מי שאינו יודע צורתה. די לו ללומד, אם חפץ הוא לברר את הדין כדרכה של תורה, לפתוח את דברי הש"ג והבא"ש, לדון בראיותיהם לכאן ולכאן, להמשיך אל הפוסקים המאוחרים עד לדברי הפמ"ג המובאים במ"ב סי' עה, וכבר ההיתר מונח בכיסו. ומעתה מאי איכפת לן כיצד נראית הפאה המדוברת ואלו מכשולים היא גורמת. מה בכך שאין שום חילוק מהותי ברמת הצניעות בין המהלכת בפאה זו לבין פרועת ראש. כל זה כבר אינו מענינו. לדידן כבר הורה זקן, וכל המהרהר אחר דבריו אינו מן היישוב. (אגב, יתכן מאד כי אם יעיין הלומד היטב בסוגיא כפי חלקו בתוה"ק - יגיע גם להבנה טובה יותר של הצד האוסר. גם נתפרסם מכבר שהפמ"ג עצמו, בספרו אם לבניה, חזר מהיתרו. אבל כ"ז אינו בכונת מאמרנו כאן).

ומן הטעות הנ"ל נולדו תופעות משונות של חוכא ואיטלולא, אשר אילו היו נוהגות בין העמים אשר סביבותינו או בקבוצות פשרניות שמחוץ למחננו, כבר היינו יכולים להתענג על הליצנותא דע"ז שבזה. אלא שלדאבון לב, הרי זו ליצנותא דידן.

כך מוצאים אנו אברכים בני עליה מובהקים, אשר כל שאיפתם לעשות רצון השי"ת בשלמות, ובכל ענין של דקדוק הלכה, מוסרים נפשם ומאדם לצאת ידי כל השיטות והחומרות, לבל תהיה מדרגתם מדרגה של דיעבד חלילה אלא של לכתחילה שבלכתחילה. ואילו בענין כיסוי הראש של בני ביתם - אין דין ואין דיין. ואם תשאלם על המראה הגדול הזה, "זו תורה וזו שכרה?", לא יבינו מה אתה סח, הלא הפוסקים מתירים, ומה צריך יותר.

גם חזון נפרץ הוא למצוא מחנכות דגולות ובעלות הבנה, המחדירות בלב תלמידותיהן את יקר תפארת הצניעות ואת רוממות "כל כבודה בת מלך פנימה", ומדקדקות עמן בכל מיני פרטים, ובכללם על שערן הסתור. ובאותה העת, מופיעות הן עצמן בשיער סתור כיוצא בו ממש (אלא שהוא שיער איטלקי משובח), ואינן חשות כלל על הסתירה שבסתירה, שכן "כך נוהגים אצלנו", ו"הלא הרבנים שלנו מתירים". אבל התלמידות - מי התיר להן!?

וכבר לא יפלא לראות משפחות מענבי הגפן, הבוררות לבניהן ב"ג נפות, כלה מושלמת ביראת שמים ובכל מידה נכונה, "ראויה לשבח" בצניעות ובשאר ההליכות, בלי פשרות וויתורים. אך אם תהין אותה צנועה

וחסודה לכסות ראשה לאחר נישואיה בכיסוי ראש צנוע באמת, במקום ה"קאסטם" שייעדו לה מתחילה - מיד יקומו עליה בית חמיה עם בית אביה, על אשר מקלקלת היא את חלון הראווה המשפחתי בהנהגתה המזורה.

כללו של דבר, נתפס בעיני הציבור שענין הפאה, היות ועלה על שולחן הפוסקים, ונפיק מפומיה דרב להיתר - הרי שיש כאן "מתיר" על כל אשר בשם פאה יכונה, ועדיף טפי ממה שלא נידון בפוסקים מעולם.

והלא זהו עיוות נורא. שהרי מעבר לכל סוגיא ונידון, ישנו יסוד מיסודי היהדות, שהוא נפש אומתנו ממש. והוא, שחובה על כל אשה להתנהג בצניעות. וגדרו של יסוד זה קבע לנו רבינו יונה באגרת התשובה אות נח וז"ל "וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני אדם חוץ מבעלה, מפני שהמסתכלים בפניה² או בידיה יורדים לגיהנם, והיא ענושה בעונש כל אחד ואחד מהם, מפני שהחטיאה אותם ולא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה" עכ"ל.

על זאת אין שום סוגיא, שום שקלא וטריא, לא קושיות ותירוצים, ולא מחלוקת בפוסקים. זהו דין פשוט שלא נמצא מעולם אדם כשר שיערער עליו.

(ואמנם נשמעים בגדר הצניעות גם דיבורים על ענינים עמוקים ונשגבים של רגשי פנימיות, עשירות רוחנית עצמית, אצילות נפשית מלכותית וכו' וכו'. ואכן נוסח זה נאה הוא ומשובח כדי להאחיב את הצניעות על השומעות. אבל זאת בתנאי שהוא מביא אל הקיום המעשי של צניעות כדברי רבינו יונה הנ"ל. אולם אם הוא מרחיק מן ההנהגה המעשית של הצניעות ומעמיד אותה כטפל - על כרחך שהוא מזויף מתוכו!!)

ואם כן, הן אמנם יש סוגיא דפא"נ ואכן יש שהתירוה, אבל כ"ז דוקא אם מלבוש זה צנוע הוא, שאינו מביא לידי מכשול והרהור. (כפי המציאות שבעבר, וכמ"ש להדיא הפמ"ג שעליו נשען המ"ב). אבל בזמננו, דמלבוש זה ודאי יש בו הרהור ופריצות, מעתה כבר אינו ענין לסוגיית פא"נ אלא לפריצות כפשוטה, ומה יועילו לנו דברי הפוסקים. וכשם שלא יתכן להתיר בגד שאינו צנוע, תחת הנימוק ש-"המ"ב התיר בגדים", הוא הדין לענין פאה בת זמננו.

והם הם הדברים אשר אמר מרן הגרי"ש זיע"א בשיעורו המפורסם בפ' במה אשה, שלא התכוונו המתירים אלא אל הפאות שכמו לפני מאה שנה או קצת יותר יפה. אבל כמו שהולכים היום - אין לזה שום היתר. וודאי שלא התכוון הוא זצ"ל לומר בזה חידוש. אלא כוונתו כמשנ"ת, דהפוסקים דברו בסוגיא דפאה נכרית, אבל מ"מ משנת הצניעות לא זזה ממקומה על סמך דברי המתירים.

והנה, מן הסתם יתקוממו רבים מן הקוראים כנגד הקביעה דלעיל, בקפידא: "מי שמו לאותו כותב אלמוני להחליט שהפאות המקובלות אצל נשות ישראל האברכות והכשרות הן בעצם מראה פרוץ? אגן ס"ל דפאות אלה שפיר צנועות הן. (והראיה הניצחת לכך היא, שהרי יש פאות גרועות יותר...)

ואם נניח שהסבורים כך אינם מרמים את עצמם אלא מאמינים בטענה זו בכל לב, הרי שכפי הנראה הני אינשי - דמייין כל נשי עלייהו כי כשורא. ולפיכך לא נוכל לשכנעם מן החוש המוכיח כמאה עדים. ובכל זאת, נציג לפניהם שאלה: הלא לעת עתה ודאי יש גם פאות המוחזקות בציבור כאינן צנועות. וא"כ לטעמך, מה חילוק אמיתי יש בין אלו לאלו? האם יש הפרש משמעותי ביניהם מצד ההגיון, על מנת שנוכל להציב גבול באמצעו, ולומר זו מותרת וזו אסורה? ואמנם אלה נכנסו לציבור, ואלה - לא, מ"מ זהו רק ענין של מוסכמה זמנית, שאין לה הסבר קבוע המתקבל על הדעת. וודאי שכשם שהפאות הנחשבות

² א. ה. עיי' בספר 'פתשגן הכתבי' על אגרת התשובה, להג"ר מנשה קליין זצ"ל גאב"ד אונוואר בעל 'משנה הלכות', אות קנט, שביאר בזה דאין כוונת רבינו יונה שחייבת לכסות פניה וידיה, ואדרבה לכן נקט בדוקא פניה וידיה משום שמדבר לנשים צנועות הלבשות בתכלית הצניעות ולא הוצרך להזהיר אלא על פניה וידיה שאין הדרך לכסותם, וכוונת רבינו יונה שלא תעשה פעולות שעלולות לגרום שיתכלו בפניה או בידיה. וראה עוד להלן עמ' 40 בהערה.

כצנועות כביכול כיום, היו מוקצה מחמת מיאוס לפני שני עשורים, כך, אם לא כעת ייאמר למשחית - הרף, הרי שהפאות הטריפות דהשתא - תהינה הפאות ה"צנועות" של בנותינו.

זאת ועוד, הלא חזין בגמ' כתובות פ' המדיר עב ע"ב בסוגיא דעוברת על דת יהודית, עד כמה החמירו חז"ל במעשים שיש בהם משיכת העין והיצר באופנים דקים ורחוקים הרבה יותר מן הפאות בנות זמננו. כגון הטווה ורד כנגד פניה. (עי"ש בתוס'. וכן נפסק בשו"ע אבה"ע קטו ס"ד). וגם ע"ז קבעו חז"ל כי אשה שאינה נזהרת בכך נחשבת עוברת על דת יהודית ומצוה לגרשה. ומה נאמר אנן על האופן המשפיע כ"כ ד"כיסוי הראש" דידן.

ועדיין אם נפתה הלב לערער בדבר, כבר מילתנו אמורה בראש המאמר, כי ענין זה אינו שייך לביורור הלכתי אלא לביורור המציאות. ובזה מוסמכים להורות לנו דוקא עמי הארצות ודלת העם. כעין משאחז"ל (ב"ב קסח ע"א) "האי צורבא מרבנן וכו' נידבר ע"ה בהדיה". וא"כ, נקומה נא ונסובבה בעיר, נשאלה את פי נהג האוטובוס, הפקיד בבנק, או המלצרית בחתונה, מה דעתם על הפאות המשוכללות של ימינו, נספר להם שעל הנשואה להוסיף בצניעותה יותר מן הפנויה, ונראה את תגובתם... (ובאזני שמעתי לא אחת, לגלוגים מקרב אלה שאינם שומתו"צ על "היתר המכירה" של כיסוי הראש).

ואמנם לאחרונה "נתפרו" סברות מחודשות בענין זה, יש כזו האומרת דתכלית כיסוי הראש היא ליתן לאשה הרגשה של כיסוי על ראשה כדי להעניק לה רצינות וכבוד ראש, וע"י הרגשה זו תינצל מפריצות. ובאה טענה זו להכשיר כל כיסוי שיהיה. אך היא נסתרת מן הפמ"ג הנ"ל. דהלא נימק היתרו בהא דפא"נ שהיתה בזמנו - אין בה הרהור, ולכן שריא. א"כ חזי' דאזלי' בתר הרהור של הרואים, ולא אחר ההרגשה של האשה עצמה. ובלא"ה א"צ להאריך בפירכת הסברא התמוהה הלזו. גם ישנה שיחת נשים רווחת דכיון דבזמנינו רה"ר מלאה בפאות כאלה, הרי שמעתה אין בזה גורם של הרהור ויצה"ר. ופשוט שאין לזה שום אחיזה במציאות, כי אין היצה"ר נפעל דוקא מן המראות החריגים והמחודשים, אלא ניחא ליה גם בדברים הנדושים. (וכמו שהאריך בזה בס' מכתב מאליהו ח"ד עמ' 242). כמה חבל שעניני צניעות החמורים כ"כ, מוכרעים בקלות כזו ע"פ סברות כרסיות הטעוונות בנגיעות אישיות.

ואם יטענו עלי חברי כי לאחר הדברים האלה, כבר לא הנחת לבת אברהם אבינו (למטה מגיל העמידה) שום פאה כשרה הראויה לחבישה, ונמצא מנהג ותיק בטל מן העולם, נשיב להם בלית ברירה: אם תימצא פאה הראויה לבוא בקהל - ילכו אחריה הנוהגים כך. ואם לא תימצא - אין אחריות פאות עליכם. ייבטל מנהג זה ואלף כיוצא בו, וזאת התורה לא תהא מוחלפת.

והנה, חיים אנו בתקופה נוראה של חרון אף, ר"ל. אין לך יום שבו אין שומעים על חולים ואסונות, מיתות משונות של עוללים שלא טעמו טעם חטא, גזירות חדשות של מלכות הרשעה על לומדי התורה ושומריה, וכו'. תדיר נשמעת השאלה: מה רוצה השי"ת מעמנו? מה עלינו לעשות בעת הזאת?

וכמו"כ נשמעות גם המלצות למיניהן, בדרך כלל נחמדות וחביבות, אבל ה"נחפשה דרכינו ונחקורה" - נעדר מהן. וישנם גם אשר יכנסו יותר אל הקודש, ומחפשים את האבידה במקום בו נאבדה. והם מצביעים על הנקודה שאותה גילתה לנו התורה בעצמה - "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", וזועקים על מצב הצניעות במחנינו בדא ובהא.

ומי"מ, את הפרה הקדושה המקטרגת ב"ראש" אין מעיזים לשחוט. כן כן, אותו "כיסוי הראש" העושה את מצות השי"ת ללעג ולקלס, ובכל זאת נעשה כדגל של "בית של תורה". החפצא הזה של החטאת הרבים, שמרן הגרי"ש זצוק"ל הגדירו - "ממש ערוה", ומרן הגר"ש וואזנר (שיבדלחט"א) זצ"ל קראו - "זיוף", הוא אינו נכנס כלל לרשימת ה"הוה אמינות" של הגורמים למידת הדין.

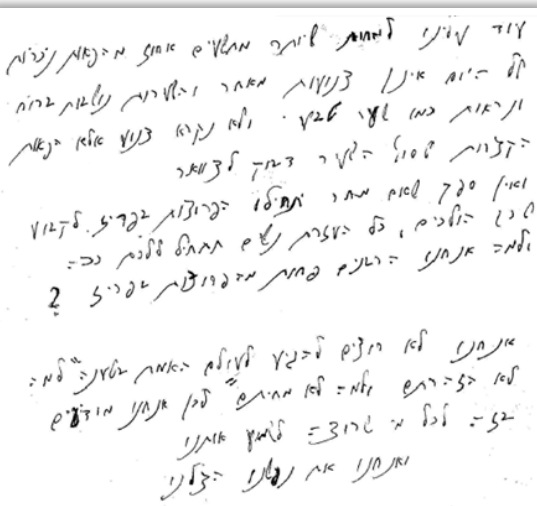
ומסתברא, דהא דשתקי רבנן בהא מילתא, אין זה משום דניחא להו. אלא משום שמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. ואולי אף משום שע"ז תיפסד השפעתם גם בתחומים שעדיין היא נשמעת. ואכן שמעת' בשם כמה מחכמי ישראל שזה טעמם.

דא עקא, שכתוצאה מכך מתקבלת "תורה חדשה", חלילה, שממנה נשמע שאין כל חילוק בין כיסוי ראש אמיתי, המצניע את נוי השיער כפי אשר חפץ השי"ת, לבין הפאה בת זמננו הפועלת את ההיפך הגמור. וישנם בני תורה רבים וטובים, הבטוחים בנפשם שזהו ענין של "מנהגים", יש מנהג של מטפחת ויש מנהג של פאה, ושקולים הם ויבואו שניהם. ומשמע להו לאינשי דלעתיד לבוא יהא אור פניה של זו שוה לזו, שהרי שתיהן כיסו ראשן כמצות ד'. ואפילו יסכימו בדעתם שיש מעלה לכיסוי ראש צנוע על פני הפאה, הרי זו מעלה בעלמא לדידהו, שחבל להקריב בשבילה את אחד ממנעמי החיים, וכל המשקיע בה הרי הוא מן המתמיהין.

והרי זו שכחת התורה, רח"ל. ועל זה א"א לשתוק. שכן גם אילו יצויר שחובשות הפאה בת זמננו ינצלו מן המקטרגים בטיעון כל שהוא (הלואי ויהיה כך!!), מ"מ, צניעות - אין כאן. ואין בכוחו של שום מנהג שבעולם לסמא את העינים ולעקור את המציאות המרה הזאת. והשי"ת הנאמן לשלם שכר טוב ליראיו, ומחבב את הצניעות יותר מן הכל (כמ"ש במדרש, הובא בס' ארחות ישר למרן הגר"ח שליט"א, ערך צניעות), ודאי יתן לכל הנהגות בצניעות אמיתית, מאוצרו הטוב הצפון לצדיקים, פי אלפי אלפין מן הקושי שהיה להם כאן בעוה"ז לעמוד בכל הנסיונות מבית ומחוץ. ופשיטא ופשיטא שבזמן קיבול השכר הנצחי, יהיה יתרון הצנועות הנ"ל על אלה שאינן - כיתרון הת"ח העצום מן הע"ה הגמור (שהיו לו היתרים), ואור פניהן של הראשונות מול האחרונות - כמראה אדם בפני הקוף. והמתבונן - ימצא בזה אופן ברור ומזעזע מאד של קיום דברי הגמ' ב"ב י' ע"ב, "עליונים למטה ותחתונים למעלה"... (ואנא, אל יתמה הקורא על ההחלטיות שבדברים, כי לא מליבי בדיתי, אלא כך מתבאר מדברי המהר"ל בס' גבורות ד' פרק ס', דעיקר מעלתה העליונה של האשה היא צניעותה. ולהדיא כ' בס' חסד לאלפים סי' ג' ס"ד, שעל זה יהיה עיקר שכרה ועונשה לעתיד).

מי יתן והיה נשמע הקול מאת כל מי שיש בידו להשמיע קולו, קלא דלא פסיק, לא בשפה רפה כפי הנשמע כיום, אלא בשפה ברורה ובוזרוע נטויה - דתהא האמת הזאת גלויה וניכרת. וידעו כל איש ואשה כי שני שבילין לפניהם. וכתר הצניעות מונח בשביל האחד, וכל הרוצה ליטול - לשם יבוא ויטלנו. והמשכיל והמשכלת, היודעים את ערך הטרקלין לעומת הפרוזדור, ומגבירים את שכלם על רצונותיהם - יבחרו בדרך האמת. ובזכות נשים צדקניות (דהיינו צנועות. רש"י סוטה ב' ע"א) נזכה להגאל בגאולת עולמים. בב"א.

מתוך מכתבו של הגאון רבי אליעזר דינר שליט"א - טבת תשע"ח

ידו וינינו לשיעור מלפניו מלפניו איתנו מלפניו מלפניו
אין היום אין צנועות אמר ויחזיק עליו בזה
ויבואו כמו לפני אביו. ולא קניא צנוע אלא הנאמן
הצנוע שסוף הליך דמך לצנוע
ואין ספק שום מתי אפילו היצונו בקרטי. ד' 14
כל הולכים, הם היצונו לשם אהבה ולמה נכ=
ולמה אמרנו: היצונו ממת היצונו מפי' 5 2

אמרנו לא הוציאם לנצח אלא הוציאם לנצח
לא הוציאם לנצח אלא הוציאם לנצח
לא הוציאם לנצח אלא הוציאם לנצח
אמרנו לא הוציאם לנצח אלא הוציאם לנצח

עוד עלינו למחות שיותר מתשעים אחוז מהפאות נכריות של היום אינן צנועות מאחר והשערות נושבות ברוח ונראות כמו שער טבעי. ולא נקרא צנוע אלא הפאות הקצרות שסוף השיער דבוק לצוואר. ואין ספק שאם מחר יתחילו הפרוצות בפריו לקבוע שכך הולכים, כל העזרת נשים תתחיל ללכת ככה, ולמה אנחנו הרבנים פחות מהפרוצות בפריז?

אנחנו לא רוצים להגיע לעולם האמת בטענה "למה לא הזהרתם ולמה לא מחיתם", לכן אנחנו מודיעים בזה לכל מי שרוצה לשמוע אותנו, ואנחנו את נפשנו הצלנו.

מכתב הרבנים הגאונים
רבי אליעזר דינר שליט"א ורבי עזריאל אויערבאך שליט"א

תשרי תשע"ד

בס"ד

לכבוד האברכים העוסקים בחיזוק הצניעות.

באשר לבקשתכם שאכתוב את אשר על ליבי בענין הפאות המצויות כיום, הנה המבוגרים שבינינו בודאי זוכרים כיצד היתה נראית צורת הפאות שהלכו בעבר, לפני שלושים וארבעים שנה, שהיו השערות יציבות ועומדות במקומם כמקשה אחת, ולא כצורת הפאות שהולכים בהם היום שהשערות מתפשטות להלן מן הראש ונעות ונדות, אשר פאות כאלו מנוגדות לצניעות [גם כשאינן ארוכות] ואינן מבטאות כלל רצון לכסות את הראש, וברור שפאות אלו לא שערום אבותינו ורבותינו, ולא בכזאת נהגו אצל גדולי ישראל שהלכו נשותיהם בפאה. ומאד יש להצטער על מצב זה שנתהווה אצלנו, והלואי שנזכה שיתוקן הדבר.

כבר התריעו על כך מרנן ורבנן ובכללם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על הפאות הנ"ל, ועל הארוכות, וגם אאמו"ר מרן זלה"ה כאב את כאבו על סוגי הפאות הנ"ל, והיה מחניך קדוש.

עזריאל אויערבאך

מכתב שפורסם בגליון 'הלכה ומעשה' - פרשת ויחי תשע"ו

בענין הפאות הסתורות

בענין הפאות סתורות השיער, הנני להעיר שבעיה זו היא בעיה בפני עצמה ללא קשר לארוכות דוקא, וכן מתבאר מדברי השבט הלוי והמלבושי מרדכי שציין הכותב, ובגדר הדבר עי' בס' **חוט שני** ה' צניעות עמ' נה **דכשהשערות מתפזרות אנה ואנה זה מיקרי סתורות**, ואמנם כ' שם שכאשר השערות קצרות ממילא אינן מתפזרות, אבל באורך המקובל כיום בפאות, המציאות היא שהשערות מתפזרות אנה ואנה גם כשהן באורך המקובל ואינן ארוכות במיוחד.

ויש לשים לב שדברי השבט הלוי בענין זה (בהקדמה לשר"ת ח"א) נכתבו כבר בשנת תשל"ג, כשהאורך והסגנון המקובל כיום לא היה אז מקובל כלל והיה נחשב אז לחוסר צניעות. [המתבונן בדברי השבט הלוי יראה שפא"נ סתורת שיער הוא פריצות בעצם, ואי"ז דבר המשתנה לפי המנהג].

הנה ידוע שבש"ע
 אה"ע סי' כ"א כי לא ילכו צנות ישראל פרועות צשוק אחת
 פנויה ואחת אשה איש, וידוע דעת המג"א סי' ע"ה
 דסחירה קליעת שערך אסור אפילו בפנוי צשוק אשפיי
 שאין צהס דין גילוי שערות דבשערות קלועות מותרות
 מכ"מ ע"ס הלכות סחירה שערות הראש הוא פריעותא
 דאסור גם בפנויות והכי קבלו אבותינו ואבות אבותינו
 ואפי' להחולקים להלכה בפנויות, מכ"מ צאשה איש לית
 דין ולית דין דאיסורא גמורה היא לא מפני איסור גילוי
 ראש לבד, אלא ע"ס ההלכה בשערות מסותרות הוא פריעותא
 שאין כמותו, גם כשהולכות צפאה נכרית, והוא פשוט מאד
 לכל בר בי רב, ומ"כ נוהלו ומגועלים אלה מצנות ישראל
 אשר תחת המסוכ של פאה נכרית הולכות פרועות וסתורות
 ראש כהריקות ופחחות ציוטה, ואם אמרו עפה ושער
 צאשה ערוך דבר זה הוא ק"י צן ק"י.

דרשות שבט הלוי - ח"א עמ' קמב

חוט שני
 הלי צניעות
 - עמ' נה

לילך בשערות סתורות היינו
 צאופן שהשערות מפורות אנה ואנה דזה
 מיקרי "סתורות"

עוד יש להדגיש, שב'דרשות שבט הלוי' שם (ח"א עמ' קמב) מבואר שכ"ז הוא גם להחולקים על המ"א שאסר סתירת שיער גם בפנויה, דבאשת איש בפא"נ לית דין ולית דין דפריצותא גמורה הוא ובזה אין חולק, עיי"ש. והנה כיום המציאות היא שפנויה שאתך באופן כזה בשערותיה יובן מיד דהוא חוסר צניעות, וא"כ באשת איש בפא"נ על אחת כמה וכמה.

זאת התורה לא תהא מוחלפת

הנה בשנת תשמ"ז העמידו גדולי ישראל את גדרי הצניעות בפאות, ופרסמו "קריאה נאמנה" בה גילו דעתם דעת תורה שאסור לחבוש פאות המתפשטות לצדדים, ובתקנון המפורט שפורסם בזמנו - תחת הכותרת 'שית לבד למסילה' - הדבר מפורט יותר: "שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח".

3. שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח או נכנסות לפניו ומכסות אותו בחלקן (זהו שער סתור שאינו מדרך הצניעות, וכמו"כ תנודות הפאה בהתכופפות ומשב רוח משווה לה מראה טבעי).

וראה עדות נאמנה על דעתו של **מרן הגר"ש ז"א** אוערבאך זצ"ל בענין זה, בדבריו של הגר"מ גרוס שליט"א [בכנס לפאניות], שהובאו אז בעיתון 'המודיע' - יום ו' י"א ניסן תשמ"ז - מדור 'הבית שלנו' (ראה צילום), שהעיד בזה"ל: "כשדיברתי עם מורי ורבי הגאון רבי שלמה זלמן אוערבאך שליט"א, הייתן צריכות לראות באיזה התלהבות הוא דיבר **ובאיזה בהירות ברור לו שהפאות האלו אסורות.** וכך מורי ורבי הגאון רבי שמואל וואזנר שליט"א כולו היה חרדה לדבר הזה".

כשדברתי עם מורי ורבי הגאון ר' שלמה זלמן אוערבאך שליט"א הייתן צריכות לראות באיזה התלהבות הוא דיבר ובאיזה בהירות ברור לו שהפאות האלו אסורות. וכך מורי ורבי הגאון ר' שמואל וואזנר כולו היה חרדה לדבר הזה.

והנה כעבור מספר שנים מוצאים אנו שהמצב היה שרוב הפאות החדשות כבר לא עמדו בגדרי הצניעות, וכך כתב **מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל** תשע שנים לאחר מכן - בחודש **טבת תשנ"ו**: "ובפרט בעת כזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות". [המכתב במלואו מופיע להלן עמ' 41].

כמו"כ מצאנו בזה דברים שכתב בזמנו הגר"מ גרוס שליט"א במכתבו להגרמ"ש קליין שליט"א, חדשים ספורים לאחר מכן - ביום **כ"ה אייר תשנ"ו**, וז"ל בתוך דבריו: "דכפי שאומרים מוכרי הפאות וקונייהם, כי **כיום צורת הפאות כפי מתכונתן ללא סטיה מהתקנות שנכתבו, לא מצוי כלל אלא כחמש או עשר אחוז**, וגם המצוי נראה על אשה צעירה כאשה מבוגרת וכיו"ב מטענות דומות". [המכתב נדפס בחלקו בספרו 'אום אני חומה' ח"ב חלק ח"מ סי' שמא - עמ' תצט-תק, וכאן העתקנו מהמכתב המקורי, שצילום ממנו הגיע לידינו].

ואה"כ ז"ל הרצ"ה בספרו 'הנהגות' עמ' 107, שכתב: "ביום צ"ה אב תשנ"ו נכנסתי אל ביתי וראיתי את אשתי ואת ילדיה ואת כל בני הבית וראיתי בהם פאות ארוכות ורחבות וראיתי בהם פאות ארוכות ורחבות וראיתי בהם פאות ארוכות ורחבות".

הרי לפנינו עדות ברורה, כי בשנת תשנ"ו רובן המכריע של הפאות - לפחות תשעים אחוז - לא עמדו בכללים שהורו גדולי ישראל בשנת תשמ"ז.

והנה הגרמ"ג שליט"א במכתבו הנ"ל שולח לשאל את גדולי הדור, האם מחמת כן יש להסיר דברים מסוימים מההוראות שניתנו בתשמ"ז, כדי שלכה"פ שאר הדברים יתקבלו ברוב הציבור, או שלמרות מצב זה יש להמשיך ולהורות כבשנת תשמ"ז, וכלשונו: "או דילמא אין אחריות זו עליהם וסגי במתי מעט שהוא הפרט ינהגו כדת של תורה".

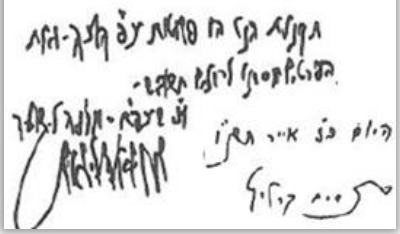
נראה לי שזוהי תשובה ראשונה ונכונה, שיש להמשיך כפי שהיה, ולא להקל בה. וזוהי תשובה ראשונה ונכונה, שיש להמשיך כפי שהיה, ולא להקל בה. וזוהי תשובה ראשונה ונכונה, שיש להמשיך כפי שהיה, ולא להקל בה.

ואכן מוצאים אנו יומיים לאחר מכתב הגרמ"ג - ביום **כ"ז אייר תשנ"ו** - שמרן הגר"ש וואזנר זצ"ל ולהבחל"ח הגר"נ קרליץ שליט"א חתמו שוב על מכתב המורה כי יש להקפיד על צניעות הפאות וכפי שפורטו הלכותיהן

בתקנון 'שיתי ליבך למסילה' - דהיינו התקנון שנקבע בשנת תשמ"ז. ומרן הגר"ש ואזנר זצ"ל אף הוסיף בכתב ידו בזה"ל: **"תקנות הנ"ל הן פשוטות ע"פ הלכה**, ואת הפרטים מסרנו לרבנים חשובים".

ומכ"ז מתבאר, שאיסור הפאות המתפשטות לצדדים - שפורסם בשנת תשמ"ז - והיא הפירצה העיקרית שנפרצה בשנים שאח"כ - אי"ז דבר התלוי בנוהג המקובל וברמת החרירות, אלא זהו דבר האסור מצד עצמו, ולכן נשאר באיסורו גם כאשר הרוב הגדול עובר על כך. והביאור בזה פשוט, וכפי שהובאו לעיל דבריו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל בזה, ששיער סתור זהו "פריצות שאין כמוהו ונלקח מן הירודים שבאנושות", והיינו שצורה זו במהותה היא פריצות, גם אם רבות הולכות כך. [נראה בסי' עולמות של טוהר' ח"ב פרק ט"ז ששיער סתור נחשב מאז ומעולם לסמל של פריצות וגילוי עריות].

הדבר ברור שמצוות כסיו הראש, נתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף על צניעותה יותר מן הפניה. ולכן יש להקפיד על הפאות שהיו מה שיותר צנועות, ופירוט הלכותיהן פורסם בתקנון "שיתי לבך למסילה".

עולמות של טוהר ח"ב עמ' 528

פרופ' ה.מ. במאמרו המקיף על התמורות בלבוש הכללי והיהודי כותב שגם העשירים ובני האצולה הגויים שחלקם היו בצינעה פרוצים בלבושם, אולם ברשות הרבים כיבדו את צלם-אנוש והקפידו על לבוש ארוך וצנוע ביותר ובמיוחד הקפידו על שיער אסוף ולעיתים מכוסה בחלקו. במאמרו הנ"ל מציין שאשה ונערה בוגרת שהיתה יוצאת בשיער לא אסוף כדוגמת ה'קרה' המודרני היה מאז ומעולם סמל לתאוות גילוי-עריות.

עולמות של טוהר ח"ב עמ' 528

חובה לציין שתקופה די ארוכה, למרות שהלכו הנשים בגילוי ראש, אולם שערן היה אסוף לאחור בהקפדה גדולה, ולא מפוזר או ארוך או נופל לפנים כדוגמת ה'קרה' בן זמננו, על חסרוקת כזו מציין פרופ' ה. מ שהיתה מאז ומעולם נחלת הירודים באנושות רודפי תאוות ואיסורים.

עולמות של טוהר ח"ב עמ' 528

כמו"כ מוצאים אנו שמונה שנים לאחר מכן - בחודש סיון שנת תשס"ד, שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה לפרסם שוב ב'יתד נאמן' את ה'קריאה נאמנה' משנת תשמ"ז, בה נאסרו הפאות המתפשטות לצדדים. ושוב

עמוד 2 יום שלישי י"ב סיון תשס"ד

ע"פ בקשת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א
אנו שבים ומפרסמים את הברור אותו פרסמו בעבר רבותינו נבג"מ ולהבהיר שליט"א
לעורר נשות ישראל על גורי הצניעות בלבוש הפאות

קריאה נאמנה
ואזהרה גדולה לנשי ישראל הכשרות
 מורשת היא לקהלת יעקב חובת שמירת הצניעות והזירות בה בכל גדריה. וכידוע מכל גדולי

מבואר דעת גדולי ישראל, כי האיסור נשאר בתוקפו גם לאחר שבע עשרה שנה, למרות שמאז הוא נפרץ כמעט לגמרי, ואם בשנת תשנ"ו תשעים אחוז לא עמדו בכללים - מובן מאליו שבשנת תשס"ד המצב לא נהיה יותר טוב.

ראינו לנכון להבהיר נקודה זו, היות וכפי הנשמע ישנם כאלו שמחמת הקושי לקבל את הדברים³ מורים לעצמם ולאחרים כי בעניינים אלו "הכל כמנהג המדינה" ואחר שנפרץ הדבר ופאה כזו כבר נפוצה גם אצל הנשים הכשרות שוב אין לאוסרה. **אכן בדברי גדולי ישראל מבואר שהאיסור עומד במקומו** גם לאחר שנפרץ וכנ"ל, שכן מדובר על דברים שהם פריצות מצד עצמם וכפי שנתבאר.

עוד יש לציין לדברי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, בשיחה בביתו עם נציגי ב"ד משמר התורה, בחודש כסלו תשס"ט, וז"ל: **"הצרה של הפאות, אני לא יודע איך אפשר לתקן את זה, זה כבר מושרש אצל גדולים וטובים, והולכים עד כאן"** עם הפאות האלו, **זה ממש פריצות שאין כמוה, אני לא יודע איך אתם יכולים לעקור את זה,**

³ שלפיהם ישנה סיבה טובה ומוצדקת להחליף למטפחת. ראה להלן עמ' 40.

⁴ והראה בידו על כתיפו. וראה לעיל עמ' 4 מה שמסופר בספר 'מפי האיש', שגם כאשר מרן זצ"ל הראה על האורך, באותו מעמד השיב לשואל שאין כוונתו דוקא לאורך אלא על עצם המראה, וכלשונו: **"כל המראה של זה זה פריצות"**.

זה התחיל מהגדולים, לא סתם ממאן דהוא, ראשי ישיבות, יקרים וצדיקים, כולם נכשלים בזה... זה פרוץ מאד, זה לא סתם מן השוק נכשלים, ממש צדיקים גמורים, ומנגד צדקניות גם כן גמורות, גם האשה היא צדקנית, אבל זה... אני לא יודע איך מתקנים את זה". [דברי מרן זצ"ל מוקלטים, וניתן לשומעם בטל: 079-56-00-153, שלוחה 1].

והנה מלשונו מבואר בצורה ברורה, שאינו מדבר על פירצה המצויה רק אצל המודרניים ובשולי הציבור החרדי, או על פאות חריגות ושונות מן המקובל, אלא על דבר שכבר מושרש אצל גדולים וטובים, ראשי ישיבות, גדולים וצדיקים, צדיקים גמורים וצדקניות גמורות - כולם נכשלים בזה!⁵ [עד כדי שמרן זצ"ל באותו מעמד מתאונן פעם אחר פעם: "אני לא יודע איך אפשר לתקן את זה", "אינני יודע איך אתם יכולים לעקור את זה", "אני לא יודע איך מתקנים את זה"], דהיינו שמדובר על פאות כאלו שבמציאות הן נפוצות ומקובלות אצל הנשים הכשרות, ולמרות זאת קורא לזה מרן זצ"ל "פריצות שאין כמוהן!", ומביע את כאבו הרב על מצב זה, עד שקורא לזה "הצרה של הפאות"...

ולפי ה"היתר" הנ"ל - הדברים מופרכים מיניה וביה, שהרי אם אפילו נשים צדקניות נשות ראשי ישיבות גדולים וצדיקים גמורים הולכות כן (וכ"ש שאר נשים), א"כ אדרבה, זו סיבה להתיר, שהרי זה נעשה מקובל, ואין כאן לא 'צרה' ולא 'פריצות', ומה צורך יש לתקן את זה, ועל מה נזעק מרן זצ"ל? והדברים מדברים בעד עצמם.

⁵ וכדבריו שהובאו בס' מפי האיש [כנ"ל עמ' 4]: "לא מדברים רק ממודרניות, מדברים גם על הבני תורה".

להלן קטעים נוספים מתוך דברי הגר"מ גרוס שליט"א בכנס לפאניות - צילום מעיתון 'המודיע' י"א ניסן תשמ"ז

הנושא שלנו, של הפיאות המסויימות שנאסרו ע"י גדולי ישראל שליט"א מכל החוגים הוא לא בא לשמור על גדר הציניעות של כנות ישראל בלבד, אלא יש פה דבר הרבה יותר חמור והוא מכשול הרכים, וזה למעשה לימוד זכות גדולה על הנשים שאינן יכולות להבין את הדבר הזה, כי אין להם את הטבע, כמו שהרבה פעמים הגברים לא יכולים להבין את הנשים. בפרט הזה מה מושך תשומת לבו של איש ואפילו איש בן תורה, לאשה קשה להבחין כדבר, אלו הרגשות דקות הרגשות מסויימות שרק האיש בנוי לזה ולא האשה, יוצא שאנחנו לא באים לחזק את גדר הציניעות בלבד, אלא גם למנוע מכשול גדול לר"ב, מכשול שגורם להם משיכה להסתכל.

3) שלא יהיה שינוי בולט בין צדדי הפיאה, כי מטרת השינוי הוא להבליט ולמשוך את העין. 4) גבול שערות הפיאה מה צדדים הוא עד סוף האוזן כלפי הפנים ולא יותר. (הפיאה בצורת "יקרה" אסורה, אלא אם כן היא מגיעה עד לתחתית האוזן ולא יותר). 5) שלא תהיה הפיאה מתפשטת לצדדים.

ניגש לצד המעשי. ישבו ועדת רבנים להגדיר מה הן הפיאות האסורות והמותרות, והם קבעו שבעה כללים. 1) אורך הפאה מותרת רק עד סוף הצוואר האחורי (תחילת החוליה הראשונה בשדרה). 2) פיאות פרוצות בצורתן, או מחמת ריבוי שערותיהן, ריבוי שערות מושך את העין בין בראשן בין בצדדין אסורות.

[לתשומת לב: פאות "קרה", הנחשבות כיום לפאות הכי "צנועות", נאמר עליהן בתשמ"ז "הפאה בצורה 'קרה' אסורה, אלא אם כן..."].

בסיד, יום עשרה לכתב תש"ז
 אכבוד הרבנים המשובחים המוסקים בהתקנים ונאונים אלאיד הרב לא ברא
 בשם מלכות נשים.
 ה"ל כזה לאגד ולרשעה את נזר מין האדם ה"ל ונאון אלא בנתינת אלו
 (א) כזה הכוונה שאין אסור כלל על מה שישם וישם את ה"קצם והסתכלות,
 וחובה על האשה לראות כל אבריה אלא בנתינת אלו בנתינת אלו.

ע"ה ר"ה ה"ל בנתינת אלו
 ז"ל נאון אלא בנתינת אלו
 א"ל בנתינת אלו

מתוך מכתב הגר"מ קליין שליט"א פורסם בקובץ 'הצנע לכת' עמ' נ'

בענין דעת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

בס"ד

מאחר ששמעתי מכמה ששאלו למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א על דבר ההליכה בפאה נכרית ונענו שמותר כמבואר במ"ב סי' ע"ה, והבינו שכוונת מרן שליט"א גם לפאות הנהוגות כיום, לכן נגשנו לברר את הדבר, ובחודש אייר תשע"ג באנו מספר אברכים מפה עיה"ת ב"ב לשאול קמיה דמרן שליט"א את דעתו בזה, ושאלנו כך, דהנה בשנים האחרונות נשתנה מאוד צורת הפאה נכרית, בעבר עשו את הפאה באופן שהשיער יציב ועומד ולא מתנועע, ואילו היום נשתכלל ייצור הפאות ועושים את הפאה באופן שהשיער מתפשט לצדדים ומתנועע כמו שיער רגיל, והנה בשנת תשמ"ז הורו גדולי ישראל ובראשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל במכתב הנקרא 'קריאה נאמנה', שפאות המתפשטות לצדדים אין ללובשם. שאלתנו היא, האם הוראת רבותינו קיימת גם כיום שרוב רובן של הפאות המצויות הן עשויות באופן זה שהשיער מתנועע ומתפשט לצדדים כשיער רגיל? ונענינו בזה"ל: **"אין לי שום ידיעה בזה, תלכו לר' ניסים"**. כלומר, שכל תשובותיו בענין זה הם בנוגע לעיקר המחלוקת דיש לסמוך על המ"ב שהתיר, אבל בענין סוג הפאות המצויות כיום האם מותרות או אסורות בזה לא דיבר כלל ואין לו ידיעה בזה.

לאחר מכן אכן הלכנו למרן הגר"ח קרלין שליט"א, והראנו לו את ה'קריאה נאמנה' משנת תשמ"ז, [שהוא בעצמו חתום עליה, ובשנת תשס"ד הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לפרסמה שוב ב'יתד נאמן'], ששם נכתב לאסור הפאות המתפשטות לצדדים, ושאלנו האם הוראה זו תקפה גם כיום שאין מצוי כלל פאות שאינן מתפשטות לצדדים ומתנופפות ברוח וכו', **והשיב שמה שהורו אז בודאי תקף גם כיום**, ואף הוסיף וכתב על ה'קריאה נאמנה' הנ"ל בזה"ל: **"אייר תשע"ג, גם בזמנינו שעדיין הנושא הנ"ל פרוץ, יש לחזק ולפרסם שוב את מכתב גדולי ישראל"**, וחתם את שמו.

וביום שני ו' טבת תשע"ד הראיתי את הדברים הנ"ל למרן הגר"ח שליט"א ושאלתי האם אפשר לפרסם, ולאחר שעיין בדברים בירך ואמר **"שיהיה בהצלחה"**.

ונמצא לפ"ז, שהרוצה לדעת דעת תורה בענין הפאות שבזמנינו, אינו יכול להיתלות במרן הגר"ח שליט"א שלא דיבר כלל על פאות זמנינו אלא רק על עיקר המחלוקת.

מ. י. בני ברק - 05276-81856

ג. ב. יש לציין שכאשר יצאנו מבית מרן לאחר שהשיב לנו שאין לו ידיעה בזה, הסביר לנו אחד מנכדיו החשובים שליט"א, שמרן שליט"א התכוון כפשוטו למה שאמר, שכן הדבר ידוע שמרן שליט"א אינו מכיר בצורת אשה כלל (וסיפר לנו כמה סיפורים בזה), הוא מעולם לא ישב בב"ד ולא בבית הוראה וגם במשפחתו הוא מעולם לא הסתכל איך הפאה נראית ואין שייך שתהיה לו בזה שום ידיעה, עכ"ד.

א. ה. - כמו"כ בחוברת 'והייתם לי סגולה' הובאו דברים שכתב אחד מתלמידי מרן הגר"ח שליט"א [הרב י. ג.] בענין זה, וז"ל בתו"ד: **"...ובפירוש אמר לן מו"ר שליט"א שאינו יודע המציאות כיום, ויודעני דגם על נכדותיו אינו מסתכל..."**.

וכן העיד באזנינו ת"ח חשוב מב"ב ממקורבי מרן הגר"ח שליט"א, שהיה נוכח כאשר היו נכדותיו בחדרו, ושאל אחד הנוכחים את מרן שליט"א **"האם הפאות של הנכדות הן בסדר?"** ומרן שליט"א **לא הסכים להסתכל**, רק השיב **"אם זה נראה כמו שיער זה אסור"**.

"כשהיינו צעירים, אבי לא היה מזהה ברחוב לא את בנותיו ולא את אחיותיו. גם היום הוא אינו מזהה אותן. אירע פעם שאחת מאחיותיי נעלבה ואמרה לו: 'אני הבת שלך, אתה לא מכיר אותי?'... אז הוא התנצל ואמר: 'לא ראית'... כשהן באות אליו ומתיישבות מולו הוא מבין שאם היא יושבת מולו זו הבת שלו."

ויותר מכך העיד בנו הגר"ח שליט"א, בראיון לאחד העיתונים - סוכות תשע"ו, שהגר"ח שליט"א **אינו מזהה אפילו את בנותיו ואחיותיו**. והרי הצילום:

והנה רבים שואלים - אם אמת נכון הדבר שמצב הפאות כיום כ"כ חמור ובעייתי מדוע גדולי הדור אינם מעוררים על כך בצורה ברורה? **ובדברים הנ"ל ישנה תשובה לשאלה זו וד"ל**. [וכידוע - בהלכה איננו סומכים על רוח הקודש וכד', ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות].

תשובה נוספת ישנה לשאלה זו, שנשאלת גם בתחומים אחרים, כגון בענין השימוש בחשמל בשבת, וראה בספר 'החשמל בשבת' שהביא המחבר ששאלוהו שאלה זו, שאם הדבר כ"כ חמור מדוע הרבנים לא יוצאים על כך ב'קול קורא', וכך כתב המחבר בתשובתו בתו"ד, עמ' 136 (ובמהדורת תשע"ח - עמ' 113):

פרק ה - מכתבים בנושאי החשמל בשבת >

136

מאיך, נכון הדבר שיש מגדולי ישראל שלא כתבו במפורש שהדבר אסור מדינא, אך כפי שהבנת הגישה של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכן יבלח"א מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א נקטו שאין כל תועלת מפרסום ציבורי רחב היקף של איסור מוחלט על השימוש בחשמל גם אם סוברים כן, מאחר שכידוע קשה מאוד לעמוד באיסור זה וישנם רבים מהציבור שלא יעמדו בכך וימשיכו להשתמש בחשמל למרות האיסור החמור שבו, וע"י פרסום איסור מוחלט עלול הדבר לגרום לריחוק וניכור לאלו שלא יעמדו בכך, מאחר ואינם עומדים באיסור גדולי הפוסקים. משכך נקטו שיש להעמיד את הענין כלפי הציבור כדבר נעלה וחשוב ביותר, והראוי להבין יבין.

עוד שם בעמ' 142 (ובמהדורת תשע"ח - עמ' 120):

פרק ה - מכתבים בנושאי החשמל בשבת >

142

אמנם, יש מרבתינו גדולי ישראל שנקטו שאין להורות באופן ורשמי לכלל הציבור לאיסור, מאחר שאם יאסרו גדולי הפוסקים דבר זה בנחרצות הרי הדבר ברור שרבים מאוד לא יעמדו בנסיון וימשיכו להשתמש בחשמל, נמצא הוראה זו מרחיקה את התועלת הרצויה. לכן נקטו שאדרבה, מוטב שלא לאסור באיסור רשמי מוחלט, ובכל זאת לבני התורה שישמעו לקול חכמים חובה ליידעם על כך.

ניסיתי למצוא דימוי מילתא לנידון דנן. והנה, כידוע בדור שלפני השואה היתה בעיה חמורה בענין הצניעות, וביקשתי לראות כיצד מחו בהם גדולי אותו דור. ולפלא היה בעיני כשהתבוננתי במכתב הח"ח (נד' בח"ח עה"ת עמ' שכב - מכתב גלוי), שהחפץ חיים מאריך מאוד להוכיח את בני דורו על זה ורוב המכתב נסוב על שטפח באשה ערוה ונמצא שלא ימלט שיברך האדם כנגד טפח מגולה ונמצאו ברכותיו לבטלה, ועוד ועוד, והיה מקום להתפלל, מדוע לא הוכיחם על פניהם, דעו כי על פי חוק התורה ודת יהודית אסור ללכת בצורה כזו, יש כאן שיעור מגולה, מקומות מגולים באשה, למה התמקד בענין זה של ברכות הבעל. וכשם שפירט בהלכות לשון הרע את הלאוין והעשין וכו' כן היה לו לנהוג בענין חמור זה. (היעלה על הדעת להוכיח ממה שהח"ח לא הזכיר איסור בזה מוכח שמותר ללכת גלוי ראש, נגד המפורש בתורה? ח"ו!), אמנם הדבר ברור, שהח"ח שהכיר את מצב הדור ניסה להציל מה שיכל, וידע מהו הדבר הנשמע ומה אינו נשמע. (ראה עוד שם עמ' רצט שהח"ח מסביר את דעתו

ע"כ מספר 'החשמל בשבת', ודברים אלו נכונים גם בנושא הפאות.

לדעתי יוסיף באות ג' הערה ואזהרה רבה להנשים ההולכות בשערותיהן פרועי הראש שהיא איסור תורה, ואסור להתפלל או לברך נגדם שום ברכה, ומדינא אובדות נאמנות ויוצאות בלא כתובה, ומנהג זה אותיות גיהנם. ועוד יוסיף דברים חמים לבקשם בשם התורה"ק לחדול מזה. ואם כי היה ראוי לייחד בשביל זה מודעה מיוחדת באריכות דברים, אבל יען שידעתי שכבר נפרץ הגדר בגליל הזה ונתפשט מאוד, וכמעט אבדה כל תקוה בלבי להועיל, לזאת ידי עצורות, אבל אם החרש נחריש בכל הענין יאמרו מדשקתי רבנן ש"מ וכו', לכן נכון לדעתי שיהיה עכ"פ נזכר בדרך אגב שיהיה עכ"פ מחאה מאתנו, השומע ישמע והחדל יחדל", עכ"ל.

וראה גם בספר 'אפיקי מגינים' (וילנא תרס"ט) סי' עה חלק הביאורים סוף סק"ב שכתב: "ועכשיו אשר בעודה"ר נתפרץ מאד מדת הצניעות בנשים שהולכות בפרהסיא בפרועי ראש, עד שאי אפשר למחות בהן שבודאי לא ישמעו לנו".

ועכשיו אשר נפוץ נפרץ מאד מדה הניעות נשים שהולכות בפרהסיא בפרועי ראש עד שא"א למחות בהן שבודאי לא ישמעו לנו

והנה שם היה הנדון אפי' באיסור תורה המפורש בש"ס ובשו"ע, ועל אחת כמה וכמה בדבר שנתחדש במציאות רק בדור האחרון ומחמת כן אין ע"ז דברים מפורשים בפוסקים הקדמונים.

אולם הקושי העיקרי היה שבעקבות אותה אוירה מורעלת ששררה ירדה קרן הצניעות בציבור הכללי מה שהשפיע גם על ציבור היראים וקשה היה למצוא נערה שתסכים לכסות את ראשה לגמרי כדת וכדין, ולהיות שונה בזה מכל חברותיה. מובן מאליו שבני הישיבות שהקדישו את חייהם לתורה, וקנו ביישיבה קרוב לעשר שנים קניני תורה ויראה לא רצו לוותר ולו על קוצו של יוד. אולם גדולי הדור וראשי הישיבות הנחו את התלמידים שכיוון שאין ברירה, שלא יעשו מכך תנאי, כיוון שהיה זה כעין גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה וההוראה היתה שאחרי הנישואין ינסו בדרכי נועם וחכמה לנסות ולשנות את ההנהגות האלו.

כאשר הגיע רבינו לפרקו והוצעו לו הצעות שידוכים, תמיד היה מברר את השקפתה והלך רוחה של המדוברת וכאשר לא הסכימה לעמוד בכל גדרי הצניעות לא הסכים לוותר בענין זה. ולמרות שידע היטב שדעת גדולי הדור וגם רבותיו היא שיש לוותר, באומרו: 'וכי ניתן לעצור את קיום העולם', בכל אופן הרגיש בנפשו שלא יוכל לוותר בזה.

וראה בספר 'לעבדו בלבב שלם' - תולדותיו של הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, משגיח ישיבת תורה אור - עמ' 90, שם מסופר שכ"כ היה קשה אז לבני הישיבות למצוא שידוך שתסכים לכסות את ראשה (אפי' בפאה) עד ש"גדולי הדור וראשי הישיבות הנחו את התלמידים שכיוון שאין ברירה שלא יעשו מכך תנאי" ויסכימו להנשא עם אשה שתלך בגילוי ראש!

ישנם כמה וכמה דברים שרבנים רוצים למחות עליהם, אך אינם יכולים, כי "כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע, כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע". אבל עלינו לדעת, שגם אם הרבנים אינם מוחים על כל דבר, אין זה אומר שהדבר הוא כשר וראוי! כמו שפשוט וברור שלא כל מה שישנו בבני-ברק הוא בהכשר של הרב שך... ולא כל מה שבלייקווד הוא בהשגחתו של רבי אהרן קוטלר. כשישנן פרצות גדולות הרבנים יוצאים ומעירים, מתערבים ומוכיחים, אבל עדיין אין זה אומר שאם הרבנים שותקים - הכל כשר!

כאן המקום לעמוד על נקודה נוספת שניתן ללמוד מדברים אלו. הנה ישנם המתקשים לקבל את המסרים העולים מחוברת זו, וטענתם בפייהם שלא יתכן לומר שכולם טועים ונוהגים שלא כהלכה. אמנם מהדברים הנ"ל אנו למדים כי בעינינו אלו אין מקום לטענה זו, שהרי כפי שראינו,

הגרש"ד פינקוס זצ"ל - ספר 'נפש חיה' עמ' פ'

בחלק ממדינות אירופה הרוב הגדול של נשות החרדים הלכו בגילוי ראש! עד כדי כך שגדולי ישראל לא ראו תקוה לתיקון הדבר, ואף הנחו את תלמידיהם שלא להקפיד על כך בשידוכים! [נראה להלן עמ' 50 שרבות מנשי בני ליטא הלכו כן!].

פירצה זו נזכרה בספרים רבים מאותה תקופה ואכמ"ל, וכבר נודעו בזה דברי הערוך השולחן או"ח סי' עה ס"ז:

וְשִׁתָּה בּוֹאוּ וּנְצוּחָה עַל פְּרִצוֹת רְוִינוּ בְּעוֹהֲרֵי שׁוּה שְׁנִים רְבוֹת שֶׁנִּפְרְצוּ בְּנֹת יִשְׂרָאֵל בְּעוֹן זֶה וְהוֹלְכוֹת בְּגִילוֹי דְרָאֵשׁ וְכָל מָה שֶׁצִּעְקוּ עַל זֶה הוּא לֹא לַעֲזֹר וְלֹא לְהוֹעִיל.

"שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעון זה והולכות בגילוי הראש, וכל מה שצעקו על זה הוא לא לעזור ולא להועיל".

וכאמור, אם אפילו באיסור תורה המפורש בש"ס ובשו"ע היה יכול להיות מצב כזה, על אחת כמה וכמה בנדון של פאות זמנינו, שהוא נדון חדש שנתחדש בדור האחרון, שאין ללמוד כלום מכך ש"כולם נוהגים כך", ואין מקום לטעון "לא יתכן שכולם נוהגים שלא כהלכה". ואף שבפירצת גילוי הראש באירופה לא כל הנשים ממש הלכו בגילוי ראש, ובודאי היו נשים צדקניות שכיסו ראשן, אך גם בנדו"ד, לא כל הנשים הולכות בפאות זמנינו, וישנן רבות שפרשו מן הדבר והתחזקו לכסות ראשן בכיסוי מבד (עי' להלן עמ' 40), בפרט בשנים האחרונות.

עוד נציין בזה לשו"ת 'משיב שלום' (בלגורייא תרצ"א) ח"א סי' לד, המתאר את המציאות שהיתה באותה תקופה:

בימינו בעוה"ר או לנו שכך עלתה בימינו. שגם נשואות נשאו ראש בגלוי ובפרהסיא יוצאות בשוק פרועות לשימשה בקמיהם שאפי' בנות הערלים לא חצופות כל כך. וזה עיקור דת משה ויהודית ביד דמה פורע ראש ולענה. ונלאו חכמי הדור ודורשיו וסופריו ורבניו למצוא עצה נכונה לעצור בצד רעה חולה זאת ולגדור פרצה. כי בעוה"ר שומע להם לא נמצא. וכל כך גברה החצופות, אך אשר אין תרופה כי בת קמה באמה וכלה בחמתה. וכלנה הצעירות פרצו גדר התורה בעשותן המזמתה. ואפי' הכשרות יגהן המעטות. בטלה יעתן ובושות במעטה ראש לעטות כי חריגה לשחוק וללעג הרבה ולבוז וחרפות. בין הרוב הניכר רובן ככולן החצופות.

"אוי לנו שכך עלתה בימינו, שגם נשואות נשאו ראש בגלוי ובפרהסיא יוצאות בשוק פרועות... וזה עיקור דת משה ויהודית ביד רמה פורע ראש ולענה, ונלאו חכמי הדור ודורשיו וסופריו ורבניו למצוא עצה נכונה לעצור בעד רעה חולה זאת ולגדור פירצה, כי בעוה"ר שומע להם לא נמצא... וכולנה הצעירות פרצו גדר התורה... ואפילו הכשרות שבהן המעטות בטלה דעתן ובושות במעטה ראש לעטות כי תהיינה לשחוק וללעג הרבה ולבוז וחרפות בין הרוב הניכר רובן ככולן החצופות".

לשחוק וללעג הרבה ולבוז וחרפות בין הרוב הניכר רובן ככולן החצופות".

הנה כי כן, אותה התמודדות שישנה כיום בנושא הפאות, היתה אז בין כיסוי ראש לגילוי ראש.

(עו) וכה דברי הגר"ש קליין שליט"א במכתבו (שבת תשע"ג): באתי בדברים אלו להביא לדיעת מע"ת את הדרך שלמדתי מפוסק הדור מן הגר"ש דאזנר שליט"א. הנה בענין ההודאה יש כמה חלקים. א' ההלכה אשר באה אחר יגיעה בסוגיא. ב' ההנהגה הראויה ליחיד או לציבור. ג' להיות חכם הרואה את הנולד. בראשית הקמת ב"ד משמר התורה אמר לנו מן שליט"א דאין תועלת לפרסם ברבים דברים אשר לא יתקבלו בציבור, וכדי להזהיר בציבור את הלכות הצניעות כראוי, יש לעשות כן לאט לאט, דאו יש סיכוי שיתקבלו הדברים. ועל כן לפעמים יש להתעלם מדברים מסויימים שמרגישים שעדיין לא הגיע הזמן לפרסמם. אמנם כל זה בבחינת 'פעמים שאתה מתעלם', אבל אין הכוונה לשנות את ההלכה כמלוא נימא, ע"פ מה שאמר מן שליט"א הרבה פעמים בשם החתם סופר דיש דברים שנעשים בקהילה שאינם לתחילה, ואפשר להתעלם מזה אבל אסור לתת הכשר על זה. ועל כן אף דברים שצריך עתה להתעלם מהם, מ"מ השואל את ההלכה על הרב הפוסק לענות לו כהלכה.

צילום מספר 'הלבוש כהלכות' (מהדורת טבת תשע"ה) - עמ' 181

בדברים אלו מבואר, שחברי 'משמר התורה' בעצמם לא נתכוונו לתת 'הכשר' על כל מה שלא נאסר בתקנון.

מכתב א'

הנה מפעם לפעם מתפרסמים מאמרים בענין הבעייתיות שבפאות של זמנינו, וישנם הטוענים כנגדם כי גדולי ישראל כבר הקימו בי"ד 'משמר התורה' שפרסמו תקנון בענין זה, ושם לא נכתב בפירוש שישנה בעיה כללית בפאות זמנינו. ויש לציין בזה למכתבו של הגרמ"ש קליין שליט"א [מראשי בי"ד 'משמר התורה'] שהובא בספר 'הלבוש כהלכתו' במהדורה החדשה פרק כ' הע' עו, וז"ל בתוך דבריו: "בראשית הקמת בי"ד משמר התורה אמר לנו מרן [הגר"ש וואזנר זצ"ל] שליט"א דאין תועלת לפרסם ברבים דברים אשר לא יתקבלו בציבור וכו' ועל כן לפעמים יש להתעלם מדברים מסוימים שמרגישים שעדיין לא הגיע הזמן לפרסמם, אמנם כ"ז בבחינת 'פעמים שאתה מתעלם', אבל אין הכוונה לשנות את ההלכה כמלוא נימא וכו' ועל כן אף דברים שצריך עתה להתעלם מהם מ"מ השואל את ההלכה על הרב הפוסק לענות לו כהלכה". ע"כ. כלומר, שישנם דברים שאמנם לא פורטו בתקנון אך באמת הם נוגדים את הצניעות, ומה שהתקנון התעלם מהם זהו משום שההתנגדות אליהם לא תתקבל בציבור.

מכתב ב'

בענין תקנון הפאות, הנני להבהיר דבריי. במכתבי הקודם לא נכנסתי כלל לעצם הגדון מה מותר ומה אסור, רק באתי לומר שאין להוכיח היתר מכך שהדבר לא נכתב בתקנון, וכפי שמתבאר ממכתבו של הגרמ"ש קליין שליט"א בעצמו, שהקו המנחה של משמר התורה היה להתעלם מדברים שלא יתקבלו בציבור. וכעת אתייחס בקצרה לדברי המגיב.

א. מה שתמה שאם מרן הגר"ש וואזנר (שליט"א) מורה לא לכתוב בתקנון הלכות מסוימות משום שהם לא יתקבלו בציבור א"כ מדוע הכותב חושב שהוא כן יכול לפרסם, וכי הוא רואה עצמו גדול יותר? אמנם היא הנותנת, והדבר פשוט שאין להשוות בין תקנון רשמי מטעם גדולי ישראל שאמור לחייב את כלל הציבור, ובו נדרשת זהירות יתירה שלא לגרום למצב של זלזול בהוראות גדו"י [ועוד טעמים שאכ"מ], לבין סתם כותב אנונימי המעונין לעורר על הנושא לאותם שיקבלו.

ב. הנני להעיד בזה [ואף אחד לא חייב להאמין לי, השומע ישמע והחדל יחדל], כי שאלתי בעצמי את הגרמ"ש קליין שליט"א לפשר השינויים בין תקנון 'משמר התורה' לבין תקנון הפאות הישן משנת תשמ"ז, והשיב לי כי אי"ז משום שנסתנה הדין אלא משום שב'משמר התורה' נמנעו מלכתוב דברים שלא יתקבלו בציבור, וכפי שכתב במכתבו וכנ"ל. וכן הורה ג"כ מרן הגר"נ קרליץ שליט"א לפני כשנה וחצי לאברכים ששאלוהו שאלה ז, האם התקנון של תשמ"ז תקף גם כיום שאין מצוי כלל פאות העומדות בו, והשיב שמה שהורו אז בודאי תקף גם כיום שהנושא פרוץ. [שמעתי בעצמי מבעלי המעשה].

וזאת משום שמדובר בדברים שהם פריצות לא מחמת שהם שונים מהמקובל אלא מצד עצמם ומהותם, ולא רק בפא"נ אלא גם בפנויה שתלך בשערה בכזו צורה, וכגון מש"כ מרן הגר"ש וואזנר (שליט"א) ב'שבט הלוי' ח"א בהקדמה עיי"ש, ובדברים כאלו אין נפק"מ בשינוי המציאות, וגם אם רבו מאד הפורצים בזה והולכים כך - לא הותרו מחמת כן. וע"ע מש"כ בזה ב'שבילי דוד' (להגרד"י זילברשטיין זצ"ל אב"ד וייטצען - דפס תרל"ג) או"ח סי' ב' אות ב'.

מי ניצח

מכתב שלא נשלח

לכבוד המחנכת החשובה וכו'

לאחרונה נערך בסמינרכם יום עיון לתלמידות הבוגרות, בענין כיסוי הראש לאשה הנשואה. שמעתי מאחת המשתתפות כי נאמרו שם דברים מאלפים וחשובים על חשיבות הצניעות בכלל וכיסוי הראש בפרט. המסר המעשי שנאמר כמסקנת כל הדברים היה כי... טוב ללכת בפאה, אבל... רק לפי כללי "משמר התורה".

תשואות חן לכל צוות המורות על הטירחה והרצון הטוב. אולם היות וכאב לבי על כך, אני חש צורך לפרוק את הכאב במכתב זה. אין בכוונתי להעביר בקורת חלילה על מי שכוונתו לטובה וודאי שלא על תלמידי חכמים. אבל בכל זאת יש לעורר כאן נקודה למחשבה על צורת העברת המסרים לתלמידות ולציבור בכללותו.

במדרש רבה (בראשית כב ו') מובא משל נפלא על דרכו הערמומית של היצר הרע להשגת מטרותיו. נביאהו בקצרה: בעיר רומי ישנם כלבים היודעים להשתדל לפרנסתם. כיצד? האופה מסדר לחמניות רבות על גבי הדוכן. הכלב חומד לעצמו לחמניה אחת, רק אחת. אך כיצד יכול הכלב להשיג לחמניה אחת מן האופה השומר על כל סחורתו? ובכן, הוא מעמיד פני מתנמנם. האופה מרשה גם לעצמו להתנמנם. ולפתע מזנק הכלב והופך את כל הדוכן. הלחמניות מתפזרות לכל עבר, קמה מהומה רבתי. אנשים טובים מתאספים לעזור. ובתוך הבלאגן חומק הכלב ובפיו לחמניה אחת בלבד. כאשר מסכם האופה את הנזקים, מגלה הוא כי הכלב לא הצליח כל כך ברשעותו, הוא גנב רק לחמניה אחת. ואינו מבין, האופה השוטה, שהכלב דוקא כן הצליח, הוא גנב לחמניה אחת,

הלא זה בדיוק מה שהוא היה צריך !!

משל זה הוא לימוד מוסרי מקיף על היצר הרע, אבל בעניננו הוא ממש קולע אל "השערה".

רבים וטובים מוכנים להעיד שהיצר הרע אינו נצרך דוקא לפאות מודרניות בעלות אורך מופרז או מראה חריג כדי להכשיל את הציבור באביזריהו דעריות. עצת בלעם הרשע יכולה להתקיים היטב גם בפאות בעלות המראה הטבעי שאורכן אינו עובר את קו הכתף (דרך אגב, איפה זה בדיוק?), ואין בהן מיני פעלולים.

ובכן כיצד יצליח ה"כלב" להכניס את המכשול הרע הזה אל תוך המחנה, ואף לתת לו גושפנקא של "מנהג בני תורה"? פשוט מאד, הוא הופך את כל הדוכן. מכניס פאות מאד מודרניות, מאד ארוכות, בעלות שביל לבן ושאר מרעין בישין - אל החלק ה"רדום" של הציבור.

קמה מהומה, מחנכות נזעקות, דרשנים מגויסים, ימי עיון ועצרות חיזוק נערכים. והמסקנה... "בשום אופן לא יעבור את קו הכתף", "לא שביל לבן", "לא מראה חריג".

נניח לרגע שהדברים מתקבלים אצל השומעים, ואז נשמעת אנחת סיפוק ורווחה, ברוך השם! נצחנו את הסטרא אחרא. הוא לא הצליח להכניס את הפריצות אל תוך מחננו!

והכלב הרומאי עומד מן הצד, אוחז בשיניו את הפאה שהותרה כעת לבא בקהל, וחוגג את נצחונו.

הלא זה בדיוק מה שהוא היה צריך !!

חובה עלי להדגיש. אין בדברי שום בקורת או השגה על רבני משמר התורה שקבעו את התקנון. גם הם מודים שההגדרות שנאמרו בו אינן משקפות דעת התורה האמיתית כפי שהיו רוצים לקבוע. אלא הן מבוססות על מה שאפשר היה לצפות מכלל הציבור לציית לו. בבחינת "פעמים שאתה מתעלם" - כך כתב במפורש הגרמ"ש קליין שליט"א במכתבו. (מובא בס' הלבוש כהלכתו עמ' קפא).

הבעיה היא בדרך החינוך שלנו. גדל כאן דור שלם שמעצב את הלכתחילה שלו ע"פ הדיעבד של התקנון. מהיום מושגי הצניעות של בני התורה נקבעים ע"י השוליים הסוררים שלא יכלו לקבל מושגים יותר נעלים.

אם ביום עיון מטעם הסמינר - המוקדש כולו לנושא כיסוי הראש - אין שום אזכור לדבריהם של רבים מגדולי ישראל שכיסוי הראש המהודר ביותר הוא העשוי מבד, ושאשה החובשת אותו - עושה רושם גדול בשמים, או

לכל הפחות הבאת דעתם של הגדולים במכתביהם, שפאה במראה טבעי אינה לפי גדרי הצניעות - אין לצפות מן התלמידות לאיזה שהוא רגש פנימי לאהבת ההצטנעות מעיני זרים.

אם חניכת הסמינר, יוצאת משיעורי הצניעות תחת הרושם, שרצונו של הקב"ה הוא בדיוק בשיער אירופאי משובח המתנועע לכל עבר - עד הכתף !! עד הכתף !!, מהיכן יכנס בקרבה הרצון הטהור שלא יכשלו בה בני אדם?

צר לי, אבל אין זה חינוך לצניעות, אלא "אילוף" לקיום סעיפים יבשים. וקרוב לומר שגם הוא לא יצלח.

אסיים בדברי החזו"א זצ"ל באחת מאגרותיו המפורסמות (קובץ אגרות ח"ג סא) - "כמו שאין באוהבי חכמה אהבה למיעוטה ושנאה לרוב חכמתה, כן אין באוהבי תורה ומצוה - אהבה לאמצעיות ושנאה לקיצוניות וכו' מה עלובה הבינוניות הסואנת בוז לקיצוניות. חובת חינוכנו לקיצוניות!". אין לנו מה להוסיף על דבריו של החזו"א, אלא רק להבין כי הם אמורים גם לגבי הצניעות.

אברך שעדיין לא התייאש

מאמר שנכתב ע"י ת"ח חשוב ממודיעין עילית - שבט תשע"ג

בס"ד

הבהרה בענין הפאה נכרית בזמננו

[נכתב ע"פ עצתו של אחד מגדולי הרבנים שליט"א של הציבור הליטאי, והיה למראה עיניו ונתן הסכמתו].

בשנים האחרונות אנו רואים שכותבים הרבה נגד הפאה נכרית, ולפני שמביאים את דעתם של גדולי ישראל בענין זה, יש צורך להבהיר שיש הרבה פעמים ערבוב של שני נושאים. אחד הוא המחלוקת הישנה שיש בפוסקים בענין זה, והשני הוא הפאות של היום. ובענין הנושא הראשון, באמת יש בזה מחלוקת גדולה, וגם האמת ניתן להאמר שלפני תקופת ההשכלה היה המנהג ברוב המקומות שלא יצאו עם פאה נכרית⁶. מ"מ בדורות האחרונים נהגו בהרבה מדינות שיצאו עם פאה נכרית אפילו הנשים הכשרות. והמשנה ברורה (ע"ה ט"ו) הביא בזה בשם הפמ"ג⁷ דבמדינות שיוצאין הנשים בפאה נכרית מגולה יש להם לסמוך על השו"ע (ר"ל הרמ"א) ע"ש. ולכן דעתם של הרבה מגדולי ישראל שאפשר לסמוך על המקילין בזה במקום שאין מנהג להחמיר⁸.

אמנם בענין הפאות המצויות היום, יש להקדים שכבר הורו הרבה מגדולי ישראל לאסור פאה נכרית שיש לו מראה טבעי, וכן היתה דעתו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. וכבר מבואר כן בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה' אות רי"ג) שכתב שאם אינו "ניכר לכל" ודאי אסור משום מראית העין ומשום חשש הרהור ע"ש. והנה הטעם השני הוא טעם חזק מאד, שהרי בדברי הפמ"ג הנ"ל (שהוא המקור להכרעת המשנ"ב) מבואר טעם ההיתר כי "אין הרהור" וכוונתו מבוארת שהטעם הוא בגלל שזה לא משפיע על הגברים כמו שערות. וא"כ באופן שלא שייך טעם ההיתר הרי זה אסור. וכן הדין נותן, שהרי מבואר בתרומת הדשן סי' י' שהחיוב לכסות את השערות "איננו אלא משום פריצות דגברי" [וע"ש שכתב עפ"ז נפק"מ להלכה, וכן מוכח מעוד ראשונים ואכמ"ל]. וא"כ לא יתכן להתיר פאה נכרית שיש בו אותו פריצות דגברי.

⁶ וראה בדרשות מהר"י מינץ דרוש א' שהתנגד לפאה נכרית שהתחיל להתפשט בארץ איטליה, וכתב וז"ל ואבותינו ואבות אבותינו הקדושים בכל קהילות האשכנזים מחו בדורותיהם שלא יאשו על ראשם אפילו הבינדי ממי שהגוון שלו דומה לשיער עכ"ל.

⁷ אמנם יש שהעירו שהפמ"ג בספרו "אם לבינה" (כת"י) נראה שחזר בו מהיתר זה, ועי' מה שהאריך בזה בספר בירור הלכה ח"ו ואכ"מ.

⁸ ומ"מ אין לנו להפוך ולעשות מהקולא כאילו הוא הידור ולומר שפאה עדיף ממטפחת. וכבר התפרסם בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (במכתב הגרמ"מ קארפ שליט"א משנת תשנ"ו) שהאומרים כך "הם דברים בטלים". [ובאמת מה שיש טוענים שיש בפאה נכרית פחות חשש שזה יזוה קצת, אפילו אם היה זה נכון בפאות הישנות מ"מ אין זה נכון כלל בפאות של היום שהן גמישות הרבה יותר, וע"י קצת רוח יכול להתגלות השערות שבצדדים]. ומה שיש שמועות שיש שהעדיפו לפעמים פאה נכרית, זהו כשאבים להורות לנשים שאם ילבשו פאה זה יהיה פאה כשרה ואם ילבשו מטפחת לא ילבשו אותה כהלכה וכגון אלו הלוכשות את המטפחת מעבר לאזניים וכד'. [וכבר האריך בשו"ת חת"ס (או"ח ל"ו) דקי"ל שגם השיער בין האוזן לפדחת צריך כיסוי ע"ש]. אבל אין ללמוד מזה באופן כללי לכל הנשים כמוכח. (ועי' בדברי מרן הגר"נ קרליץ שליט"א בספר חוט שני (אהע"ז כ"א ס"ק י"א) שכתב לשבח את המטפחת "ואשרי מי שמדקדקת בצניעותה לכסות את ראשה לפי כל הדעות").

ואינו דומה כלל לפאות של הדורות הקודמים, כי אפילו אם היו עושים את הפאה משערות האשה עצמה שנחתכו, מ"מ לא היה לזה "עיצוב טבעי" [ועי' בשלטי הגבורים שכתב שפאה נכרית היא "מגבעת ידבקו בו שיער"], וגם השערות היו מתייבשות עד שהיה נראה כמו קש, אבל היום יש חומרים שמשמרים את המראה הטבעי של השערות. ולא שייך לפלפל ולהמציא סברות לומר שגם פאה שיש לה מראה טבעי לא תגרום הרהור, כי אפילו אם היה לזה מקום בדורות הקודמים, מ"מ לענין הפאות של היום לא שייך להכחיש את החוש שהפאות שיש להן מראה טבעי יש להן השפעה על הגברים לא פחות משערות.

אמנם עדיין יש בזה מבוכה, כי הרבה כבר מבינים שהפאות של היום נראות ממש טבעי [ובשנת תשס"ה שאלתי את הגאון ר' משה שאול קליין שליט"א אם זה נכון מה שכתב בספר משבצות זהב לבושה שרוב רובן של הפאות היום הן בכלל האיסור של מראה טבעי, ואמר לי דמסתמא זה נכון, אלא שהנשים לא ישמעו לנו]. אבל אחרים באים ואומרים שזה לא נכון ואפשר להכיר שזה פאה. אבל כמדומה לי שזה בגלל אחד משני טעמים. א' שיש פאות שהנשים יודעות להבחין בהם ואולי גם הגברים יבחינו אם יסתכלו היטב. אבל הרי אסור להסתכל באשה ולא הותר אלא "ראיה לפי תומו", ואם בראיה המותרת זה נראה טבעי וכבר מושך את העין לא פחות משיער טבעי, מה זה יעזור אם יוכלו להבחין אחרי שמסתכלים היטב. וכבר הבאתי מה שכתב מהרי"ל דיסקין שאם אינו "ניכר לכל" ודאי אסור, וא"כ צריך שיהא ניכר גם לגברים. ובהליכות שלמה (הלכות תפילה פ"כ עמוד רמ"א) כתב "שיהא ניכר בקלות" ע"ש. ועוד נתברר לי טעם שני למבוכה הזאת, כי יש הטוענים שאפשר להכיר שזה פאה, וזהו משום שהבחורות שלנו הולכות בשערותיהן באופן פשוט אבל הפאות הן מסודרות באופן מקצועי. וא"כ האמת היא שזה נראה ממש כמו שיער שסידרו אותו שיהיה יותר יפה, והוא רק יותר גרוע.

ובאמת כבר אמר לי הגאון מוהר"ר משה מרדכי קארפ שליט"א שאין צורך לכל זה, כי אפילו נגיד שזה ניכר שזה פאה מ"מ זה מושך את העין יותר משיער טבעי ויש לאסור משום פריצות. ואמר לי שכוונתו בזה גם על מה שנחשב כבר "פאות רגילות". ויש להוסיף על דבריו שגם אם הפאה הזאת לא יותר גרועה משיער טבעי, מ"מ אם זה משפיע לא פחות משיער טבעי גם זה אסור וכמו שהבאתי מדברי הפמ"ג הנ"ל שההיתר הוא רק כי "אין הרהור".

ובשנת תשס"ו בקשתי מאחד מבניו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שישאל את אביו מה דעתו בזה. וחזר אלי ואמר בשמו שזה ודאי פריצות. ושאלתי אותו אם רצונו לומר שנראה טבעי בעיני הגברים או בעיני הנשים, וענה לי שבוודאי רצונו לומר בעיני הגברים כי דיברו מטעם הרהור. וזהו כמו שכתבתי. ובשנת תשס"ט בשיעורו למסכת שבת אמר מרן זצ"ל בפרהסיא שאם זה נראה כמו שערותיה הוי איסור גמור, והוסיף שהפאות המותרות הם כמו מה שהיה לפני מאה שנה או קצת יותר יפה. ועוד אמר לי אחד מבני משפחתו ששמע מפיו שגם סינטיי אסור אם הוא במראה טבעי. ועוד שמעתי הקלטה של מה שאמר על הפאות הפרוצות שיש היום כבר מושרש אצל גדולים וטובים וראשי ישיבות וצדיקים גמורים וכולם נכשלים בזה והוא לא יודע איך אפשר לתקן את זה. ואמרו לו שהציבור יקבל מה שהוא אומר, וענה ואמר "מה שרוצים יקבלו".

וגם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א דעתו לאסור, וכן שמעתי מפיו בשנת תשס"ה. אמנם בגלל המבוכה הנ"ל, לכן שאלתי אותו שוב בכתב בשנת תשע"ב בזה"ל: "הפמ"ג בסי' ע"ה (שהוא המקור של המ"ב בהיתר הפא"נ) נתן טעם להיתר כי "אין הרהור", ולכאן פשוט דר"ל שזה לא גורם הרהור כמו שיער טבעי, ובזמנו היו כל הפאות בכלל היתר זה, אמנם בזמנינו השתכללו הפאות, ולכאן יש ללמוד מהפמ"ג שכל פאה שהיא משפיעה על הגברים לא פחות משיער טבעי אין להיתרה, ואני שואל האם זה נכון", והשיב: "נכון".

ומרן הגר"ש ואזנר (שליט"א) [זצ"ל] כתב בשנת תשל"ג (בהקדמה לשבט הלוי ח"ב אות כ"ה) וז"ל ופשוט אצלי כי פאות נכריות המודרנים בזמן הזה הם בגדר עוברת על דת יהודית לצאת כן ברחובות קריה בלי כיסוי ראש, והא ראייה שאינו דת יהודית דהא גם הגויות בזמן הזה הולכות כן לשם נוי שלהם א"כ מה דת יהודית בזה ונתקיים בדרך מליצה פאה-נכרית עכ"ל. ובשנת תשל"ה חתם על מכתב ביחד עם האדמו"ר מגור הבית ישראל זצ"ל והגאון מוהר"ר בנימין זילבר זצ"ל ועוד, וז"ל היות כי בעוה"ר נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית הדומה ממש לשיער, מינים ממינים שונים שלא שערם אבותינו וכו' כי הדבר אסור מדינא וכו' עכ"ל, וכל מי שמכיר את המציאות יודע שהפאות הרגילות של היום הן משוכללות יותר מהפאות שנתחדשו אז.

ויש שתולים את עצמם בכללים שנקבעו ע"י בי"ד משמר התורה, שאסרו סוגים מסוימים ומשמע שהשאר מותר. אמנם יש לדעת שכבר נקבעו כללים בזה בשנת תשמ"ז ע"פ מרנן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגר"ש ואזנר (שליט"א) [זצ"ל] ושאר גדולי הדור, ושם אסרו פאה המתפשטת לצדדים ע"י תנועות ראש או משב רוח [וזה התקיים בפאות הישנות שהיו יציבות אבל היום הן מאד גמישות] וגם אסרו כשהשערות יורדות סביבות הפנים (קרה) אם הן יורדות מתחת לאוזן או לפני האוזן. [וזה מלבד מה שאסרו באופן כללי מראה טבעי]. ולפי זה קשה למצוא היום פאה כשרה. ואין לטעות ולומר שאחרי שהתפשטו הפאות הללו אין לאוסרם, כי מי שמבין טעם האיסור וכמו שנתבאר, יבין כי הדבר הוא להיפך, שהיום שהשתכללו יותר ביופיין ובמראיתן הטבעי נעשה המצב יותר חמור, [וגם פאה שיהיה לפי הכללים הללו אינו פשוט להתיר כי עדיין אפשר שיהיה לה מראה טבעי]. וכן מבואר דעתם של גדולי ישראל הגר"ש ואזנר (שליט"א) [זצ"ל] (במכתבו משנת תשנ"ו) והגר"נ קרליץ שליט"א (במכתבו בשנת תשס"ד) שכתבו "הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות". ומבואר שגם אחרי שנהיה מצב של "רובן הגדול" לא נהיה מותר. ואני שאלתי את מרן הגר"נ קרליץ שליט"א בשנת תשס"ה על הפאות הרגילות של היום בגלל הטעמים הנ"ל, ואמר לי "כבר כתבתי בזה מכתב וזה לא מועיל", ושאלתי אותו אם כוונתו במכתבו היתה בגלל הטעמים הנ"ל, ונענע בראשו לומר "כן".

ושאלתי את אחד מהרבנים של משמר התורה (שהוא אחד מן הרבנים החשובים בציבור הליטאי בירושלים) על זה שהשמטו חלק מהכללים שנקבעו בשנת תשמ"ז. ואמר לי שזה היה בגלל שאמר להם הגר"ש ואזנר (שליט"א) [זצ"ל] שאם יחמירו בזה לא ישמעו כלל, והוסיף שליחיד השואל באמת יש להורות לפי הכללים הישנים. ובאמת התקנון של משמר התורה מעיד על עצמו שאינו אלא בחירת הרע במיעוטו, שהרי כתבו שם "להימנע מכל דבר שמטרתו לשוות לפאה מראה טבעי", והרי ידוע שכל העיצוב של היום מטרתו לשוות מראה טבעי.

ודברתי גם עם עוד אחד מהרבנים של משמר התורה, הגר"ר ע. א. שליט"א (שהוא ג"כ אחד מן הרבנים החשובים של הציבור הליטאי בירושלים), והוא אמר לי באופן ברור שהפאות היום, גם הרגילות, הן אסורות. ואמר "לא שאני אוסר פאות, אבל של היום אינן פאות". ומ"מ לא הסכים לכתוב מכתב לציבור בענין זה כיון שזה נגד מה שכולם עושים ולא יקבלו את זה. ואמרתיו לו שאולי אפשר לכתוב ע"פ הפמ"ג הנ"ל לאסור פאה המשפיעה על הגברים לא פחות משיער, וכל אחד ידון לעצמו על המציאות. וענה לי שאם כותבים כן הרי ברור שהפאות של היום הן אסורות ולכן אי אפשר לכתוב מכתב כזה. ויעץ לי לכתוב עלון הסברה. ולאחר שכתבתי את הדף הזה הראיתי לו את זה ואמר לי שכתבתי טוב מאד.

והנה גדולי ישראל שהם עיני העדה, צריכים להסתכל על הכלל, ואם הם סוברים שבשביל הכלל הרי זה דבר שאינו נשמע, אין זה פוטר את היחידים מלעשות מה שהם יכולים בבחינת אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו. והאמת היא שיש הרבה יחידים שהם מוכנים לשמוע, אלא שלדאבונינו נלחמים נגדם. ויש מחנכים שמיעצים לבחורים בשידוכים לדרוש דוקא פאה, ובה מוכיחים את הנשים ללבוש פאות אסורות, כי הנסיון מוכיח שגם מי שמוכנה ללכת עם מטפחת אינה מוכנה ללכת עם פאה של זקנה. וגם יש בתי ספר שדורשים מהמורות ללבוש דוקא פאות. ויש שיסכימו לאשה הלובשת תמיד מטפחת, אבל אם היא לובשת פאה בשבתות וכדומה אז מחייבים אותה ללבוש גם לעבודתה, ובה מונעים ממנה את האפשרות להחליף למטפחת בהדרגה.

ואנחנו צריכים לעשות להיפך, לעודד ולחזק את אלו המוכנים לשמוע, וכבר אמרו חז"ל שהגאולה תבוא בזכות הנשים הצדקניות שבדור. והרי מפורש בתורה שהפגם בעניני הקדושה גורם ח"ו "ושב מאחריך", וא"כ אם אנו מבקשים שיחזור אלינו השראת השכינה, אנו צריכים להתחזק בענינים אלו. והיצה"ר מפתה את האדם לחשוב שאין תועלת במעשה היחידים אחרי שהציבור אינם עושים כן. אבל זה לא נכון כלל והגאולה יכולה לבוא בזכות היחידים וכמבואר בגמ' בסנהדרין (קיא.) על הפסוק אחד מעיר ושנים ממשפחה ע"ש. ואל יפול לב האדם בזה שהציבור לא מעריכים את מעשיו, כי אדרבה מי שמתגבר לעשות נחת רוח ליוצרו במצב כזה, הרי בשמים מעשיו עושים רושם גדול. וכבר אמרו חז"ל (ילקו"ש רות סי' תר"ד) כשאדם עושה מצוה יעשה בלב שלם אילו היה יודע ראובן וכו' ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה אליה ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם וכו' ע"ש. וגם בעניננו כבר כתב מרן הגר"נ קרליץ שליט"א במכתבו בשנת תשס"ד על המחליפים למטפחת "אשריכן שמעשיכן גורמים רושם גדול בשמים ומשפיעים ברכות וישועות לכלל ולפרט".

וכבר התפרסמו עדויות מבתי החולים, שבשנת תשס"ד בזמן שהפסיקו עם הפאות (בגלל חשש עבודה זרה) נתמעטו מאד מספר הילדים החרדים החולים במחלה הידועה, וכשחזרו הפאות חזרו גם החולים. וחלילה לתלות דבר כזה במקרה, ואנו צריכים להתבונן היטב מהו באמת רצונו יתברך. ואסיים בתפילה שהקב"ה יורנו דרכיו ויזכנו לעשות נחת רוח לפניו. ונזכה להשראת השכינה בקרבינו במהרה בימינו אמן.

מי שרוצה יותר פרטים יכול להתקשר לטלפון 08-9766653

הגאון רבי יהודה ליס שליט"א

מורה צדק בבי"ד חניכי הישיבות ב"ב וחבר בד"ץ 'הדרת קודש'

מדבריו בהיכל כולל חזון איש - מוצ"ש בשלח תשע"ג

(נערך ע"פ רשימותיו והיה למראה עיניו)

עי' בסוגיא דבמה אשה בענין פאה נכרית וכבול בחצר ובשלה"ג שם שדנו בעצם פאה נכרית להיתר. אמנם הרי מפורש במדרש תנחומא פ' וישלח עה"פ ותצא דינה, דאסור לצאת בעיר של זהב בחוץ בכלל, משום **דלא ניתנו תכשיטין לאשה אלא כדי שתתקשט בהם בתוך ביתה**, ואסור לה לצאת בהם לרה"ר מפני שהעם מסתכלים בה ופגם הוא לאשה (עי' באגרת התשובה לרבינו יונה שתיענש ע"ז על כל אחד שגרמה שיסתכל בה) שאין נותנין פירצה לפני הכשר וביותר לפני הגנב וכו'.

והיוצא מזה, דאף המתירים לה לצאת בדברים מסוימים לחוץ, היינו דגם אם יצאה לחוץ בדבר שלבשה בביתה כדי שלא תתגנה על בעלה גם יש להקל לה, דלא אטרחו להסיר הכל קודם צאתה כי יש דברים שהתירו, אבל זה ברור לכ"ע **שהיו מצטנעים בחוץ יותר מאשר בבית**, וכדאמרינן בכתובות דבבית היתה מכסה רק בכיסוי ובחוץ הוסיפה רדיד וזהו דת יהודית. ולפ"ז ברור דלא ס"ד כלל שאשה תתקשט רק לפני אחרים ולא לפני בעלה, וכמו שכתב בתנחומא, דבזה לא פליגי כלל אי מתקשטת רק בפני אחרים דלכו"ע ליכא למ"ד כן, רק פליגי אם אסרו כל מיני תכשיט בחוץ או לא, אך גם זה הוא רק כדי שלא תתגנה על בעלה, ואגב זה לא הטריחו להסיר כשיוצאת לחוץ (וגם זה רק כאשר אינו גורם מכשול וכדלהלן), אבל בחוץ ולא בבית מאן דכר שמייה, כי אין הפירוש "שלא תתגנה על בעלה" אלא על בעלה שלה, ולא על בעלה של אחרת בשוק או בעבודה וכל כיו"ב.

וכשאמרתי דבר זה בציבור היה מי שטען שע"י שהיא מתלבשת בחוץ בקישוט עי"ז אינה מתגנה על בעלה, כלומר שע"י שמתלבשת ומתקשטת בחוץ בפני האחרים עי"ז בעלה שמח בזה, **רחמנא ליצולך מהאי דעתא**, שבוה היא מתחבבת בעיני ע"י שהיא נוהגת כנפקת ברא (לשון התרגום פ' וישלח והמשנה בכלים וד"ק) רח"ל, וזהו ממש כדברי אחשוורוש "להראות העמים והשרים את יופיה", ואילו באברהם אבינו מצינו להיפך שהמלאכים שאלו איה שרה אשתך ואמר הנה באהל להודיע שצנועה היא כדי לחבבה על בעלה, [ועי' לשון רש"י בב"מ פו. כ"ד לחבבה על בעלה - להודיעו שהיא צנועה משאר חברותיה, שאינה נראית וצריך לישאל אחריה], הרי שנתחבבה בעיניו דוקא עי"ז שהיתה נסתרת מאחרים. ואוי לנו שכך עלתה בימינו, לשמוע דברים כאלו מבני תורה.

ואם נדע שזהו רצון ה', לא יהיו יותר שאלות האם השיעור של הפאה הוא עד כאן או עד כאן, והאם זה כקריטריון של משמר התורה או תקנון הסמינר וכו' וכו', ואני מלא בשאלות מהסוג הזה, "האם לפי תקנון פלוני זה טוב?" "למה אומרים שזה בדיעבד הרי זה כפי התקנון" וכו', ואין הלב מבין שכ"ז בבחינת ברירת מחדל, להתיר עד גבול מסוים כי חוששים לגרוע מזה, והכל צירופי היתרים להגדיר עד כמה חייבים להתיר שלא נפסיד הקיים והמעט שעדיין נשאר, אך פשוט לפי הנ"ל דכ"ז אינו לכתחילה, וגרוע זה ממש"כ הפוסקים על דברים שמתירים בהפסד מרובה ולצורך עניים ושבת וכד', שכתב הרמ"א בהקדמת ספרו תורת חטאת דזהו כיון דמדינא הוא להקל אלא שראוי להחמיר ובוה במקום הפסד ועניים ושבת מוקמינן אדיניה, אך בעניינינו הוי איפכא, מדינא כבר דברינו אמורים לא ניתנו תכשיטין להתקשט רק בתוך ביתה ולא תצא בהם לחוץ שלא יסתכלו בה וזהו הדין, רק אחרי דחוקים התירו וחזרו והתירו שלא יהיה גרוע מזה, וזה צריך להיאמר בקול רעש גדול וללא חת.

והנה מי שרוצה באמת לדעת רצון ה' ללא כחל ושרק, אומרים לו ככל הנ"ל שכל קישוט העשוי לאחרים אין לו שום היתר, אך אפי' אי נימא דתלך בבית ובחוף בשוה, מה באמת מותר בחוף שלא יהיה מכשול ולא ימשוך העינים [דוה ודאי דלא הותר לגרום מכשול לאחרים כדי שלא תתגנה על בעלה, כשם שפשוט שאסור לאדם לחפור בור ברשות הרבים ולגרום נזק לעוברים ושבים, בטענה שיש לו צורך בבור הזה], ע"ז נאמר **דכל שהתירו רבותינו בפאה נכרית זהו בפאה כמו שהלכו בדור העבר וכמו שהולכות עתה המבוגרות**, שהשיער צמוד לראש ואינו נמשך למטה, ואפילו אם מעט יורד מ"מ אינו נע ונד לצדדים מפני רכותו. ויש לדעת בבירור שכל פאה שהשיער נע ונד ומתנופף ברוח וכו', כ"ז בגדר שבור החבית ושמור יינה, והוא בכלל פסיק רישיה ולא ימות, לענין מכשול.

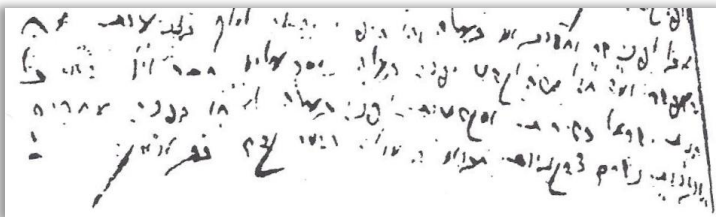
ומי שרוצה לילך עד מקום הגבול לדעת עד היכן עדיין לא נכויים באש, נאמר לו, כל שמתרחקים מאלו הנ"ל של דור העבר, כבר מתקרבים לאש, אלא שמשום שחיישינן שלא יעמדו בזה וגם שהרבה מתמודדים בקשיים עם סביבתם שלועגים להם במשפחה וכד' ע"כ העמידו גדרים, ואף שכל המתרחקת מהנ"ל היא מתקרבת לאש, אך אם זהו מצבה שחייבת לילך ולהתקרב לאש תראה מה שפחות להתקרב, ובאמת התקנונים הכתובים גם הם כבר אש, אך מי שצריך לילך ולהיכוות אין לו ברירה שמא ישרף לגמרי אם לא יאמרו לו גדרים ויתירו לו כרצונו.

עוד יש לבאר איך אפשר להחדיר הדבר בבית, כי יש לפעמים שכבר האיש השלים עצמו בזה אך בביתו אין כ"כ הסכמה, ובכח ובהכרח לא יועיל רק יזיק, והדרך היא להראות את הדמיון והשקר שבוה איך היצר מפתה בדמיונות שוא, וכל דברים אלו הם שקר החן והבל היופי, ועדיין לא הרויחה אשה כלום מהתפאורה והכל דמיון הבל ורעות רוח, ויש להלהיב ולהאדיב הדבר עליה עד שתמאס בזה ותראה שאך שקר ודמיון הם פיתויי היצה"ר. [ואם יש קושי יש לעשות בהדרגה, ומה שאפשר למעט האיסור גם בצורה וגם בזמנים למעט כמה שאפשר].

הקושי הגדול בזה הכולל כמעט את כולם, שכל אחת ניתן לה משמים רצון וטבע לטיפוח וכו', ובאמת ניתן זה כמש"כ למצוא חן בעיני בעלה ולא זולתו, אך הלב לא יחיל ולא ירגיש

והרצונות הם להיות צעירים וכו' וכשאחז"ל שאשה נוטלת לבנות מתוך שחורות כי זהו מתיקוני הנשים וכך הוטבע בהם להתייפות, אך כאמור טושטשו הגבולות ותחת כי עשויים הם לזה לבעליהם החליפו זה לרה"ר ולעבודה ולשמחות. ויש הרבה שתשאלם למה למצוא חן בעיני הרחוב וכו' ויאמרו שאין להם שום כוונה למצוא חן בעיני שום

רבינו הפרי מגדים - בספרו **אם לבניה** (כת"י) ע' צעף:
 "ומה שאמרו חז"ל אשה לקשט - לפני בעלה וכו', וודאי כל בנות ישראל כשרות ומקשטות לפני בעלה, לא ח"ו בפני אחרים, ובזכות נשים צדקניות תבוא הגאולה כימי קדם ב"ב אמין".

[בספרו זה - שם בע' צעף וכן בע' כתובה - אף חוזר בו הפמ"ג מהיתר הפא"י, והביא דבריו בספר **בירוה הלכה** (להגרי"א זילבר זצ"ל - בנו של בעל ה'אז נדברו') ח"ו או"ח סי' עה עמ' מט. ועיי"ש בח"ה או"ח סי' עה עמ' לו, שהביא דברי ת"ח מומחים שקבעו בצורה ברורה כי כתי"י זה הוא בודאי כתב ידו של הפמ"ג. **כמו"כ** בקונטרס 'דעת רבותינו' (בי"ב תשנ"ח) הובא מכתב מהגרמ"מ גרליץ שליט"א רוי"מ מכוון 'אורייתא' שכתב כי כתי"י של הספר 'אם לבניה' זהותו הובררה באופן מוחלט בבדיקה של ת"ח המומחים בפיענוח כתבי יד וכן בבדיקת מחשב, ומהעיון בו מוכח שרבינו הפמ"ג זי"ע בעצמו אף הכינו לדפוס].

מרן החפץ חיים זיע"א - בספרו **גדר עולם** תחילת פרק ד':

"ואל יטעה אותה היצר שתינצל מן הדין מפני שהיתה צריכה להתקשט עצמה לעיני בעלה שלא תתגנה עליו, כי באמת זוהי טעות, דזה שייך רק בביתה לבד ולא בשוק!"

פרק רביעי

בו יבואר פיתוי היצר שיש בענין זה.

ואל יטעה אותה היצר שתנצל סן הרין מפני שהיתה צריכה להתקשט עצמה לעיני בעלה שלא תתגנה עליו כי באמת זוהי טעות דוה שייך רק בביתה לבד ולא בשוק ועוד דגם בביתה היה לה עצה לילך באיזה כיסוי נאה או בפאה נכרית (פאריק)

אדם, א"כ למה מתלבשות כך, יאמרו לך שבאמת אינן יודעות, כי כולן כך, והאמת משום שכן טבעה של אשה ולא משום למצוא חן בחוץ אלא כן בראויה ויצרורה, אלא שזה נעשה לבעלה אך היא משתמשת עם זה שלא כראוי אף שאין בזה כוונות רעות. וצריך להחזיר כל הנ"ל ולהודיע שהופעה כזו ברה"ר היא מְשַׁל הַיָּצֵר הרע, והיא היפך כוונת ורצון ה'.

וע"כ הבה נשמר ונשמור עצמנו ונפש נשותינו ובנותינו שלא להתחיל בשום דבר שמטרתו להתנאות בחוץ, אלא אדרבה להיות כאמותינו בכל הדורות בפשטות וצניעות באמת, ובעיקר

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א - ספר ארחות יושר ע' צניעות

וכ"ש כשיוצאין בחוץ בין אנשים שצריכין מאד ליוהר בזה ואמרו (תנחומא וישלח סי' ה') לא ניתנו תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה, וכיר' (תענית פ"א ה"ד) גבי חסידא דכפר אימי איתא כד הוה בטורא איתתא לכשה מאנין צאין (מלוכלכין) שלא יתו בה איש עיניו וכד עליל מן טורא היא לכשה מאנין נקיים שלא יתן דעתו באשה אחרת וכ"כ הקפידו ע"ז עד שר' יוסי דמן יוקרת אמר לבתו שוכי לעפריך ואל יכשלו כך בני אדם (תענית כ"ד א') והרמב"ם כ' (בפס"י מאישות הי"ח) צו חכמים על האשה שתהא צנועה בתוך ביתה ותתרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור, וכעוה"ר היום הדור פרוץ ומתקשטים ביותר וכי והרכה יש לדבר ע"ז כעוה"ר ואשרי מי שנוהרת בזה ולא תסתכל על חברותיה וכ"ש על הפרוצות ומה שתלכש יותר בגדי צניעות תוכה ביותר לכנים צדיקים ות"ח ובעלה וזכה לכל טוב כמש"כ ברוח"ק (מובא במ"ב סי' ע"ה סק"י) ותקים בית לתפארת.

בשמחה שלא ככפאו שד אלא ברצון אמיתי לזה, ולהרבות יותר ויותר בשמירה גדולה בדברים אלו, ועם זה נוכל גם לחנך בנותינו כן, אם האמהות יהיו כן באמת ובשמחה ובלב שלם, נולא משום "מסירות נפש" ובעל כרחן ו"על אף הקושי".... ונוכל גם לזכות להיות קמחית וכאמו של מרן החזו"א ומשפחתו ולראות בנים ובנות צדיקים וצדקניות השומרים עצמם בטהרתם ללא שום כחל ושרק, אמן.

מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל - מתוך מכתבו בכת"י - מובא בספר דברי שלום עמ' שלו

2- הלן וקסאלה האם, וההתבלטות דוקא ביחוד קריה
דוקא באישה - והיא היינך וטובת קריה
1- לא יצאנו אלא הלאו הלאו - וזוהי הלאו
א"כ בת כזאת חוטא ומחטיא הרבים ועוברת גם
על לפני עור לא תיתן מכשול באופן תמידי.

"הרצון להראות היופי וההתבלטות דוקא ברחובות קריה מקורו בטומאה והוא ההיפך מכבודה בת מלך פנימה דוקא. לא לשכוח שמלבד ביטול הצניעות - יש בזה גירוי היצרים לאחרים, א"כ בת כזאת חוטא ומחטיא הרבים ועוברת גם על לפני עור לא תיתן מכשול באופן תמידי."

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל - ספר דרכי החיים ח"א עמ' תל"ג

ויש לעורר בחינוך הבנות על עניין שעלינו לחזור ולשנונו כי נשכח לגמרי בימינו, הנה אמרו שם בתנחומא (פ' וישלח) עה"פ "ותצא דינה בת לאה" - "שלא ניתנו תכשיטים לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן לתוך ביתה, שאין נותנין פירצה לפני הכשר ביותר לפני הגנב" וכו', זהו שאמר הכתוב כל כבודה בת מלך פנימה וכו'. לימדונו חז"ל שכל מעלתה של האשה שנקראת "בת מלך", הוא דוקא בהיותה פנימה, אך כשאינה נוהגת בהנהגה זו וממילא נכשלים על ידה בראייה, הרי הדבר פגם הוא לה. ועיין שבת (ס"ד, א') וברש"י שם, שעל ראייה בלבד אף ללא הרהור, דיה שיצטרכו כפרה.

כמה חינוך צריך לזה עוד מקטנותה של הבת, עד כמה החובה עלינו להשריש בה את הצניעות הפנימית שלה, ואת חובת הצניעות המחייבת זהירות שלא יוגרם על ידה מכשול לאחרים.

הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א

מתוך דבריו שנאמרו בפני מאות אברכים משיבת מיר - ד' שבט תשע"ג

(ניתן לשמוע בטל: 079-56-00-153 שלוחה 2)

רבי יוחנן אומר (סוטה כב.) למדתי יראת חטא מבתולה, הבתולה הזאת לפני שהיא יצאה מהבית החוצה התפללה לפני הקב"ה ואמרה, רבונו של עולם בראת גן עדן בראת גיהנום, יהי רצון מלפניך שלא ייכשלו בי בני אדם, ושלא יירשו גיהנום על ידי. היא אמרה את זה ודאי בתפילה, אבל זה בא ללמד על כל אשה, לפני שהיא יוצאת מהבית, דרכה של אשה להסתכל בראי ולראות האם היא מוכנה לצאת לרחוב, לאן שהיא צריכה לצאת, הבתולה הזו מלמדת כל אשה ואשה שלפני שיוצאים צריך להתבונן ולראות האם היא לבושה "שלא ייכשלו בי בני אדם", כלומר, הגם שהקב"ה ברא תכונתה של האשה קישוט ויופי, וזה עד זיבולא בתרייתא, אבל הכל זה בבית לבעלה.

והיום עולם הפוך ראינו, בבית האישה הולכת סחוב ומלוכלך, וזה לא דבר נכון, כך היא לא מפעילה את התכונה שלה לצורך והמטרה שהקב"ה ברא אותה, המטרה של האשה שבבית היא באמת תהיה מקושטת, ולפני שהיא יוצאת החוצה, בליבה היא צריכה להתפלל את התפילה הזו, והיא צריכה לראות עצמה בראי האם באמת יקויים בה הידי רצון הזה "שלא ייכשלו בי בני אדם".

מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

בשיעורו על אגרת הגר"א - הדברים פורסמו ב"יתד נאמן" - מוסף 'אברך' - פסח תשע"א

"על כן תפקידה של האשה הצנועה להתקשט בפני בעלה, ולא בפני הרחוב, ולכן כשהיא נכנסת הביתה תתקשט וכאשר יוצאת החוצה תסיר את הקישוט".

ע"כ תפקידה של האשה הצנועה להתקשט בפני בעלה, ולא בפני הרחוב, וגם זה לא כדאי יותר מדי, ולכן כשהיא נכנסת הביתה תתקשט וכאשר יוצאת החוצה תסיר את הקישוט. וא"ת, וכי בבית זה לא הבל? אה"נ שגם בבית זה הבל, אבל על ההבל הזה היא חייבת לעשות, ורואים את זה מלשונו הגר"א שכתב ואוי "להרודפים" אחר ההבל.

בפני בעלה, אבל במציאות של זמננו מצוי מאד שכאשר מקבלים את פני הבעל בכואו לביתם הם לבושות באופן פשוט וזול, ואילו שלפני שיוצאים החוצה מתקשטים ומתבשמים, וגם אם נאמר

עשרות דברים נוספים בענין זה, ניתן לראות בחוברת **בתוך ביתה** - דברי חז"ל וגדולי הדורות אודות המקום הראוי להתקשטות

האשה. המעונין להשיגה ישאיר הודעה בתא קולי: 02-5378098. [כמו"כ ניתן להשיג את הקונטרס **אבא חלקיה** - מאמר ארוך ומורחב בענין הנהגת אשת אבא חלקיה - מהדורה חדשה עם הוספות].

"צניעות בלי מדות ובהלכות לבד"...

אחד הגורמים לפירצה הגדולה של פאות זמנינו היא העובדה שמדובר בחפץ שנתחדש במציאות בדורות האחרונים, ועל כן אין לו התייחסות מפורשת בפוסקים הקדמונים, והוא דבר שעלינו להבין לבד שזהו חוסר צניעות. ואף שגדולי הדור מעוררים ומזהירים על כך, הלא ברור שלא באו לחדש בזה דבר אלא רק לעורר על דבר שראוי לכל אחד להבין מעצמו.

ומצינו בענייני הצניעות שיש משקל גדול לדברים שניתן להבין לבד שהם אינם צנועים, דהנה ענין "דת יהודית" פירש"י בכתובות עב. "שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא", ו'דת יהודית' כולל גם דברים שהם פריצות גמורה האסורה מדאורייתא משום לפני עור, [עי מש"כ מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ב'מנחת שלמה' ח"ג סי' קג אות טו, בענין הנהגה מסוימת של חוסר צניעות עיי"ש, וז"ל: "**חוץ ממה שעוברות על דת יהודית, הרי הן עוברות גם על לאו דאורייתא של לפני עור לא תתן מכשול**, שיכשלו ח"ו על ידן בהרהורי עבירה שקשים מעבירה ולעבור על ונשמרתם מכל דבר רע המביא לידי הרור". עכ"ל. וכן מבואר בדברי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ב'קובץ תשובות' ח"א סי' יג עיי"ש], הרי שיש דברים האסורים מן התורה ואעפ"כ לא נכתבו בפירוש אלא בנות ישראל הבינו הדבר מעצמן.

והוא פשוט, דאין התורה צריכה לפרט כל אופני המכשול שיתכן לתת לפני העור, והכל לפי הענין והמציאות, דדבר המכשיל הרי הוא אסור מן התורה בלאו דלפנ"ע גם אם אין הדבר כתוב בשום מקום. ועי' מש"כ הגר"מ

גרוס שליט"א בס' 'אום אני חומה' ח"ב עמ' שמ וז"ל: "דאין השו"ע צריך לפרט בכל פרטי אופנים של לבוש שאינו צנוע ורוח הוא באנוש להשכיל ולהבין את אשר לרחק".

ושמענו בזה רעיון נפלא, דהנה איתא במשנה סוכה נא. "במוצאי יו"ט הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול", ומבארת הגמרא "מאי תיקון גדול, אמר רבי אלעזר כמותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפיה גזוזטרא והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה", והיינו כדי שלא יבואו לידי קלות ראש, כמבואר בברייתא שם. ושואלת הגמ' "והיכי עביד הכי [שהוסיפו ושינו כלום על בנין שלמה - רש"י], והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל [כל מלאכת התבנית שהודיעו הקב"ה ע"י גד החוזה ונתן הנביא - רש"י], אמר רב קרא אשכחו ודרוש וספדה הארץ... משפחות בית דוד לבד ונשיהם לבד, אמרו והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבוא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כמה וכמה", והכוונה בזה כדביאר ב'אגרות משה' או"ח ח"א ס' לט וז"ל: "ופשוט שכוונת התירוץ הוא שלכן הוא כמפורש שצריך לעשות הזיזין והגזוזטרא... והוי ג"ז ממילא בכלל הכל בכתב".

וצ"ב, א"כ מדוע כשפירט הנביא את צורת הבית ותבניתו התעלם מפרט זה והשאיר לנו לדרוש הדבר בעצמנו? והלא כיון שהוא בכלל 'הכל בכתב' ובכלל עצם צורת הבית לכא' היה לו לנביא לומר זאת בפירוש כחלק מפירוט צורת הבית! **אלא** י"ל, שבאו ללמדנו כאן בנין אב לכל עניני הצניעות, שאין לו לאדם להמתין ולצפות להוראה מפורשת על כל דבר, וישנם דברים שעל האדם להבין מעצמו שיש בהם חוסר צניעות, גם אם לא אומרים לו זאת בפירוש. ודבר שהאדם יכול להבין מדעתו שיש בו חוסר צניעות - עליו להמנע ממנו, ואל לו להמתין להוראה מפורשת⁹.

ומצאנו בזה דברים שכתב הרב יוסף אברהם וולף צ"ל - מייסד הסמינר בב"ב, בספר 'התקופה ובעיותיה' ח"ד עמ' רז, בהקשר זה של פאות שאינן צנועות. [הרב וולף צ"ל נפטר בשנת תשל"ט, והנדון בדבריו הוא על הפאות

בעלות ה"צורה כל כך בלתי צנועה" שהיו בזמנו, שהן הן הפאות הנקראות כיום "פאות צנועות"], שם הוא מכנה את הדבר "צניעות בלי מדות ובהלכות לבד". וכוונתו ברורה, שאין הדבר כתוב בפירוש בהלכה אך ניתן להרגיש ולהבין לבד שזהו חוסר צניעות ואסור ללכת כך. [ועל דברים כאלו מדבר הנביא ישעיה פ"ג, ועיי"ש בהמשך הפסוקים העונשים החמורים שנאמרו ע"ז]. והרי צילום הדברים:

עוררוני להזכיר את דברי ישעיה הנביא: ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וכו' (ג' ט"ז) פירש רש"י, משקרות עינים, צובעות עיניהם בסקרא ובכחול, — הלוך וטפוף תלכנה, פירש רש"י, היו קושרות פיאות נכריות קליעת שערות תלושין כורכות עם קליעותיהן שיראו גסות וטפופות.

מצויות שתי טעויות טעות אחת: ישנה צניעות במדות בלי הלכות. טעות שניה: ישנה צניעות בלי מדות ובהלכות לבד. בצבור של הניכות בית יעקב אינה שכיחה ב"ה הטעות הראשונה, אין חושבים שישנה צניעות, גם אם מקצת שערות נראות החוצה, או גם אם המרפק או הברך אינם מכוסים, מעין „דתיות בלב" הידועה, לא זהו הפגם המצוי אצלנו. אבל בעו"ה מצוי הפגם השני, ועליו דן הנביא, כמה פעמים כבר רעם רבה של זכרון מאיר, הרב המפורסם בתורתו, הרב וזנר שליט"א, על צורה כל כך בלתי צנועה של פאות נכריות. אין לי לבהור בבטוי חמור יותר, אבל המשכיל יבין.

⁹ וכה אמר הרה"ג רבי מנחם שטיין שליט"א, בדבריו שהובאו ב'מוסף שבת קודש' - ואתחנן תשס"ח: "לדעתי, תקנוני הצניעות - בוודאי שהם חשובים, אבל הם בבחינת מקל הליכה לעוור. סימני דרך למי שלא רואה. אבל אדם ער המתבונן מרגיש את הפנימיות שלו, וכשיש פנימיות יש צניעות". ומשמעות הדברים היא כי העובדה שכיום אנו זקוקים לתקנוני צניעות היא תעודת עניות עברנו, היא מעידה על כך שרגשי הצניעות שלנו רדומים, ובנושא זה אנו "עוורים" ואיננו מסוגלים לראות ולהבין לבד מה צנוע ומה לא.

וכה דברי הרבני יפה תח"י, אשת הגה"צ רבי דב יפה צ"ל, [בראיון לעלון 'קנה מידה' גליון מס' 5]: "פעם התלבשה כל אחת כפי שהיא הבינה, אבל רצו ללבוש צנוע, רצו להיות צנועות, הבנות והנשים הרגישו בעצמן שכך מתאים וכך לא. היה יותר רגש. היום כשהרגש חסר אז טוב שיש כללים והלכות ברורות. חייבים להקפיד עליהם. כך בעזרת ד' אחרי הפעולות נמשכים להלכות, וגם הרגש לצניעות יתחזק בעקבות כך וישפיע על ההתקדמות".

מבט מהשטח...

[רשימות מפנקסה של מורה באחד הסמינרים החשובים בבני ברק - תשע"ג]

* בשנים האחרונות חל שינוי משמעותי ביותר במהות הפאות. אנו שמות לב כי כל אשה שפאתה היתה רגילה וטובה אשר קונה פאה חדשה, מקבלת מראה אחר לגמרי והרבה הרבה יותר טבעי. בתחילה לא הבנו מה קורה למורה הזו או לדמות הזו שהחלה להתנאות ולהיראות בקו צעיר ובמראה שכל כך לא מתאים למה שהיתה רגילה להיראות עד עכשיו, רק אח"כ הבנו כי אין היום אפשרות להשיג פאה כמו שהיתה לה קודם, ולכן מחוסר ברירה או מחוסר תשומת לב, המורה החשובה הולכת בצורה כזו.

* ההתפתחות הטכנולוגית שכבשה את העולם בעשורים האחרונים לא פסחה על תעשיית הפאות. בעקבות התפתחות זו חל שינוי מהותי בתחום הפאות, עד כי הפאות הנהוגות כיום בדור הצעיר שונות בתכלית מן הפאות שבעבר, הן באיכות ובתכונות השיער עצמו, והן באופן הבניה של הפאה ובקשירה, מה שגורם לשיער להיראות הרבה יותר טוב, ללא שום השוואה לפאות של שנים קודמות.

פעם היתה הפאה בתור כובע משיער, השתמשו עם ספריי כדי להחזיק את השערות, ואילו היום חופפים את הפאה בחומרים של שערות. ישנן כיום מליניו גויות הרוכשות פאות חדשות מדי שנה, וכי אפשר לומר שהפאות הן צנועות ומטרתן להצניע? ובכלל מדוע הפאות יקרות היום כל כך בלא השוואה למה שהיה לפני כ-20 שנה? האם זה לא מוכיח על מהותן - כיסוי הרי לא אמור לעלות כה יקר?

מצב זה הביא אותנו לחשיבה מחדשת - האם אכן מצות כיסוי הראש באה לידי מימוש, הרי אין כל דמיון בין הפאות החדשות לפאות הישנות, וכי כשמורים היתר ללבוש חציית האם זה מתיר את כל החציאות הקיימות? הרי רק ה"שם" הוא משותף.

* ההתדרדרות אינה רק בפער בין הדורות [הסבתא - כך, האמא - כך, והנכדה...], ההתדרדרות היא כל הזמן אצל כולן. "כולן", גם המורות והמחנכות, "משתדרגות" וקונות פאה קצת יותר טבעית ועוד קצת יותר טבעית, והחוש לצניעות הולך ונשחק.

פעם פאה היתה בתור כיסוי, השתדלו לסרק אותה לפעמים כדי שלא תיראה מדי "סמרטוט" זהו. היום זה כבר לא כיסוי, זה שיער. ולא משנה עם שביל לבן או בלי, זה כל הסגנון, כל הרעיון השתנה. והטכנולוגיה המשתכללת כל הזמן רק תורמת לזה בקצב מואץ.

בעבר הלכו שנים רבות עם אותו סגנון של פאה, כיום - גם הפאות האיכותיות שעולות כ-1500 \$ נוהגות הנשים להחליף בערך כל שלש שנים כי המראה שלהן הופך לפאתי יותר, זה קש ולא חלק, ובמלים אחרות 'זה נראה פאה'.

* הרי ידוע שעל הנשואה להסתיר את יופי שיערה מעיני זרים יותר מנערה, אך היום היוצאת מהפאנית נראית נפלא, וברוב המקרים פי כמה וכמה יותר יפה ומרשימה מנערה. בחורה מחכה ליום שתתחתן ותוכל לחבוש פאה נהדרת על ראשה. ודאי וברור שבתור נשואה היא תיראה עם הפאה [הנחבשת בעיקר מחוץ לבית] הרבה יותר יפה מלפני נישואיה, האם זו דרך התורה?

כיום הולכות הבחורות עם שיער אסוף ומראה עדין וצנוע, הן ודאי לא תלכנה בשיער פתוח [וכהגדרת הפוסקים "שיער סתור"] כשל פאה. וכשבחורה 'פותחת את השיער' אף כשאינו עובר את הכתפיים, המורה מזעקת, ועושים לה בעיות בסמינר. והמורה? והאמא? האם מה שלא מתאים לנערה מתאים לנשואה? האם זה הגיוני שכשאותה בחורה תינשא היא כן תלך כך בחוצות?

לאחרונה ביקרה בביתי כלה קודם נישואיה, ושערה היה מסופר בתספורת קארה קצר ועדין. בנותיי התפלאו ושאלו בתמימות, "הרי היא עדיין לא התחתנה ומדוע היא כבר חובשת פאה?"... כשסיפרתי זאת לאימי

שתחי', היא הזדעזעה מהסיפור (המבטא את ההתדרדרות החמורה במראה הפאות כיום - עד כדי כך ששיער שאינו אסוף כבר מטעה לחשוב שמדובר בפאה), וכשהיא פגשה באישיות חשובה מסוימת, היא סיפרה לה את הסיפור והוסיפה "תראי לאן הגענו" ... תגובתה של אותה אישיות חשובה היתה: "כן, זה באמת חמור מאד, בחורות מעיזות ללכת לספרית ולעשות תסרוקת כמו של פאה! נורא ואיום!"... וכשאימי שתחי' ניסתה להסביר לה שלא לכך היא התכוונה, אלא "לאן הגענו" עם הפאות, היא פשוט לא קלטה את המסר וחזרה שוב ושוב על תגובתה, כאילו האשמה בבחורות שנראות כנשואות. כל כך השתרשה אצלנו חבישת פאות במראה טבעי (שסימן הזיהוי העיקרי שלהן הוא חוסר הצניעות שבהן והשיער הפתוח), עד שאף גדולות וטובות כבר אינן מסוגלות להבין את האבסורד שבכך.

* גם אלו המחזרות אחר "פאה צנועה", הרי המושג "פאה צנועה" השתבש. "פאה צנועה" הכוונה שהיא כיסוי, [המצניע וממעיט את היופי במידה מסוימת], ואילו כהיום המושג "פאה צנועה" משמש לפאה ב"תסרוקת צנועה", לא ארוך ולא פרוע אלא עדין. אם זה קצר ועדין זה "ממש צנוע", זה כמו כולם ואינו בולט במחזרות או באורך. אך לאור הטכנולוגיה המשוכללת הרי גם פאה בתסרוקת עדינה וקצרה אינה צנועה, גם היא מספקת מראה של שיער טבעי משובח ואיכותי [וכנ"ל בתחילת הדברים]. גם כל הצדיקים הטוענים שנשותיהם הולכות ממש בסדר, הרי ב-95% הכוונה לפאה עדינה וקצרה יחסית, כלומר תסרוקת הנחשבת לצנועה [ביחס למצב הכללי כיום], אך לא פאה כשרה, המוסיפה בהצנעת האשה.

* גם אשה מבוגרת ההולכת בפאה כשרה מאה אחוז, הרי היא משמשת דוגמא אישית לאחיותיה הצעירות, לבנותיה, לנכדותיה ולתלמידותיה - בעצם חבישת הפאה. ואותן צעירות הרי בודאי לא תלכנה בפאה כזו. כיום לא יתכן שאשה צעירה תלך עם פאה כמו של סבתה, וגם לא כמו של אמה, ואין גם אשה שתחזור לפאה של שנים קודמות. אשה צעירה שתלך עם פאה כמו הרבניות המבוגרות לא תיקרא "צדיקה" אלא "מחזרה".

סיפרה לי אחת שחיפשה פאה כשרה, ושהתה יותר משש שעות בחנות עד שמצאה משהו כשר וגם לא מחזר, ובכל זאת עדיין קשה לה מאד ללכת עם פאה כזו. היא טוענת שהיא מתביישת ללכת לא כמו כולן ועדיף לה לעבור למטפחת. וכמוה ישנן רבות העוברות למטפחת רק בגלל שהן מתביישות לחבוש פאה צנועה באמת ומעדיפות לעבור למטפחת.

* המצב היום הוא נורא! מספיק ללכת לכמה חתונות של בני תורה כדי להרגיש שאי אפשר להמשיך כך, והמצב הולך ומתדרדר חלילה. הגיע הזמן לעצור את ההתדרדרות!

ישנם הסבורים שהכל תלוי בפאניות, ומתאמצים לשנות את הראש של הפאניות, אך לאחר נסיון הוברר כי אי אפשר להשיג כלום דרך הפאניות, כי בעצם מקצוע הפאנות זה לעצב - לעצב טוב, ואי אפשר לבקש מהפאנית לקלקל פאה. לכל פאנית יש חוש איך להפוך את השערות מהקופסא למשהו מעוצב, יפה ומרשים, ואיך נבקש מהן לעשות משהו הנוגד את כל המקצוע שלהן ולימודיהן. ובכלל, כפי האמור ישנה בעיה נוספת גם בעצם טיב השיער ויופיו.

קעת לאחר 7-6 שנים של מאמצים: כנסים, הרצאות, אסיפות ועוד - בנושא של צניעות הפאות, אפשר להביט ולומר: ניסינו - ולא הצלחנו. כיסוי הראש בפאה היה אולי עסק מוצלח אך הוא פשט את הרגל!

* חשוב לדעת שבדור הצעיר ישנן רבות מאד המבינות שלמעשה מטפחת עדיפה על פאה. ידוע לי על תלמידות בכתה ו' בסמינר בב"ב שדברו ביניהן שלמעשה הפאות הנקראות כיום "פאות צנועות" זה ממש כמו שיער, ורוב הכתה אמרו שהן היו רוצות ללכת במטפחת או כובע אלא שהאבות לא מרשים להן. [וכשהבנות הללו מתחתנות הן לובשות פאה עדכנית, כמו כולן, ואז תוך יום-יומיים אובד להן החוש, לדאבון לב].

דברי רבותינו בענין הטעם למצות כיסוי הראש

תוס' רי"ד שבת נז. ד"ה טבילה

"שאין דרכה של אשה לגלות שער, משום פריצות".

שאין דרכה של אשה לגלות שער משום פריצות

ריטב"א כתובות עב. ד"ה ראשה

"מכלל דפריעת הראש פריצות הוא לאשה".

מכלל דפריעת הראש פריצות הוא לאשה

מעלות המדות פרק ט - מדת הפריצות

"ואמרו חז"ל מכאן לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת הראש, שכן שערות האשה דבר פריצות וערוה ומרגילים את האדם לידי הרהור ותאוה".

כגון האשה שגולת צווק וראשה פרוץ שאז דבר פריעת ולפיכך כחוב צמטה ופרע את ראש האשה ולאח"ל מחזן לבטת ישראל שלא תצאנה בפריעת הראש שכן שערות האשה דבר פריצות וערוה ומרגילין את האדם לידי הרהור ותאוה

תרומת הדשן ח"א סי' י'

" דודאי איסור גילוי הראש דהתם איננו אלא משום פריצות דגברי".

ולא סי' יש חילוק בין גילוי הראש דהתם לבטל דלמדין סהם דמאלד האשה אינה לריכה שום כיסוי וגילוי הראש לפיכך קפידא ליה בניס י"ל דודאי איסור גילוי הראש דהתם אינו אלא משום פריצות דגברי וסיכא ולא שכיחא ריכס כגון כאלד אין קפידא אלא איסור גילוי ראש דכא משום קלות ראש כלפי שמיא דמדכר סם

רבי שלמה קלוגר בספרו שו"ת שנות חיים סי' שטז

"דהרי עיקר האיסור שלא תצא אשה בשערה מכח שיבוא לידי הרהור דברים בה ולידי פריצות".

דהרי עיקר האיסור שלא תצא אשה בשערה מכח שיבוא לידי הרהור דברים בה ולידי פריצות

ובספרו חכמת התורה פ' חיי שרה על הפסוק 'ותקח הצעיף ותתכס' - עמ' תקיב

הנה כיסוי הצעיף הוא ניכר הצניעות, כי שער באשה ערוה, וגילוי שער גורמת תאוה להזכר להתאוות לה, וכיסוי הצעיף גורם מיעוט התאוות לה.

הלבוש אבן העזר סי' כא ס"ב

"לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק... שזה הוא פריצות לאשה".

לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פניה ואחת אסת איש שזה הוא פריצות לאשה

מהר"י הלוי אחיו ורבו של הט"ז - סי' ט'

"שגם בתולה ארוסה אינה יוצאה בראש פרוץ... כמו נשואה, דבתרווייהו איכא למיחש להרהור".

אלא ע"כ שגם בתולה ארוסה אינו יוצאה בראש פרוץ לחזר וכ"כ למבוי כמו נשואה דבתרווייהו איכא למיחש להרהור

ספרי דבי רב על הספרי (לבעל 'ספרי דוד' על התוספתא)

פרשת נשא - עה"פ ופרע אות ראש האשה (דפו"י דכ"א ע"ג) ד"ה ברם "שדרך בנות ישראל לכסות ראשן מפני הצניעות".

שדרך בנות ישראל לכסות ראשן מפני הצניעות

מ"מ רבנים ח"ג אה"ע סי' כט

"וטעם איסור פריעת ראש הוא משום דשיער באשה ערוה והוי פריצותא".

וטעם איסור פריעת

ראש הוא משום דשיער באשה ערוה והוי פריצותא

צמח צדק שער המילואים שו"ת סי' מה,

ובמהדורה החדשה אבן העזר סי' שס"ג

"וצריכה להזהר ולכסות כל שער, שהרי

זהו ערוה ותאוה ואיך תעורר תאוה לבני אדם".

כפשטא דנח' שער באשה ערוה וצריכה להזהר ולכסות כל שער שהרי זהו ערוה ותאוה ואיך תעורר תאוה לבני אדם

החיד"א בספרו כסא רחמים על אבות דרבי נתן

פ"א ד"ה דרש עטופה

"דמאחר דחיה גרמה שיהיה יצה"ר - צריכה להיות עטופה שלא יתגרה יצר הרע באדם הרואה אותה".

ואפשר דמאחר דחיה גרמי' קיה' יל"ר לריכ' לסי' עטופה שלא יתגרה יל"ר צלדס הרואה אותה :

ישועות יעקב

אור"ח סי' עה סוף סק"ג

”דהך דיוצאה וראשה פרוע מטעם פריצות קאתינן

דסך דיוצא וזאז' פרוע מטעם פריצות קאתינן עלה

הגרי"פ פערלא

על הרס"ג - עשה צו

”דכיון דשמעינן מקרא דדרך בנות ישראל בכך ש”מ דדבר פריצות הוא ומביא לידי גילוי עריות וא”כ ממילא יש בו איסור דאורייתא דהו”ל בכלל לאו דלפני עור”.

אלא דכיון דשמעינן מקרא דרך בנות ישראל בכך ש”מ דדבר פריצות הוא ומביא לידי גילוי עריות . וא”כ ממילא יש בו איסור דאורייתא . דכו”ל בכלל לאו דלפני עור לא חסן משול

שואל ומשיב

בספרו דברי שאול עה”ת פ’ נשא ד”ה ופרע (1) - דפו”י צה.

”דבאמת השיער הם ערוה, וכבר נזכר בשיה”ש ענין שיער בתוך שאר עניני נויי האשה... ועל כן לא הותר רק לבתולות הפנויות, אבל לאשת איש נאסר זאת למען ישמרו מתבערת היצר ולא יתגרו עליהם יצר הרע”.

דהדברים נפסעט דזאזאז הסער סס ערוה וכבר מכר נסרי הסריס ענין ענין סער סער סער עניני נויי האשה וכבר זלכו זאז' סהיו סערסויו קולותיו חללים ופחו עליו יצרו וע”כ לא הותר רק לבהולות הפנויות אבל לא”א כאסר זאז למען ישמרו מתבערת סילר ולא יתגרו עליהם יצ”ה

הרמב”ם

איסור”ב כא יז והשולחן ערוך

אבן העזר כא ב

כא להתרחק מן העריות וכו’ סעיפים :

כ ל לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק (* יא) (ג) ס אחת פנויה ואחת אשת איש :

כתבו את הדין של חיוב כיסוי הראש לבנות ישראל - בהלכות הרחקה מן העריות.

מרן הגרי”ש אלישיב זצ”ל

הערות במסכת כתובות דף עב

”דכיסוי הראש... של נשים הוא ענין שזה ערוה שמביא לידי הרהור”.

אלא ודאי דשני דברים הם דכיסוי הראש של אנשים הוא ענין של הכנעה משא”כ של נשים הוא ענין שזה ערוה שמביא לידי הרהור

”שיראו שהיא אשת איש”...!?

הנה ישנם שהמציאו טעם חדש למצות כיסוי הראש - ”כדי שיראו שהיא אשת איש”... אמנם לא מצאנו לאף אחד מן הקדמונים שכתב טעם זה, וביותר דלשון הרמב”ם (איסור”ב כא יז) והטור והשו”ע (אבן העזר סי’ כא ס”ב) הוא ”לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש”, (ועל”כ בטוש”ע שם וכן במ”א סי’ עה סק”ג שביארו הכוונה), ואילו היה עיקר טעם המצוה ’כדי שיראו שהיא אשת איש’ - בודאי שלא יתכן לכתוב לשון כזו.

מרן הגר”ש וואזנר זצ”ל

מרן הגר”ש וואזנר זצ”ל

במכתבם - אייר תשנ”ז
הובא בחוברת ’דעת רבותינו’ (ב”ב תשנ”ח)

”הדבר ברור שמצות כיסוי הראש ניתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף על צניעותה יותר מן הפנויה”.

הדבר ברור שמצוות כיסוי הראש, נוגה לאשה הנשואה כדי להוסיף על צניעותה יותר מן הפנויה. ולכן יש להקפיד על הפאות שיהיו מה שיותר צנועות, ופירוט הלכותיהן פורסם בחקנון ”שיחי לבך למסילה”.

הוא שיהיה כפי מה שצריך להוסיף על צניעותה יותר מן הפנויה. ולכן יש להקפיד על הפאות שיהיו מה שיותר צנועות, ופירוט הלכותיהן פורסם בחקנון ”שיחי לבך למסילה”.

ולדאבונו הטעות בזה מצויה, ויש שאף אומרים כך ברבים בשיעורים וכד’, ועל פי טעות זו אף כותבים ומפיצים ברבים שהחובשות פאה צריכות להקפיד ”שלא תיראה ח”ו כפנויה” ותולים בזה את עיקר הנושא של צניעות הפאות, (וכבר אמר מי שאמר, שלפי המצב כיום - הלואי והיו הנשואות ממשיכות להיראות כבהיותן בנות סמינו... מראה רחובותינו היה אז הרבה יותר טהור וצנוע והרבה פחות ראוותני...), ובספר משובש אחד אף האריך לפרט את סוגי הפאות ש”מטעות לחשוב שהיא בחורה”, ותלה כל הענין בסימני זיהוי בבחינת ”מצא את ההבדלים” ו”חפש את המטמון”, תוך שהוא מתעלם מהבעיה המהותית החמורה שבפאות זמנינו.

אכן כבר נתבאר שכ”ז בנוי על טעות [או התעלמות מכוונת] ביסוד הטעם של חובת כיסוי הראש, ולפי האמת כל פאה שאינה עונה על הטעם הנ”ל המבואר בדברי רבותינו [וכ”ש אם גורמת את ההיפך] - הרי היא היפך כוונת התורה במצוה זו, לא רק אם ”תיראה ח”ו כפנויה”, אלא גם אם ”יהיה ברור וניכר לכל שהיא נשואה”. וה”טעם” החדש הנ”ל אינו אלא המצאה שהמציא היצר הרע בכדי להסיט את הנושא ולהסיח את הדעת מהבעיה האמיתית שבפאות זמנינו.

המשך בעמ’ הבא

מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל

בדבריו בכנס לחיזוק הצניעות - ב"ב תשנ"ג
(ניתן לשמוע בטל': 079-56-00-153 שלוחה 3)

**"איזה זיוף הוא זה שמכסים השערות
כפאה נכרית כזאת שעוד מגרה היצרים
יותר משערות עצמן, איזה זיוף הוא זה!"**

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

בשם חמיו **מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל**

מובא בספר **'אלא ד' אמות'** (הנחגות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי
שליט"א - מרשימות נכדו) עמ' שיד - פרק פו ס"ג

**"עוד אמר פעם אחת: חמיו אמר שפאות שגורמות
הרהור כמו שיער טבעי אינן בכלל ההיתר של הפמ"ג".**

בסדר. עוד אמר פ"א חמיו אמר שפאות שגורמות הרהור
כמו שער טבעי אינן בכלל ההיתר של הפמ"ג (בסי ע"ה).

בחדש אלול שנת תשס"ה נכנסתי למרן
הגר"נ קרליץ שליט"א, ושאלתי דהנה הרוב
הגדול של הפאות היום מושכות את העין
וגורמות נסיונות לא פחות משיער טבעי
המסודר יפה, וא"כ לכאורה אם נבוא לדון
מצד קיום המטרה של מצות הכיסוי לא יועיל
כלום מה שטוענות הנשים שאפשר להבחין,
והשיב לי בזה"ל: **"כבר כתבתי בזה בזה וזה
לא מועיל" עכ"ל.**

א. ו. קרית ספר

שלא עשני גוי

הוצרכתי לשהות עם בתי תחיל' בנמל התעופה.
מסביבו הילכו גויים רבים מבני יפת, מטופחים
ומדושני עונג. פניתי אל בתי: שאי סביב עיניך,
ואמרי, כמה מהנשים הנכריות הנמצאות כאן -
יש לשערן מראה "מוצלח", כמו שיש לפאה
רגילה של אשת אברך רגילה?

והיא השיבה: אין כאלה רבות.

זאת אומרת - המשכתי את הקו הלאה - שבנות
מדיון, פרועות הראש, אילו יכלו - היו מכסות
ראשן בכיסוי ראש של אשת בן תורה... .. וכך היו
מקיימות את רצונו של בלעם הרשע!!

ועתה, בואי חשבון, האם גם רצונו של השי"ת
יכול להתקיים באותה הדרך ממש?!

המשך מעמ' קודם

להרחבה בענין זה, ראה בחוברת **דברים של טעם** -
נקודות להתבוננות בענין הטעם למצות כיסוי הראש.
[הנושאים המתבארים בחוברת, ע"פ מקורות ברורים:
מקורות נוספים לכך ששערות האשה עלולות לגרום
למכשול, הרהור שבשיער אינו בעצם גילוי אלא מחמת
הנוי שהוא מוסיף לאשה, הטעם דגם מי שאין שעה נאה
חייבת לכסותו, הטעם דפנויה אינה חייבת לכסות ראשה,
כיסוי שאין מתקיים בו טעם החיוב, הטעם שהתירו פא"י,
ועוד, ובסופו מאמר 'שלא ייצאו שערות']. המעוניין
להשיג את החוברת ישאיר הודעה בטל': 02-5378098.

ה - ח - ל - פ - נ - ו !!!

עיר קטנה ואנשים בה מעט, ובא אליה מלך גדול, והיו
עיניו וליבו בה כל הימים לתקן צרכי העיר על צד היותר
טוב.

ויהי היום, ויצא המלך אל רחוב העיר, והנה עלה באשו
ותעל צחנתו, ובכל פינות שהיה פונה לא היה אלא ריח
רע, אשר כמוהו לא נהיה למן היום הווסדה ועד עתה.

ויקרא המלך את השר לאיכות הסביבה, ויצוהו ויאמר
לו, צא נא וראה נא, מה זה ועל מה זה, איכה היתה
לצחנה קריה נאמנה.

ויצא השר וישוב בבתי העיר, וישב אל המלך ויאמר,
אדוני המלך, אנשי העיר נרפים הם, ואין איש שם על לב
להחליף האנפילאות (גרביים בלע"ז) דבר יום ביומו,
ותבאש הארץ.

ויצו המלך ויעבירו קול במחנה לאמר, כל איש ואיש אל
ימנע עוד מלהחליף האנפילאות בכל יום, כי כן דבר
המלך.

ויהי היום, ויאמר המלך בליבו, אקומה נא ואסובבה
בעיר, ואראה הנתקיימו דברי אם לא.

וילך המלך ויפן כה וכה, ויבוא עד בית אחד, והנה
סביבות הבית ריח רע כאשר בתחילה, ויקצוף המלך
מאד וחמתו בערה בו, ויאמר אל אנשי הבית, מדוע אתם
עוברים את מצות המלך?

ויענו אותו אנשי הבית לאמר, אדוני המלך שם לנו
עלילות דברים, חלילה לנו מעשות כדבר הזה, הקימונו
את דבר המלך **ככתבו וכלשונו**, לא הפלנו דבר מכל
אשר **דיברת!**

ה - ח - ל - פ - נ - ו !!!

אחד עם השני... [אה להלן עמ' 35 עדויות על
מראה הפאות בדורות הקודמים].

הודעה מטעם מכון "עוקף תורה" - לעקיפת מגבלות ההלכה

על דבר השערוריה שהוכרחו אנשים דתיים לשמוע שירת נשים, הננו להודיע כי לאמיתו של דבר לא היתה בזה בעיה הלכתית כלל, שכן השירה היתה ברמקול, וכבר נודע פסקו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאין יוצאים ידי חובת קריאת המגילה ברמקול, היות ואין זה קולו של המדבר עצמו אלא קול אחר, וא"כ גם בעניינינו, הלא אי"ז קול האשה בעצמה אלא קול אחר המיוצר ע"י הרמקול, ו"קול באשה ערוה" נאמר, ולא "קול ברמקול ערוה".

(השוואה זו שמענו בשם אחד מראשי הישיבות שליט"א מירושלים עיה"ק)

אולי ה"כשר סוויטש" יעשה לנו סוויטש...

להלן צילום מתוך מאמר המלגלג על ה'כשר סוויטש' [מפסק המדליק את האור בשבת ע"י גרמא], פורסם בחוברת 'מפסק לא כשר'.

לסיום, נגלה סוד, הן אחת המטרות העיקריות שביצירת הפאר שהמצאנו ברוב כשרון ובסכלות מופלגת, הוא כדי לגרום לאחינו החילונים שיתחילו לשמור שבת ע"י שישתמשו במפסק כזה שבשימוש בו יש מצוה גדולה. וכך ישמרו כולם שבת ויבוא משיח וכו' וכו', הכל כמבואר בקונטרס בהרחבה. נגלה לכם בסוד, על זה הדרך יש לנו כבר כמה תוכניות, האדירה שבהם לייצר כפת פטנט שהיא עשויה מניילון שקוף, ואין רואה ואין יודע, והיא כשרה לכל הדעות בהידור ואף מצוה להשתמש בו לכל ישראל מכמה טעמים המבוארים בקונטרס שעדיין בכת"י, ובכן סוף סוף יבוא הגואל לישראל, כי כבר כל החילונים גם ילבשו כיפות מהודרות שכאלו. ועוד יש תוכניות רבות לעשות כמה הנהגות של ישראל באופן שהחילונים יחפצו לקיימם, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

בדוקא העדיף הכותב לתפוס דוגמא של 'כפת פטנט שהיא עשויה מניילון שקוף', ולא תפס דוגמא דומה של 'כפת פטנט שהיא עשויה משערות', משום שאז תהא השאלה עולה מאליה, הלא אם בכיפה של אנשים ברור לכולנו הגיחוך והביזון שבהמצאה כזו [גם אם יהיו בה אי אלו 'סימני זיהוי'...], ומובנת בהחלט ההשוואה בינה לבין ה'כשר סוויטש', מה נאמר ומה נדבר בכיסוי ראש של נשים, אשר הוא חיוב גמור מדאורייתא והוא חמור בהרבה מכיפה של אנשים, מדוע כאן 'התכנית האדירה' של 'כיסוי פטנט שהוא עשוי משערות' אכן יוצאת אל הפועל, וההמצאה הזו מתקבלת כדבר מובן וראוי גם בציבור הטוב ביותר, ואין פוצה פה ומצפצף? הלא אין חולק על כך שלפאות כיום יש את אותו אפקט של השיער, ואף הרבה יותר מכך, [מה שלא היה בפאות של פעם! ראה בעמוד הבא], וכיצד א"כ הדבר מתקבל כמעט ללא עוררין, בעוד רעיון כזה בכיפה של אנשים יעורר סלידה אף יותר מה'כשר סוויטש'!?

להלן דברים שנכתבו ב'יתד נאמן' - יום ג' ט"ו סיון תשע"ה

"כאשר אדם מחפש פטור מקיום מצוה ח"ו, זה מראה על ליקוי שמקנן במעמקי נפשו היהודית. כשאדם מנסה למצוא פתרון הלכתי כדי שההלכה "לא תכבול אותו" ולא תמנע ממנו למלא את מאווי, זה מצביע על מורסה רוחנית. אבל כשמאן דהו מנסה לדחוף אחרים ל"פטור" מקיום מצוות, זה כבר מהווה הרעלת בארות הרוח של העם היהודי. התורה אינה עול כבד, שיש לפעול כדי לנער אותו מעל עצמנו. קיום המצוות איננו כורח נסיבות שיש להסתדר אתו. איסורי תורה אינם נטל שיש להתנער ממנו. להיפך, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

"היתה כמו כובע ממש בלי יופי והדר כלל"

וזכרנו כי בחלב בשנים כתקונן היו כל הנשים מכסות את ראשן במטפחות וכיוצא, למרות שהיה בנמצא פאה נכרית, אבל בצורה אחרת לגמרי ממה שנמצאת כעת כי היתה כמו כובע ממש בלי יופי והדר כלל.

הגאון רבי יצחק שחיבר זצ"ל מארגנטינה שר"ת יצחק ירנן סי' קלב

"לא היה בהם שום יופי כלל..."

וסיפר לי זקני הגרש"ז פינס זצ"ל (שהיה מראשי הקהילה במינסק שהיתה עיר ואם בישראל) שבזמן שהתחיל להתפשט המנהג לילך בפאה נכרית, היו אלו פאות נכריות שלא היה בהם שום יופי כלל ושמשו רק ככיסוי לבד,

הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א תשובות והנהגות ח"ו סי' כב

"ללבוש על ראשן פאה נכרית ולהפוך הודן למשחית..."

בספר יד הלוי (להרב יצחק שמחה הורוויץ - נדפס בשנת תרפ"ז) על סה"מ להרמב"ם מ"ע קעה, דיבר בענין הפירצה שפרצו נשות ישראל בזמנו ללכת בגילוי ראש, והרי קטעים מדבריו:

נכרית מטעם שזיארנו, אכן הנשים לא הסתפקו בזו, ומטעם מטעם התחילו לפרוק מעליהן גם עול הפאה נכרית המזוהה והמסוכן, ולנאח בשוק פרוצות ראש בעשרותיהן הטבעיות. ולא שמתו לקול שאגת ככפירים רועי ישראל שנתנו עליהם צקולן, ובהמשך הרחיב בזה וביאר את הקושי שהיה לנשות ישראל ללבוש על ראשן פאה נכרית ולכפוף כודן למשחית.

זמננו זה, צין הנוים אשר אהנו יושבים כיום בחוסר הכ נהפוך הוא. כל צנות ישראל זקנות ולעירות יכיו מוכרחות לכסות ראשן בפאה נכרית צוקי, נהיה לשמא ולקלס צעירותם, וכפלאי אדם שאינן מן הישוע, ושאינן כדאי לכניסן ומדברים אלו ניתן ללמוד על רמת ה"יופי" של הפאות בזמנו...

"פאות חבשו רק נשים מבוגרות... והן נראו זהות כולן"

"באותם ימים לא חבשו נשים צעירות פאה..." - (הפאות של אז פשוט לא התאימו לצעירות...)

"היא תזדקק גם לכיסוי ראש, שכן יהא עליה לכסות את ראשה לאחר הטקס", הסבירה אמא (באותם ימים לא חבשו נשים צעירות פאה. לא זו בלבד, אלא שמעטות כיסו בכלל את ראשן לאחר הנשואין. פאות חבשו רק נשים מבוגרות יותר, והן נראו זהות כולן).

ספר 'הכל לאדון הכל' - עמ' 149 (מדובר על שנת תרצ"ב)

כבר נכתב רבות אודות כך שהפאות בדורות קודמים היו במראה גרוע בהרבה מפאות זמנינו. והנה אף שכל אחד יכול להווכח בכך בעיון קצר בכל אלבום תמונות משפחתי ישן, ישנם המנסים להתכחש לכך, וטענתם בפייהם שלא מבואר בפוסקים (עי' מ"ב סי' עה ס"ק טו) שהתירו גם פאה שנעשתה משערותיה של אותה אשה בעצמה.

אמנם זה אינו כלום, והגע בעצמך, אילו תחתוך את שערות בתך, היכול תוכל בעצמך לעשות לה מהן פא"נ כפאות זמנינו?! ובעל כרחנו לומר שלצורך עשיית פא"נ כפאות זמנינו אין די ב"חומר גלם" מתאים, אלא דרוש הרבה מעבר לכך, כגון אמצעים לשימור המראה החי והטבעי של השיער התלוש, (חפיפות וכו'), רשת מוצלחת, אמצעים לבניית הפאה ולתפירה מדויקת, אמצעים לעיצוב השיער, ועוד. ולשון השלטי גבורים בהיתר הפא"נ הוא: "פאה נכרית היא מגבעת ידבקו בו שיער נאה והרבה", ונקל להבין שגם אם תחתוך האשה את שערותיה שלה בעצמה ותדבק אותם במגבעת, התוצרת תהיה רחוקה בהרבה מהפאות ה"רגילות" של זמנינו.

"הפאות של אז... - קש זה היה נראה"

הגה"צ רבי דן סגל שליט"א בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל - מתוך הקלטה ניתן לשמוע בטל' 079-56-00-153 שלוחה 4

"הפאות של פעם היו כמו פשתן של אתרוגים"

שמענו מהגרמ"מ זוננפלד שליט"א בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

"הפאות של פעם היו כמו שטריימל על הראש"

ה'נתיבות שלום' מסלונים זצ"ל בכנס לאברכים כו חשוון תשמ"ב

"הפאות של פעם היו נראות כמו צמר פלדה"

ר"י בריסק הגרמ"ד סאלאוויצ'יק שליט"א - שמענו מאברך ששמע באזניו

"הפאות של פעם היו - כמו ליפה על הראש"

הגה"צ רבי יוסף ליס זצ"ל - שמענו מבנו שליט"א

וראה עוד במכתבו של הגר"ז יעקובזון זצ"ל, המובא להלן עמ' 50.

ב"ה ר' ניסן תשל"ז
לכבוד ידידי... שליט"א

אחדשה"ט. קיבלתי הקונטרס
ויישר כחכם, כי המגפה הזאת
ר"ל של פאות נכריות בזמן הזה,
זה נורא למאד. יישר כחכם
והלואי שנוכל להועיל בזה.

בברכה מרובה וברכת חג שמח

שלו' מרדכי הכהן שברון

ב"ה ר' ניסן תשל"ז
לכבוד ידידי... שליט"א
אחדשה"ט.
קיבלתי הקונטרס ויישר כחכם, כי המגפה הזאת ר"ל של פאות נכריות בזמן הזה, זה נורא למאד. יישר כחכם והלואי שנוכל להועיל בזה.
בברכה מרובה וברכת חג שמח
שלו' מרדכי הכהן שברון

מתוך הספר 'דת משה וישראל'

קטעים ממכתב שנשלח לאחד העיתונים בקיץ תשס"ד, כתגובה לכתבה בענין הפאות.

לכבוד עורך עיתון... הרב... שליט"א, שלום רב!

הכתבה "נהרא נהרא ופשטיה" הכתה גלים וגלי גלים עמוקים ורחבים בציבוריות החרדית. עיתונכם המונחה ע"י גדולי ישראל נקרא על ידינו באופן קבוע. רצינו שתקראו ותתייחסו גם ל"נהרא" שלנו, כדי שלא תביעו דעה חד צדדית.

מהכתבה בעיתון השתמע באופן ברור וחד כי פאות שאינן צנועות אינן כשרות לשום צד ולפי שום רב! מה שכשר הוא פאה הנראית במהותה כיסוי ראש, ואחרת, היא אסורה ומכשילה באיסורים חמורים.

אולם! אם יש יושר מינימאלי, ורצון יהודי אמיתי לעשות רצון ה', יש לברר, האם נשים צעירות תחבושנה פאה לא טבעית? הלא פקודת האופנה ורצון החידוש נוגדים לחלוטין ענין זה של "פאה הנראית כיסוי ראש", כי הרי פאה עדכנית היא רק פאה במראה טבעי! תבדקו את הפרסומות ואת המציאות בשטח!

שמעתי על פאנית חרדית שהחליטה להשתית את הסלון שלה על פי ההלכה בלבד, והנה קהל הלקוחות הלך וירד. ובכן לצורך הפרנסה הלכה לקורס אשר המורה בו הוא גבר חילוני ידוע, המשמש "מורה הוראה" לפאניות החרדיות, רח"ל. לאחר שלמדה את חוקי הפאנות לפי חוקי הגויים וטעמם, ולפי כל כללי ההתאמה האישית וטשטוש היות הפאה כגוף זר, רק שתיראה יותר טבעית מטבעית [אולי בזה היא תהיה "ניכר"...], או אז חזרה לסרק פאות, וחזרו גם הקלינטיות. זו לא פאנית אחת, עשרות עשרות כמוה למדו בקורסים אלו, ומבצעות מה שלמדו על ראשי נשים חרדיות, בידים מקצועיות, בסלונים יוקרתיים המפחרים למאות בכל רחבי בציבור החרדי, ובכך גורמות למה שאתם כתבתם "מכשילה רואיה באיסורים חמורים".

וכאן הבת שואלת: כאשר אשה הולכת ברחוב בפאה עדכנית במראה טבעי כמנהג הצעירות כיום ומישהי מעירה לה, וכי אותה מעירה אינה צודקת? ומה פשר המשפט "מסע ההכפשה כנגד המסורת האחזה בידיהן"? וכי על פאות כאלו "מסורת אחוזה בידיהן"??? ומה פשר המשפט "לבל יבושו ולבל יירתעו ושלא יעלה בדעתן לרגע כי מעשיהם והנהגתם יש בה חלילה דופי", כאשר ברור שישנו הדופי! כמעט ואין אשה פחות מגיל חמישים החובשת פאת פעם דגם "קצוץ" ומלאת ספריי. פאה כזו לפי חוקי הפאנות היא זבל. ומי הכלה אשר קנתה לחתונתה ממיטב הביגוד והריהוט ולכסות ראשה תקנה פאה מחנחת ועתיקה?

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל

"נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש,
אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכנות את זה!"

הדברים נאמרו בהלוייתו של הרבנית רוזנברג ע"ה, בתו של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, ופורסמו למחרת בבית דאנמן - י"ח אדר תשנ"ח (ראה צילום)

[הדברים נאמרו על הפאות של שנת תשנ"ח!]

הגאון רבי מיכל יהודה ליפ"י
קיבץ שליט"א, עודד את הציבור
לחזוק בדיקי הצניעות וציין את
הדין שיש בנושא זה. נכון
שהיום לא הולכות הנשים בגילוי
ראש אבל גם כיסוי ראש אי אפשר
לכנות את זה, אסון שמה מוזיב
התעוררות עצומה ומחייב ברק
בית רציני, מה עשה ה' לנו. כאשר

נ.ב. מורי ורבי הגאון הגדול הרב בן ציון אבא שאול זצוק"ל אמר לנו שאף המתירים,
האומרים שפאה נוכרית הוי כיסוי - מודים שהפיאות בימינו אינן צנועות ואסור לילך
אתם ברחוב.

צילום מתוך מכתב ברכה והמלצה של הרה"ג רבי פינחס מוסבי שליט"א לספר 'שמחתי בישועתך'
לתשומת לב: הגרב"צ אבא שאול זצ"ל נלב"ע בשנת תשנ"ח! ומאז ועד היום, מצב הפאות
לא נהיה טוב יותר, בלשון המעטה...

המאמר דלהלן הועתק ופורסם בכמה מקומות בשינויים משמעותיים, והננו מביאים כאן את המאמר המקורי.

בס"ד

תמוז תשע"ג

הלנו, אנחנו, אם לצרינו

בימים אלה, אשר קם עלינו מלך קשה כהמן, ולשונו מדברת גדולות, דברי "קטגוריא בתלמידי חכמים", בודאי מבין כל אחד, כי גם צרה זו - ב"פמליא של מעלה" היא (עי' רש"י דניאל י"ב א'). וממילא עלינו לחפש דרכינו ולחקור, אם לא אנחנו הנותנים חרב ביד שונאינו להשחיתנו.

אין בכוננת הכותב לקבוע, כי הנושא שידובר להלן, הצניעות, הוא היחיד הנצרך לתיקון. אולם בהחלט נראה כי נושא זה הוא "אבר שהנשמה תלויה בו" ביחס לחיים של תורה ומצוות, ולא ניתן להידחות לאחורי הדלת, מפני נושאים אחרים, חשובים ככל שיהיו.

על כן, מבקשים אנחנו להניח את הדברים על השולחן ולדון בהם בכובד ראש ומתוך בקשת האמת, ולא לדחותם ב"מגן המשוח בשמן". ואם לא עכשיו, אימתי?

בודאי, כולנו מאמינים בדברי חז"ל הק', כי כאשר ברא השי"ת את האשה, לא ראה לצוותה אלא בדבר אחד, "היי צנועה". ולא פעם אחת ולא שתיים, אלא על כל אבר ואבר שברא בה - אמר לה כך. (בר"פ פ"ה ג').

בודאי, כולנו מאמינים שהעדר צניעות מביא אל הקללה הנוראה של "ושב מאחריך" (דברים כ"ג ט"ו) שהיא האסון היותר גדול שיכול להיות, ושורש לכל הצרות והפורענויות. (עי' ה"ח עה"ת שם).

כולנו מאמינים בדברי רבותינו ז"ל, כי עיקר שבח האשה ומדרגתה העליונה היא הצניעות. (ראה מהר"ל גבורות ה' פרק ס', וכע"ז באגרת הגר"א נוסח ארם צובה, ובחסד לאלפים או"ח סי' ג' ד'). "ומה תקות הנברא אם לא ישים עמל נפשו, ועיקר עסקו, בדברים אשר נברא בעבורם". (שע"ת ש"ג יז).

אולי תסכים עמנו, הקורא היקר, שתנאי בסיסי להגדרת "אשה צנועה" הוא - "אשה הנזהרת בהופעתה שלא למשוך את העין ואת הלב של אחרים" (ע"פ רבינו יונה באגרת התשובה אות נח). ובשום אופן לא סגי ב - "אשה המתהלכת בלבוש חרדי", ואפילו לא סגי ב - "אשה הלבושה באופן שאינו נוגד במפורש את התקנון".

אולי גם אתה שותף להרגשתם של רבים, כי נושא הצניעות בקרב משפחות לומדי ועמלי התורה - אינו מקבל את החשיבות הראויה לו, לעומת שאר עניני דקדוק ההלכה והעבודה.

אולי גם אתה מודה, שהפאות המכסות בימינו את ראשי נשותינו כבר אינן אפילו בגדר "נבל ברשות התורה", אלא "נבל שלא ברשות התורה", שהרי הן מושכות יותר מגילוי הראש עצמו.

אולי גם אתה מסכים, שדברי מרן הגרי"ש זצוק"ל על פאות זמנינו, ש"זה ממש ערוה", מכוונים אל הפאות המקובלות כיום ברוב המוחלט של הציבור. שהרי אמר להדיא שלא הותרו אלא "פאות כמו לפני מאה שנה, ואפילו קצת יותר יפה", ומי בער לא ידע מה זה "קצת יותר יפה"?

אולי גם אתה מתפלא על כך, שמצוה - שכל תכליתה להצניע את יופי השיער, ולמנוע פריצותא דגברי (תרוה"ד סי' י' ועוד), הפכה על ידינו לכלי להבלטת אותו יופי עצמו, ולהרבות פריצותא דגברי.

אולי גם אתה עושה לפעמים חשבון, כמה אלפי אלפים לאוין של "ולא תתורו", יורדים לעולם בכל יום, בזכות נשים צדקניות.

אולי גם לך ארע פעם, בעמדך מול שורת פקידות במשרד כל שהוא, שהעדפת לגשת אל הפקידה החילונית ולא אל החרדית, משום ד"איכא דרכא אחרינא". ואולי אז גם טרדה אותך המחשבה - "אם כך, מאי דעלך סני, לחברך לא תעביד".

אולי גם אתה חושש, שזהו חילול ה' נורא, שדוקא לגיונו של מלך, העוסקים בחוקי רצונו ית', דוקא הוא אימץ לעצמו כשיטה וכסמל, "שלא להשקיע יותר מדי" באחד מעיקרי העיקרים של היהדות.

והנה ידוע מ"ש בספה"ק, כי לפני ביאת המשיח תהיה "שעת ההכרעה" במאבק התמידי שבין הקדושה לטומאה, ובאותו זמן, כמו במלחמות בשר ודם, שולף האויב את מיטב נשקו המתוחכם, בכל העוצמה, כדי להפיל יותר ויותר חללים מהצד שכנגדו, ולהכריע את הקרב לטובתו. (ראה באריכות בס' לב אליהו, שמות עמ' קיב).

כמו כן ידוע, שכלי הנשק המובחרים של הס"א, שאותם יפעיל עלינו בקרב הגורלי, הם המינות והפריצות, עם כל אביזריהו דידהו, וכמו שרואים אנו בעינינו בעת הזאת, שתי הקליפות האלה מתפשטות בעולם.

הבה נשאל את עצמנו - הלנו, אנחנו, אם לצרינו?

אנחנו, האמונים על "תורה מביאה לידי זהירות", וכי אין עלינו לחשוש לנפשנו, אולי אנחנו ומשפחותינו מגויסים לשורות הס"א (מבלי ידיעה, כמובן) כמובחרים שבחייליו, על מנת "להפציץ" את מחנות הקדושה בטילי טילים של אביזריהו דג"ע?

באלו פנים נוכל לבוא אל המלך ית"ש, ולהתחנן לפניו - "סתום פיות משטינו ומקטרנו", אם באותה שעה אנו בעצמנו פותחים את פיהם ומספקים להם מים ומזון?

ובכל זאת, לכל הטענות האלה נשמעת בדרך כלל התשובה - סוף סוף, כולם הלא עושים כך... כ - ו - ל - מ ... המתמידים, הלמדנים, המדקדקים... בעלי מוסר, בעלי תפילה, בעלי השקפה טהורה... ושאר עידי עידית...

הצד השווה שבהם, שכולם מניחים (ואולי אף דורשים) לבני ביתם לצאת ברה"ר בשיער תלוש, המושך את העין ואת הלב יותר מאשר השיער הטבעי (אפילו כשהוא "רק" עד הכתף).

אם כך, מסתמא זה בסדר, וכשם שמותרים בבי"ד של מטה כך יהיו מותרים בבי"ד של מעלה. (כך מסמא היצר את העינים, אולם לאמיתו של דבר, ישנה התעוררות ניכרת בקרב רבים וטובים ההולכים ישר כמו שעשאם אלוקים, לקיים מצות ה' כמאמרה בלי התחמויות).

אבל, לא תהיה תורה שלמה שלנו, כשיחה בטלה ח"ו.

תא שמע דעת תורה צרופה, כי ה"כולם" הזה לא יועיל ולא יציל אלא אף יכביד העוון ר"ל.

דכתב בעל עקידת יצחק, בפ' וירא בשער הכ', וז"ל "וכן הוא הדין בכל מה שחטאו היחידים בכל ציבור וציבור, בפרוץ באחד מהאיסורים שבתורה כגון ביין נסך וכו', שהעלם עין השופטים והמנהיגים מתיר אותם כאילו הם מותרים מן הדין, שכבר הפכו בזה חטאות היחיד אל חטאות הציבור מכללם וכו'. שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים וברשות בי"ד, חטאת יחיד הוא, והוא שבעונו ימות ע"י בי"ד של מעלה או מטה וכל ישראל נקיים וכו'. אמנם החטא הקטן, כשיסכימו עליו דעת הרבים, והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו - הנה הוא זימה ועוון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורענות הקהל וכו'. ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם, משתייעקרו אות אחת מן התורה בהסכמת הרבים וכו', ומי שלא יקבל זה בדעתו - אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלקים". עכ"ל.

וראה עוד דברי שליח נאמן מבי"ד של מעלה, אשר נשלח אל רבינו חיים ויטאל זיע"א (ע"י גלגול שנתגלגל בנערה אחת), והרח"ו מעיד על אמיתתו בכת"ק (בספר שבחי רבי חיים ויטאל עמ' יב בהוצאה החדשה), שהודיע להרח"ו כי יושבי דמשק אין להם חלק לעוה"ב, ר"ל. וזאת מכמה טעמים, ואחד מהם, על כי נשותיהם מהלכות בלבוש פרוץ ומחטיאות את הרבים. (כמבואר ברמב"ם פ"ג מהל' תשובה ה"ו. ועיי"ש בה"י "אחד שהחטיא בדבר גדול וכו' ואחד שהחטיא בדבר קל").

לב מי לא יחרד מהמחיר הנורא שנקצב לבני דמשק על פריצותם, ולא נמצא להם מליץ ישר בטענת "כולם הולכים כך", וכיצד נתברך אנחנו בלבבנו לאמר שלום יהיה לי וכו'.

(אגב, שם בספר הנ"ל, מציין הרח"ו זצ"ל, שאותה נשמה מגולגלת היתה נשמת חכם, שנפטר ל"ה שנים קודם לכן, ונשלח שוב לעוה"ז כדי לתקן עוון אחד, והוא, שפעם אחת מנע את הרבים מלעשות תשובה. בינה זאת).

והנה, אחת מטענות היצר השכיחות היא - תורתנו מגן לנו. והיינו, דהלא אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה, ובאותן ד"א אנו יושבים, ומי עוד נאמן להקב"ה ותורתו בעולם החשוך הזה, כמותנו. הלכך, לבטח תהא התורה שאנו לומדים, מליצת ישר עלינו, להצילנו מכל חרון אף.

וזה הבל, דהלא כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו חייו (ב"ק נ' ע"א). וידוע המעשה במס' שבת י"ג ע"א, בתלמיד אחד שקרא הרבה ושנה הרבה ושמש ת"ח הרבה, ומת בחצי ימיו. וכששמע אליהו ז"ל על היתר שנהג באחד מהאיסורים, אמר עליו - "ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה". ופירש המגילת אסתר בסהמ"צ לאוין שנ"ג, לדעת הרמב"ם, ששיבח אליהו להקב"ה שלא נשא פנים לתורתו של אותו תלמיד אלא הרגו כשאר העם, עיי"ש. ואנן מה נענה אבתריה.

וראה עוד את דבריו הנוראים של המאירי, במס' ע"ז י"ט ע"ב וז"ל "אע"פ שכל מי שאינו מקיים את המצוות נענש, העוסק בתורה ואינו מקיים נתיבותיה של תורה, לגמול חסדים לבריות כפי יכולתו (א"ה), הוא הענין האמור שם בגמ', והנבון - ליזיל בטר טעמא ויקיש לענינו, הוא נענש ביותר. מפני שהוא כידוע רצון קונו, ופורקה מעליו, ודומה כמי שאין לו א-לוה". עכ"ל.

זאת ועוד אחרת, אמרו חז"ל בנדרים פ"א ע"א, מי האיש החכם וכו' על מה אבדה הארץ וכו' ויאמר ד' על עזבם את תורתו וכו' לומר שאין מברכים בתורה תחילה. ע"כ. ופי' הב"ח (או"ח מז), שתכלית נתינת התורה לישראל היא כדי שיתדבקו בקדושת התורה ובשכינתו ית', וכאשר הלימוד אינו על דרך זו - הרי"ז עזיבת התורה וסיבת

החורבן, ר"ל, עיי"ש באריכות דבריו הנפלאים. ועתה, הרוצה לזכות למעלותיה של תורה, וכי יוכל להתדבק בהשי"ת, אם לא יאהב את אשר אהב הוא ית', וירחק את ששנא?

ילמד אדם בתוך ביתו, כי לא מתקנון תצא תורה, ולא מסנטימטרים - אשת בן תורה. כי אם מתוך התבוננות כנה, (ע"פ רבותינו הקדמונים, ולא ע"פ ווארטים), מה רצון מלכנו ית' בצוותו אותנו על הצניעות בכלל ועל כיסוי הראש בפרט. ותהיה השאיפה הטהורה בלב כאו"א - "שלא ייכשלו בי בני אדם - להפסיד חלקם על ידי מגן עדן ולירש גיהנם" (סוטה כ"ב ע"א ברש"י שם, ושאיפה זו היא הנקראת שם יראת חטא). ונזכה לקיים "בטל רצונך מפני רצונו" ואז יקויים בנו "כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך". ובשכר נשים צדקניות שיש בדור, נזכה לגאולה השלמה (ילקוט רות תרו) בב"א.

דברי גדולי ישראל בענין כיסוי הראש במטפחת

הנה אחד הגורמים הגדולים למצב החמור של פאות זמנינו, ולקושי הגדול להסכים עם הבעיה, היא העובדה המצערת שרבים וטובים מתייחסים בשלילה ובניכור לכיסוי הראש במטפחת, כך שבעיניהם כיסוי הראש במטפחת אינו 'אופציה' כלל, ומאידיך לאמיתו של דבר כיסוי הראש במטפחת זהו הפיתרון המעשי לבעיה של פאות זמנינו, וכפי שיסכים כל מודה על האמת, כי ההתדרדרות בתחום הפאות היא במצב של 'אל-חזור', וכמעט ואין בנמצא כיום אשה צעירה שתסכים לחזור לפאות כמו של פעם, [ואצל נשים צעירות החפצות להתחזק בצניעות מצויה יותר חבישת מטפחת - שבשנים האחרונות צוברת תאוצה גם במשפחות האברכים ובני התורה - מאשר חבישת פאות בסגנון ישן].

וממילא יוצא כך: פאות של פעם - אי אפשר, זה רק לפורים... [ויהיו שיאמרו: זה גם לא צנוע... זה חריג ומושך את העין...]¹⁰, מטפחת - זו לא אופציה, מה נשאר? הברירה היחידה היא לשכנע ולהשתכנע שאין בעיה בפאות זמנינו... ובמילים אחרות: אצל רבים וטובים כל דיון בנושא נעשה תוך הרגשה ש'על מטפחת - אין מה לדבר, זה לא בא בחשבון', וממילא תוצאות הדיון די ברורות מראש.

אשר על כן, הננו להביא בזאת - בעמודים הבאים - את דברי גדולי ישראל, שאדרבה - עודדו את כיסוי הראש במטפחת והתייחסו לכך בחיוב, בתקווה שהמסר יחלחל וייקלט: אפשר בהחלט לכסות את הראש במטפחת! אין מה להתבייש בזה! זהו דבר שגדולי ישראל חזקוהו ועודדוהו וראו בכך דבר טוב וראוי.

¹⁰ **שיבוש מצוי הוא בדורנו**, שיש התולים כל ענין הצניעות אם הולכת כפי המקובל או שהולכת באופן חריג, ושורש הטעות הוא במה שמלמדים את הבנות שצניעות היא 'לא למשוך את העין' ואין מבארים הדבר, ועל כן יש הטועות וסבורות שהכוונה היא לא להופיע בלבוש חריג ושונה מן המקובל. אמנם **רבינו יונה** באגרת התשובה כתב: "וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני אדם חוץ מבעלה, כי המסתכלים בפניה או בידיה יורדים לגיהנם, והיא ענושה בעונש כל אחד ואחד מהם מפני שהחטיאה אותם ולא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה", הרי ש'משיכת העין' הנוכרת בהקשר זה של צניעות האשה, משמעותה גרימת הסתכלות של חטא ומכשול, ולא הסתכלות על דבר משונה וחריג, וא"כ ברור שכאשר האשה חובשת דבר הממעט הסתכלות של חטא ומכשול, הרי היא מוסיפה בצניעותה, גם אם מדובר בדבר שונה וחריג.

יסוד זה נוכל ללמוד גם מאמה של מלכות - רות, ששאל עליה בועז "למי הנערה הזאת", וביארו רבותינו "וכי דרכו של בועז לשאול בנשים, אלא דברי צניעות וחכמה ראה בה" (רש"י רות ב ה), ואותם "דברי צניעות" מבוארים במדרש רבה שם (פ"ד אות ט): "כל הנשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת, כל הנשים מסלקות כליהם וזו משלשלת כליה", הרי שהקפידה לנהוג בצניעות מושלמת, למרות שהדבר היה שונה וחריג. ודוקא הנהגות צניעות אלו ראה בהם בועז מעלה גדולה ולכן נשא את רות לאשה, כמבואר בספר **מעלות המדות** מעלת הצניעות: "כיון שראה בועז כל הצניעות הזה אמר בודאי זו היא ראוייה למלכות... כיון שראה בועז כל מדות הצניעות הללו עמד וכנסה והעמיד ממנה מלכים ונביאים".

מכתב חיזוק לנשים שהחליפו מפאה למטפחת - טבת תשנ"ו

עליו חתמו מרנן הגר"ש ואזנר זצ"ל, הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, ויבדלחט"א מרן הגר"נ קרליץ.

[כמו"כ חתמו על המכתב כ"ק האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מויזניץ זצ"ל, והגר"נ גשטטר זצ"ל].

ב"ה

ט"ו טבת תשנ"ו לפ"ק

ישמח לבנו על אשר שמענו שנשים קבלו על עצמן לדקדק בצניעות, וחזרו למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים.

מה טוב ונאה דבר זה וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתוסף וכך וודאי שזכותן רבה בזה. ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינם לפי גדרי הצניעות.

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השער חוצה כלל וכלל גם בביתן. ויש בזה סגולה נפלאה לזכות לבנים צדיקים תלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל על קמחית.

חלקן של נשים המדקדקות בקדושה וצניעות רב בגאולה כמו שאמרו חז"ל (סוטה יא:): "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים" ובזכותן עתידין להגאל, כדאיתא בילקוט (יח"ד) "ואין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור".

לזאת הנני מצטרף לחזק ולאמץ את הני גבורי כח המתעוררות להחליף מפאה נכרית למטפחת ומברכן מקרב לב בבני חיי ומזוני ריחי ובריות גופא וכל מילי דמיטב.

The image shows a box containing handwritten Hebrew text and signatures. The text is a continuation of the letter's content, written in cursive. There are several signatures, including one that appears to be 'אזנר' (Azner) and another that is less legible. The handwriting is dense and fills most of the box.

כיהודה ועוד לקרא קריאה קדושה וברכה לכל אלו שנהוגות במעלות הקדושה והצניעות שיתברכו בנחת מילדיהן שיגדלו בתור"ש לפאר המשפחות וכלל ישראל.

הכותב ומברך
מיכל יהודה ליפקוביץ

גם אני מצטרף לברך את אלו שמדקדקים בגדרי הצניעות ביתר שאת וכמבואר למעלה

ניסים קרליץ

אם כי שאין בידינו כח לכפות זה על נשי ישראל שאין ביכלתם לשנות מפאה נכרית **באופן צנוע** עכ"פ - מכל מקום בודאי שעלינו לחזק ולעודד להני נשים צדקניות שרוצים ויכולים לחזור ללבוש כיסוי ראש שלא בדרך פאה נכרית, וכאשר כ' מרן ההתם סופר ז"ע בשו"ע ובצוואתו הקדושה.

ע"ז בעה"ח מצפה לרחמי ה'
שמואל הלוי ואזנר

* ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם אינו באופן צנוע מחויבים אנו לתקן הדבר.

הנוסח 'ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינם לפי גדרי הצניעות' - נוסף ע"י מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל בכתב ידו, [לאחר שהמכתב כבר היה מוכן], בכדי להדגיש שכיום המטפחת אינה ענין של הידור בלבד כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים כנכתב בתחילת המכתב, אלא היא הרבה מעבר לכך, משום שבעת הזאת (שנת תשנ"ו!) "הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות". להלן צילום הכת"ו:

מה טוב ונאה דבר זה וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתוסף בכך וודאי

שזכותן רבה בזה. [ע"י מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל, הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, ויבדלחט"א מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל]

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

ב. נשאל רבינו הרי מצוי שיוצאות קצת שערות במטפחת, והשיב דמנלן שבפאה נוכרית אינו כן. והוסיף שאף אם יהיה כן שהמטפחת זזה ולא הפאה, מ"מ מטפחת עדיף, כי בדרך כלל מה שמתגלה מהמטפחת הוא רק השערות שבצדדים, שזה רק חומרא, אבל פאה נכרית הוא מחלוקת בעיקר ההלכה. וסיים שהאומרים שפאה נכרית עדיף על מטפחת 'הם דברים בטלים'.

ספר אשרי האיש - פסקי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אורח ח"א פרק טז - עמ' עט

(זכורני, באחד ששאל את רבנו, שחמותו רוצה שאשתו תלבש פאה, ואשתו רוצה ללבוש מטפחת. רבנו תמה, כיצד יתכן שהאמא רוצה שבתה תלבש פאה ולא מטפחת, אדרבא איפכא מסתברא. והוסיף, שאין שום דין כבוד אב בזה)

ספר משנת איש - פסקי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, עמ' קסג

שסז

וישמע משה / צניעות

פסקי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אורח ח"א פרק טז - עמ' עט

צניעות

להוריד מטפחת בגלל חשש לאיבוד הפרנסה

הייתי נוכח כששאל הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א בענין מורה בסימנר מסוים שהולכת עם מטפחת על הראש, והחברות מנסות להסביר לה שטוב שתוריד המטפחת ותלך כמו שרגילות לילך במקום ההיא, עם פאה נכרית בלי מטפחת, וגם בשכונה איפה שהיא גרה אומרים לה כך, ומתחלת לחשוש שתאבד פרנסתה בגלל המטפחת, האם מותרת להורידה. והשיב: חס ושלום, ובזכות זה תזכה לפרנסה בריוח ולכל מילי דמיטב.

ספר וישמע משה - פסקי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, עמ' שסז

מתוך מכתב הגרמ"מ קארפ שליט"א

סיון תשס"ד

"ומה נאדר היה המראה בשבוע זה, כאשר באו קבוצת נשים קמיה דמרן הגרי"ש אלישיב (שליט"א) ובישרו לו אשר נשים רבות בימים אלו קיבלו עליהן לילך אך ורק עם מטפחת המכסה כל הראש, ומרן (שליט"א) הרעיון עליהן ברכות ועודרן שימשיכו לחזק בנות ישראל בכך, ואמר להן כי למעשה ברור כי כיסוי הראש במטפחת עדיף ומהודר יותר מבפאה נכרית, וגם אני הייתי באותו מעמד ואמר לי מרן שליט"א שאני יכול לפרסם הדברים".

נשאל מרן זצ"ל: האם יש ענין לעורר נשים להעדיף מטפחת? והשיב בזה"ל:

"למעשה היום יש בעיות (בפאה), בדרך כלל זה נראה כאילו שער שלהי, עושים איזה שינויים משהו יש מקום להתיר. יש שם הרבה בעיות. רק מי שיכולה לקיים את כל הפרטים וכל התנאים, מי שיכולה מטפחת - שם אין בעיות!"

(מתוך כתבי אחד מתלמידיו המובהקים שליט"א)

¹ שזה איסור גמור, ועל זה אין שום היתר, וכפי שאמר מרן זצ"ל בשיעורו המפורסם, ח"ל: "איז מען עובר א איסור גמור", "א אשה די היינטיגע ווי זי גייט דארטן, ממש א ערוה, ס'קוקט אויס ווי אייגענע האר, און ס'איז נישטא קיין נפקא מינה, און אויף דעם איז נישטא קיין שום היתר וואס מ'האט מתיר געווען אויף א פאה נכרית".

² בין היתר: ששערות הפאה לא יתנופפו ע"י תנועות ראש ומשב רוח, כפי שנקבע בכללים משנת תשמ"ז (בהוראת מרן זצ"ל), ראה לעיל עמ' 12-13.

- מכתב הסכמה למאמר שנכתב בנושא פאות זמנינו -

בס"ד

הן יפה עשו האברכים ת"ח הנ"ל לעורר בשער בת רבים פירצת הפאות של זמנינו, אשר פשתה המטפחת ולפתח חטאת רובץ.

ופעמים רבות אשר שמענו מרבינו הגדול מרן הגריש"א זצ"ל, אשר כאב לכו בפירצה הדחוקה הנ"ל, **וכמה עודד בנות ישראל לילך במטפחת באומרו שזהו בגדר "חלק"**, כי גם הפאות הישנות שנויות במחלוקת הפוסקים, וכאשר ראה בפירצת היתרי הפאות הפרועות והמתפשטות לצדדים, גדר בעדם מלבוא בקהל יחד עם שאר גדולי ישראל ויע"א, ומאז עד היום היצר הרע לא נח במיני פאות שונות ומשונות הצד השווה שבהם לעורר יצה"ר ולהחטיא את בחורי ישראל, וחובה כפולה ומכופלת עלינו לגדור פירצותם, ובודאי כל מי שהוא בן תורה חלילה לו להקל בדברים אלו, והן מהחומרות הראשונות שראוי לכן תורה לנהוג בהם, מה גם שפעמים רבות שהדבר גובל באיסורים ולמכשול לרבים ואשרי מי שיגדור עצמו בזה ולא יתן לפאות של זמנינו להיכנס לביתו וכמו שעוררו במאמר הנ"ל. ובזכות זאת יזכו בס"ד לבנים ת"ח וצדיקים.

וע"ז באעה"ח

משה מרדכי קארפ

Handwritten Hebrew text, likely a response or commentary, written in cursive script.

קבלה חשובה

בתחילת חורף תשע"ב, נכנסתי אל מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, ונכדו יבלחט"א שאל בשמי את השאלה הבאה [מתורגם מאידיש]:

לאברך זה ישנו גיס החולה במחלה הנוראה זו הפעם השלישית, וזקוק כעת להשתלת מח עצם, והמצב אינו פשוט כלל.

אחותו של החולה, שהיא אשתו של השואל, מעונינת לקבל על עצמה קבלה חשובה לרפואתו, והיא שוקלת להחליף את כיסוי ראשה מפאה למטפחת.

כיום היא הולכת עם פאה פשוטה סינטטית, שאינה משיער טבעי, כמו שהלכו פעם, כמו שהסבא אומר (כל הפרטים האלה הדגיש השואל באוני הרב), אבל כעת היא חושבת, אולי היא תקבל על עצמה לא ללכת בכלל עם פאה אלא רק עם מטפחת.

האם זה דבר טוב, או שעדיף לקבל ענינים אחרים חשובים, כגון שמירת הלשון וכיו"ב? האם זו קבלה טובה, האם זה דבר גדול?

והשיב מרן זצ"ל: **בודאי, בודאי, קבלה חשובה.**

שאלה: למרות שגם כעת היא אינה חובשת פאה משיער ממש אלא פאה סינטטית, בכל זאת אם היא תחליף למטפחת זו קבלה חשובה? **תשובה:** **בודאי.**

שאלה: אז שתעשה זאת? **תשובה:** **בודאי.**

שאלה: האם היא אינה צריכה לחשוש שמא אח"כ היא לא תעמוד בלחץ החברתי?

תשובה: **זה היא צריכה לשקול לבד.**

שאלה: בנותיה של השואלת מתביישות בכך שאמן תצא לרחוב במטפחת, כיון שאין זה מקובל כל כך בציבור שלנו, האם צריכה היא להתחשב בהן?

מרן זצ"ל ביטל את השאלה בתנועת יד.

שאלה: האם זו אכן קבלה חשובה שיכולה להועיל לרפואתו של החולה, או שיש קבלות יותר חשובות מזה?

תשובה: **גם זה חשוב.**

שאלה: אבל היא רוצה לעשות דבר גדול מאד, את הדבר הכי טוב שהיא יכולה, האם זה באמת דבר מאד חשוב שיכול לעזור?

תשובה: **בודאי.**

(השיחה עם מרן זצ"ל מוקלטת, ניתנת לשומעה בטל: 079-56-00-153 שלוחה 5)

מרח הגר"ש אויערבאך זצ"ל

Rabbi Shmuel Auerbach
Jerusalem

שמואל אויערבאך
פניחוק ירושלים תוכביא

בית ירושלים, יום שבת 17 כ"ט אלול ה'תש"ד

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

הנני מלמד לאלוהי עמך ישראל

עבודה זרה ועובדיהם, וגם תהילה לדי' יתברך אשר זה גרם להתעוררות גדולה לחזור למנהג ישראל מקדמת דנא להחזיר עטרת ראשינו של בית יעקב נשי ישראל, וחם ושלום לא לבוא לקרר ולצנן בדבר נשגב כזה באמתלאות שונות.

בנות ישראל, חזקו ואמצו ולא ליבוש מפני המלעיגים והמקררים, החזירו עטרת יופי הצניעות על ראשיכם, ותתברכו בשובע נחת דקדושה מבניכם ובנותיכם תוך בריות גופא ונועם ד' ותתברכו בזה ובכא בכל מכל כל.

הכותב וחותם ביום ערב זמן מתן תורתנו, לחיוקה וקיומה של התורה והיהדות ודת יהודית והטהרה והצניעות

שמואל בן אמור"ר גאון ישראל מוה"ה שלמה זלמן וללה"ה אויערבאך

ב"ה, יום שנכפל בו כי טוב אין טוב אלא תורה ערב חג השבועות זמן מתן תורתנו ה' תשס"ד

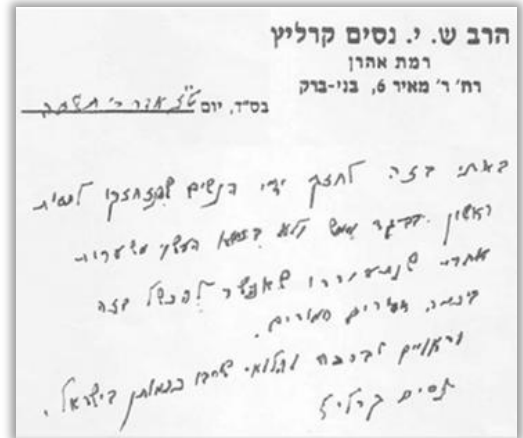
הן בעניי כבר פירסמתי מכבר בדבר הגדול והנשגב ביסוד קדושת וטהרת ישראל נועם וחסן הצניעות בבנות ישראל בדבר הפירצה הגדולה בחומת קדושת הצניעות.

וכבר העדתי עדות נאמנה אשר כן היה דעתו ורצונו של אמור"ר גאון ישראל זללה"ה אשר נשי ישראל וכסו ראשן במטפחת, וגם ראיתי בעיני צערו הגדול של אמור"ר זללה"ה על הפאה ה"נכרית" שנתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, ד' ירחם.

והן עתה אשר זכינו להתעוררות גדולה בזה, ואשר יש בזה גם גדר למכשול של תקרובת עבודה זרה ומיאוס של

מרן הגר"נ קרליץ שליט"א

"באתי בזה לחזק ידי הנשים שהתחזקו לכסות ראשן בבגד ממש ולא בכסוי העשוי משערות, אחרי שנתעוררו שאפשר להכשל בזה בכמה איסורים חמורים, וראויים לברכה והלואי שירבו כמותן בישראל".

הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א

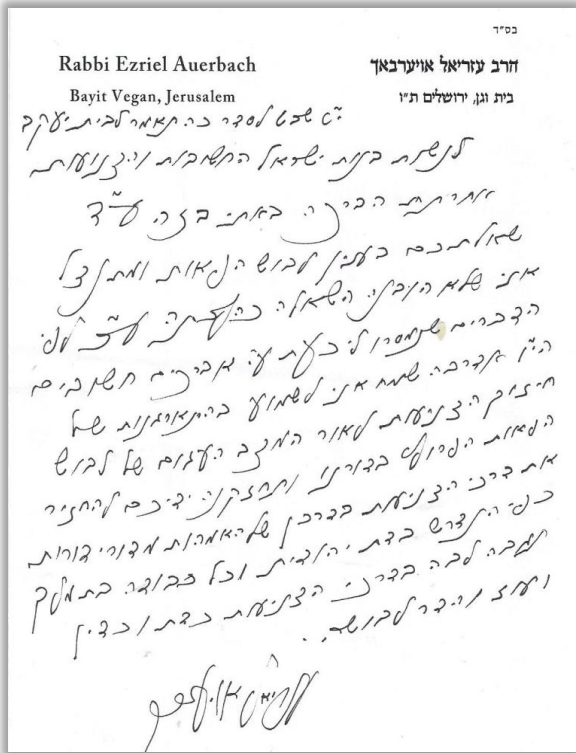
[נכתב לקבוצת נשים שהחליפו מפאה למטפחת עקב ההתדרדרות החמורה במראה הפאות כיום - שבט תשע"ן]

י"ט שבט לסדר כה תאמר לבית יעקב

לנשות בנות ישראל החשובות והצנועות.

אחר תת הברכה, באתי בזה על דבר שאלתכם בענין לבוש הפאות, ומתנצל אני שלא הובנה השאלה כהלכתה. על כן, לפי הדברים שנמסרו לי כעת ע"י אברכים חשובים הי"ו, אדרבה שמח אני לשמוע בהתארגנות של חיזוק הצניעות לאור המצב העגום של לבוש הפאות הפרוץ בדורנו, ותחזקה ידיכם להחזיר את דרכי הצניעות בדרך של האמהות מדורי דורות כפי הנדרש בדת יהודית, וכל כבודה בת מלך תגבה לבה בדרכי הצניעות כדת וכדין ועזו והדר לבושה.

עזריאל אויערבאך

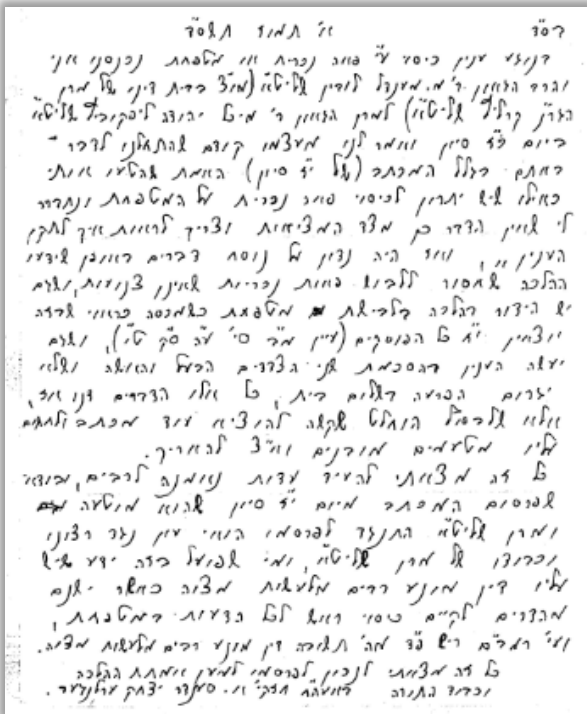

הייתי נוכח בבית מרן הגר"נ קרליץ שליט"א ביום א' ט"ז אדר ב' [שושן פורים המשולש] תשס"ה, בעת שכתב את מכתבו לחיזוק כיסוי הראש במטפחת, והנני לספר מה שראיתי, שבאותו מעמד אמרו להגר"נ קרליץ שליט"א שיש הטוענים שאין ענין להחליף מפאה למטפחת היות ואצלנו המנהג ללכת עם פאה, והגר"נ קרליץ שליט"א התרעם על כך והשיב בזה"ל: "א-פירצה מאכט מען א-מנהג?! כלומר: וכי מפירצה עושים 'מנהג'?" י.ג.

אף שאין זה מענין החוברת, ראינו להביא כאן דבר שאינו מפורסם, מספר 'זכרון למשה' - ספר זכרון למרן החתם סופר זיע"א, (נדפס בשנת תר"ח צ), שם בדף נא. מסופר כי טרם בואו של מרן החת"ס לכהן כרבה של פרשבורג שלחו לו מכתב "אינשי דלא מעלי מפרשבורג... שלא יבוא שמה, כי לא יהיה יכול לנהל את הרבנות עם חסידותו", ושם בספר

מובא המכתב כלשונו, בו מציינים המשכילים כמה 'מנהגים' מאורח חייהם, ונביא בזאת צילום מתוך המכתב:

בעקאנט צו מאכען. צו זאנען: דאס כאן מקום פ"ב, אינוער רוב מו"מ מיט סוחרים אשר לא מכני ישראל המה, ועם שרי ונדולי המדינה בעשטעהט, מחמת זה זינד כמה וכמה ממנו נעצוואונגען, ללבוש בכלבושיכ מכונדים, כיתר העמים, לנלח שער הראש והזקן, אף בימי הנועד והספירה, נשינו ובנותינו נותנים בסוך עניהם, פאה נכרית בראשיהם, הלכנה אנה ואנה, אלו להנהיג הזמן, ואלו לפרנסת אנשי ביהם והדברים והמנהגות האלה, ווען זיא

בנוגע ענין כיסוי ע"י פאה נכרית או מטפחת, נכנסנו אני והרה"ג ר' מ. מענדל לובין שליט"א (מר"צ בבית דינו של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א) למרן הגאון **רבי מיכל יהודה ליפקוביץ** שליט"א ביום כ"ז סיון, ואמר לנו מעצמו קודם שהתחלנו לדבר "באתם בגלל המכתב (של י"ז סיון), האמת שהטעו אותי כאילו שיש יתרון לכיסוי פאה נכרית על המטפחת, ונתברר לי שאין הדבר כן מצד המציאות וצריך לראות איך לתקן הענין", ואז היה נדון על נוסח דברים באופן שידעו ההלכה שאסור ללבוש פאות נכריות שאינן צנועות, ושגם יש הידור בהלכה בלבישת מטפחת כשמכסה כראוי, שבוה יוצאין ידי חובת כל הפוסקים (עיין מ"ב סי' ע"ה ס"ק ט"ו), ושגם יעשה הענין בהסכמת שני הצדדים הבעל והאשה ושלא יגרום הפרעה בשלום בית. כל אלו הדברים דנו אז, אלא שלבסוף הוחלט שקשה

להוציא עוד מכתב ולחתום עליו מטעמים מובנים וא"צ להאריך.

כל זה מצאתי להעיד עדות נאמנה לרבים, ובודאי שפרסום המכתב מיום י"ז סיון שהוא מוטעה ומרן שליט"א התנגד לפרסומו הוא עוון נגד רצונו וכבודו של מרן שליט"א, ומי שפועל בזה ידע שיש עליו דין מונע רבים מלעשות מצוה כאשר ישנם מהדרים לקיים כיסוי הראש לכל הדעות במטפחת. ועיין רמב"ם ריש פ"ד מהל' תשובה דין מונע רבים מלעשות מצוה.

כל זה מצאתי לנכון לפרסמו למען אמיתת ההלכה וכבוד התורה באעה"ח חזקי"א. **סענדר יצחק ערלנגער**

[וראה עוד לעיל עמ' 41, **שמרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל** חתם כבר בשנת תשנ"ו על מכתב לעידוד וחיזוק הנשים שקבלו על עצמן לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה. כמו"כ ראה לעיל עמ' 37 מה שאמר מרן זצ"ל בשנת תשנ"ח: "נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש, אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכתות את זה!".]

יש לציין עוד לדברים שכתב הגר"ס ערלנגער שליט"א במאמרו מחודש תמוז תשס"ד, וז"ל:

"**כהיום** הזה שנפרץ ענין הפאות שמגרים יצר הרע יותר משיער הטבעי, והראיה שגם הגויות לובשים אותם כדי להתנאות, נמצא שבטל כל ענין הכסוי שהקפידה עליו התורה מפני הצניעות... **כהיום** הזה שנפרץ ענין הפאות הבלתי כשרות וצנועות, בודאי שמטפחת הוא שמירה מעולה לדורות, ונחשב הרבה יותר מעבר להידור הלכה, והוא גדר וסייג שלא להמשך אחרי האיסור המגונה והפרוץ שדשו רבים ע"י שעבר ושנה נעשה להם כהיתר".

ובדרך כלל נוכחתי כי בכל מקום שהמ"ב מעתיק בשם איזה מחבר כפנים ולא סתם הדין אלא שהראה מקומו בשער הציץ מוכיח שלא הסכים לגמרי לאותו הפוסק אלא שאמר הדבר בשם אומרו אבל אין דעתו נוטה כן

[היות והזכרו דברי המ"ב בענין זה, יש בנותן טעם לציין לדבריו של הגר"י קמונצקי זצ"ל בספרו 'אמת ליעקב' על השו"ע - או"ח סי' ש"מ ס"ו, עמ' קפא, והרי הצילום:

מכתב שפורסם בגליון 'הלכה ומעשה' - חורף תשע"ו

בס"ד

לאחרונה הובאו מעל במה זו שמועות ממרן החזו"א זצ"ל בענין הפאות. ברצוני להעיר שבזמן החזו"א לא היה מושג של פאות לא צנועות, כי כל הפאות היו פשוטות וצנועות, לא כן בזמנינו שישנה פירצה נוראה של פאות שהן היפך הצניעות, וכפי שנכתב במדור זה לאחרונה שאפי' תקנון הפאות של משמר התורה הוא פרוץ מאד ואין הרבה נשות אברכים המקיימות אותו, וא"כ כאשר דנים האם לכסות בפאה או בכיסוי מבד **איך אפשר ללמוד מדברי החזו"א לזמנינו**, בעוד המציאות נשתנתה לגמרי מאז.

ומה שהובא כאן מספר 'דעת יהודה' להגר"י שפירא זצ"ל שיש בפאה "משום חיזוק הדת כי קשה לצעירות לעמוד בנסיון", ועיי"ש בעמ' כט שמקורו מדברי החזו"א, זה אכן היה נכון לזמן החזו"א, שהפאות כולן היו צנועות ומאידיך כיסוי הראש היה אז נסיון גדול ונשים רבות משומרי תומ"צ כיסו ראשן רק למחצה ולשליש¹¹ [והיו שלא כיסו כלל], אבל כיום **המציאות היא שהנסיון שקשה לצעירות לעמוד בו הוא נסיון הפאות**, והרוב הגדול של נשות האברכים נסחפות בזרם החברה וחובשות פאות היפך הצניעות שאינן עומדות כלל בגדרים שנקבעו ע"י גדולי ישראל, [ולא כולם מודעים למציאות זו וד"ל וכפי שכבר פורסם¹²], וא"כ **הדעת נותנת שבימינו כיסוי מבד הוא אשר יש בו משום חיזוק הדת**.

וכ"כ **מרן הגר"ש וואזנר** (שליט"א) במכתבו מט"ו טבת תשנ"ו לעידוד הכיסוי במטפחת וז"ל: "מה טוב ונאה דבר זה, וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתווסף בכך, וודאי שזכותן רבה בזה, ובפרט בעת כזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות". וכ"כ **מרן הגר"נ קרליץ** שליט"א במכתבו מט"ז אדר ב' תשס"ה וז"ל: "באתי בזה לחזק ידי הנשים שהתחזקו לכסות ראשן בבגד ממש ולא בכסוי העשוי משערות, אחרי שנתעוררו שאפשר להכשל בזה בכמה איסורים חמורים, וראויים לברכה והלואי שירבו כמותן בישראל".

מכתב שנכתב בתגובה לדברים שפורסמו בגליון 'הלכה ומעשה' - חורף תשע"ו

אודות השמועות ממרן החזו"א שפורסמו בגליון בענין הפאות, ברצוני להעיר כי להביא שמועות אלה בפני הציבור בזמנינו, זהו ממש כמו להביא את פסקו של מרן רבי יצחק אלחנן לקיים את ההיתר מכירה בשמיטה, שכשם שהיתר המכירה דאז היה לשעתו וזמנו מדוחק השעה והפרנסה, שלולי קיום ההיתר לא היו שומרים שמיטה כלל, כך ממש הוראת רבני ליטא דאז בענין הפאות היו לשעתם וזמנם מדוחק השעה ורוח הזמן כידוע, שאם לא היו מורים להיתר הרי שלא היו מקיימים את מצוות כיסוי הראש כלל, וכמו שאכן היה במשפחות רבות וטובות בליטא וגם אצל נשות הרבנים. (א. ה. ראה לעיל עמ' 17-18, ולהלן בעמ' הבאים).

ובאותה מידה שהמפרסם את פסקי המתירים הגדולים של ההיתר מכירה דאז - בזמנינו אנו, הרי הוא גורם לקרר את ציבור היראים מלקיים את מצות השמיטה כהלכתה, כך ממש המפרסם שמועות בהיתר הפאות מהדור הקודם (וכן מזקנים בדורנו שחיו את הדור הקודם), הרי הוא גורם לקרר את ציבור היראים מלקיים את מצות כיסוי הראש כהלכתה בזמנינו שאינו שעת הדחק כמו אז, ובפרט שנשתנה מאד מאד צורת הפאות כפי שכל בר דעת רואה בעיניו. לכן חכמים היהירו בדבריכם, שלא להיות מן המקררים רק מן המחזקים להרבות כבוד שמים.

¹¹ ראה להלן בעמוד הבא עדויות על מצב הצניעות בציבור החרדי באותה תקופה.

¹² הכוונה היא לדברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהובאו לעיל עמ' 15.

היות וישנם הנתלים בשמועה שפורסמה בשם מרן החזו"א זיע"א שלפעמים יש לפאה [שהיתה בזמנו] יתרון שמכסה יותר טוב את כל השער (דינים והנהגות' אה"ע), נביא בזאת עדויות על כך שבזמן מרן החזון-איש זצ"ל הנושא של כיסוי הראש [וכן חלקים נוספים בנושא הצניעות בכלל] היה פרוץ ומזולזל גם אצל נשות החרדים, וגם אצל נשים כשרות היה מצוי מאד שהיו מכסות למחצה ולשליש והיו מגלות בכוונה הרבה מהשערות, ומעתה פשוט וברור שדברי החזו"א בשמועה הנ"ל נאמרו לפי המצב שהיה בזמנו, שסבר שלפעמים יוכל להיות בפאה יתרון בכדי לגדור ולמנוע את הפירצה הנ"ל, וא"א ללמוד מזה כלל לזמנינו או שהמצב שונה בתכלית. (להרחבה בענין זה ראה להלן עמ' 62-63, וכן בעמ' האחרון שבכריכה). וזה גם אם היה מדובר כיום על פאות הנראות כמו הפאות שבזמן החזו"א, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר על פאות זמנינו, השונות לגמרי מהפאות שהיו מצויות בזמן החזו"א, כפי שנתבאר לעיל בהרחבה.

"כיסוי ראש למחצה ולשליש... הרכיבו את הופעתן של חלק בלתי מבוטל ממורות בית יעקב"

כך ייראה בית יעקב?

עת נכנסה הרבנית רוטברג לתפקיד הפיקוח ב'חינוך העצמאי' וסבבה בבתי הספר השונים - היא הוכחה בתדהמה: שרוולים שאינם מכסים, כיסוי ראש למחצה ולשליש ושאר פרטי לבוש הרחוקים מלהיות עונים על גדרי הצניעות הבסיסיים הרכיבו את הופעתן של חלק בלתי מבוטל ממורות בית יעקב.

היא פנתה לגדולי ישראל מזועזעת וכאובה: הייתכן כי כך ייראה בית יעקב? אולם אפילו הרבנים היו פסימיים לגבי הצלחת התכנית. הן עד שהצליחו 'לסחוב' את המורות ל'חינוך העצמאי', כעת יציבו להן כללים... אולם בלב בווער ובאמת יוקדת יצאה הרבנית רוטברג למערכה - וחזרה מנצחת. היא סבבה בכל הארץ מהצפון ועד הדרום, ומלבד שלוש מורות (שאכן מצאו את מקומן מחוץ למערכת 'החינוך העצמאי') - חתמו כל המורות על התקנון!

בתה תחי' של הרבנית שרה רוטברג ע"ה
בראיון לעיתונות החרדית - תמוז תשע"ה

"במקומות שא"א להעמיד הדת על תלה בזה - שמכו עצמם על המקילין בזה" - שבט הלוי ח"ה סי' רו

ידוע מדרוהינו גדולי הדורות שדעה שלטי הגבורים אפי"פ שברמ"א סי' ע"ה, ודרי"מ סי' ש"ג הביאו דבריו מכ"מ הם דעה מוטעית נגד רוב מחמירי, מכ"מ במקומות שא"א להעמיד הדת על תלה בזה, שמכו עצמם על המקילין בזה (וי"א גם המקילין לא כוונו לזה) ומי"מ גם זה צהנאים ידועים, ולא כאלה שמקילין לעצמם הכל עלי משען ומשענה להם. ע"ע לעיל סי' קצ"ט-ד

שלג

זכור לדוד

מא. אין להכנס באופן של קביעות לבית שהולכים שם פרועי ראש, ובאקראי [שרי] משום שא"א להעמיד הדת על תילה.

"שהולכים שם פרועי ראש... שא"א להעמיד הדת על תילה"

ספר זכור לדוד - עמי שלג - הוראות מרן החזו"א זיע"א מרשימותיו של תלמידו ומקורבו הגי"ר דוד פרנקל זצ"ל

"הנשים בחוגים שלנו... היו שמגלות הרבה מהשערות"

אתם לא יודעים איך שאשה היתה נראית לפני שבא החזו"א, ולאחר שבא. היו שלבשו שרוול רק עד המרפק - אבל לא מכסה אותו, חו היתה כבר צדיקה גדולה... עד שיום אחד אמר החזו"א לאחותו, הרבנית גריינימן ע"ה, והיא סיפרה לי את זה: "אחי אמר לי כך: תשמעי אחותי, החילוק בין שרוול עד המרפק, לשרוול שמכסה אותו, המור יותר מחילול שבת!..." בכח כזה הוא שינה את כל הנשים בחוגים שלנו. כמו"כ היו שמגלות הרבה מהשערות, והוא לימד אותן איך לכסות את הראש. אני מתכייש לספר לכם את הדברים האלה, אבל אתם צריכים לדעת.

הגה"צ רבי שלמה ברעוודא זצ"ל

מתוך שיחה שפורסמה בעיתונות החרדית - פסח תשע"ו.
ניתן לשמוע בטל': 079-56-00-153 שלוחה 6

דברי הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א ראש ישיבת בית מאיר, (בהספדו בהלוויית אמו הרבנית מרת שרה רוטברג ע"ה - תמוז תשע"א), על מצב הצניעות בציבור החרדי בתקופת הקמת החינוך העצמאי. (הועתק מתוך הקלטה - ניתן לשמוע בטל' 079-56-00-153 שלוחה 7):

"כשהוקם החינוך העצמאי בשנת תשט"ו, היא נהייתה המפקחת הראשית על כל החינוך העצמאי, על כל הבית יעקב, ושם התחילה פרשה חדשה, היא התחילה ליסוע לבתי ספר, לרבות בית הספר של בני ברק, אולי אסור לספר את זה אבל צריכים לספר את זה, המצב של הצניעות היה למטה מכל ביקורת... והיא התחילה את המלחמה ה' בגבורים על זה, ואני זוכר באנו אז לגור בבני ברק, באו הורים של כיתה ח' בבני ברק לצעוק עליה, מה היא עושה כאן מהפכות, פתאום צריכים גרביים, פתאום צריכים שרוולים... איזה מין גזירות חדשות, אתם יכולים להעלות על דעתכם דבר כזה היום? זה המלחמה של אז, זה המלחמה של שם, והיו מקטרגים בדרך בכל האופנים ובכל העניינים."

"לא כסתה את ראשה... נפוצה קלקלה זו גם בקרב שומרי תורה ומצוות..."

אגב, בלקט „אימרות ועובדות“ מאת ר"מ שנפלד („דגלנו“, גל' קל"ג/ל"ד, חשוון-כסלו תש"ך) הובא הסיפור דלהלן: „רבינו הק' נתן את הסכמתו לשידוך עם משפחה מיהודי ליטא, למרות שהאָם לא כסתה את ראשה, ולא הסכים לשידוך במקרה דומה עם משפחה מיהודי הונגריה, אע"פ שהאָם הבטיחה לכסות את שערתיה בעתיד, והסביר כי אצל יהודי ליטא נפוצה קלקלה זו גם בקרב שומרי תורה ומצוות ואילו יהודי מהונגריה שפרץ אותו גדר-צניעות סימן שהוא מיקל ראש גם בשאר גופי תורה“.

ספר פאר הדור
ח"ג עמ' 14

נכמובן שלא דובר שם על המדוברת בעצמה שלא תכסה, אלא רק על אם המשפחה, וגם בזה לא אמר החזו"א אלא שהיות וזו קלקלה נפוצה לכן

אי"ז סימן לקלות ראש גם בשאר גופי תורה, אבל לא היקל ח"ו בעצם חומרת הענין. וראה דברי מרן החזו"א זיע"א שהובאו ב'פאר הדור' שם :

כן היה אומר, שגודל יראת-שמים של אשה ניכר בכיסויי שיערה, כמדת דקדוקה בכיסויי-הראש כך יראתה²⁶.

מעשה איש

קע

פוסק וקובע בספר

באחד השנים דיבר עמו הגאון ר' בנימין מנדלזון זצ"ל על עניין גילוי שער בנשים, מדוע אינו יוצא בגלוי נגד הפרצה בעניין, בחוגים שהיה רפוי בידם העניין בארץ מוצאם. והשיבו רבינו: "היו גדולים שהצליחו בקריאות ובמודעות. אני לא הצלחתי בכך, אלא אני מברר את ההלכה, פוסק וקובע בספר, ואחר-כך מתקבל אצל הציבור". באותו זמן העלה את העניין בספרו (חזו"א אורח-חיים סימן ט"ז), ואכן בהמשך הזמן חל השיפור הגדול בזה (מבנו הרה"ג ר' מנחם מנדל שליט"א).

"עניין גילוי שער בנשים..."

בהמשך הזמן חל השיפור הגדול בזה"

ספר מעשה איש ח"ג עמ' קע

"עירו של החזו"א... קוסובה...
שתי נשים בלבד כיסו ראשן שם..."

שמעתי מפי הרב

יעקב ז"ק שאביו היה בן-עירו של-החזון איש הנקראת קוסובה, שתי נשים בלבד כיסו ראשן שם, האחת אמו של-החזון איש והשנית אשת מרא דאתרא.

ספר צניעות בת ישראל להגר"י רצאבי שליט"א - עמ' נד

נביא בזאת קטעים ממכתב שכתב הגאון רבי בנימין זאב יעקובזון זצ"ל לתלמידו, בו הוכיחו על כך שאשתו אינה מכסה את ראשה כראוי אלא רק בכיסוי חלקי. המכתב נכתב בין השנים תש"ט-תשט"ו, וניתן ללמוד ממנו כי באותה תקופה הנושא של כיסוי הראש עדיין היה פרוץ גם בין החרדים בא", והיו נשים רבות שהיו מכסות בכיסוי חלקי בלבד. כמו"כ ניתן לראות במכתב, כי אותן הטענות הנשמעות כיום בכדי להצדיק כביכול את חבישת פאות זמנינו, נטענו בזמנו גם לענין גילוי ראש. עוד מתבאר במכתב זה כי באותם ימים כיסוי הראש בפאה משמעותו היתה ויתור על היופי, ולא כהיום שהוא בהיפך.

המכתב מופיע בספרו 'דברי בן שלמה' עמ' שה-שח. להלן מספר קטעים מן המכתב [צילום מהספר הנ"ל], בתוספת דברים על המסר שניתן ללמוד מהם.

ונציג כאן דברים אחדים מתוך מכתב שכתבנו לידיד שנשא אהת מתלמידות ביתנו בענין נחוץ לנשים הצדקניות ששאיתן היא להיות "מצוינות":

„שמחתי מאוד להתארח בביתכם ולראות אותך לומד שיעורך הקבוע בש"ס בכל יום ויום, לראות את ביתכם בנוי על אדני התורה והמסורה, ולראות ביתך זו אשתך המתאמצת להיות „אשת חיל“ ולהביא מכח על הפועל את החנוך שקבלה מאשתי. שניכם חפצכם חזק להיות יורשי ומורישי תורות האבות והאמהות הקדושים נ"ע, ולבנות כל חייכם על פי חזון

זה היה המצב בציבור
החרדי - נשים רבות
"מגלות טפח ומכסות
רק טפחיים"...

"כולם נוהגים כך, לא
יתכן שכולם טועים,
הנח להם לישראל אם
אינם נביאים בני
נביאים הם, ובכלל
בליטא נהגו להקל
בזה..." נשמע מוכר?

"רבות מנשי רבני ליטא
הלכות כן..."

"אצלנו המסורת היא
ללכת עם פאה..."
אצלנו זה ענין של
"מנהג אבות"..."

(ראה לעיל עמ' 45
דברי מרן הגר"נ קרליץ
שליט"א בזה).

הנביא (יחזקאל מ"ג י"ב): זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב סביב... שניכם
חברי אג"י (או פא"י) שמטרתה היא לפתור כל השאלות העולות על הפרק אך ורק ברוח
התורה, ואע"פ כן הרי "עקרת הבית" — "מגלה טפח ומכסה רק טפחים" משערות ראשה,
ואתם חושבים שדי בזה ומראים באצבע על כמה מכירים שעושים כמוכם — הם "עשירים"
כמוכם ושמחים ב"חלקם" זה.

לגוף הענין: אמרת שאחרי שרבים נוהגים כמוכם, בטח יש להם על מה שיסמוכו
ושכן שמעת שיש גדולים מארץ ליטא שמקילים בזה. ומה שנוגע ל"רבים": הלא תמיד
היינו ה"מעטים", וכמה פעמים רק מעט מועיר, רק "עשיריה", רק "שארית",

ועוד אביא לך את דברי רבינו חיים עוזר זצ"ל, ובדידי הוה המעשה: לפני יותר
מחמש ועשרים שנה הייתי בעיר גדולה בלטיה ובקרתי שם את הרב ואשתו כבדה אותי
בכוס יין, ואז הייתו מדקדק ולא רציתי לשתות מפני שעה המגולה, והרב גער בי מאוד
ואמר לי שרבות מנשי רבני ליטא הלכות כן, וכשבאתי לרבינו הנ"ל הגדתי לו מזה והוא
השיב לי בדברים חמורים מאד שיצאו מגדרו הרגיל, על אלו החפשים אשר לא לכד
שמגלים את שער נשותיהם הם גם מגלים פנים בתורה שלא כהלכה.

עוד הוספת ואמרת, שכמה מחברות אשתך יש להן מסורות לקולא, ועל זה השבתי
לך שרק לחומרא ולמגדר מילתא יש לסמוך על מסורת האבות, אך לא לקולא ולפרוך ח"ו,
אלא בזה הניחו האבות מקום לגדור ויפה כח הבן מכח האב. ואודה, ולא אבוש כי גם בזה
בדידי הוי עובדא. בפעם הראשונה כאשר בני בכורי יצחק נ"י שב מ"זמנו" הראשון
בישיבת קמניץ חשבתי לדרוש ממנו [ ] כפי מנהגנו אז בארץ מוצאנו. ופניתי
אז למנהיגנו הגדול מהור"ר יעקב רוזנהיים נ"י — ולהבדיל בין חיים לחיים — לידידי
הרב הגאון והצדיק דר. יחיאל שלזינגר זצ"ל (שמת פה בעיר הקדש בהיותו הר"מ של ישיבת
"קול תורה"), ושניהם השיבו לי כמעט בסגנון אחד, שחלילה לי להפריע את מנהגו הטהור
של בני, שאין בהנהגתו נגוד ל"מנהג האבות" אלא כדי לכפר על מעשי אבות. וכן אין בזה
אפילו בארצות המערב או הצפון משום "יוהרא" כמו שסברתי, כלל וכלל לא. וכן הוא הענין
שלפנינו. ולפע"ד יעשו הבנות לאמהותיהן במרומים על הנהגתן הכשרה רק נחת רוח,
לשמך ולזכרן תאות נפש.

והשאלה זועקת:
מדוע בכדי לכסות
את הראש צריך
"לוותר על מעט
היופי" ו"להקריב
את הגדרנות על
מזבח היהדות?"

ולזה שרמות שקשה הוא לאשה לותר על "מעט היופי", קשה לי לענות על זה. אך
אני חושב שהחוט של חסד שמשוך על פני האשה החרדית הוא יתן לה את התן והיופי,
ולא לחנם כנו חז"ל את האשה "נאה וחסודה", כי הנאי תלוי בחסידות שלה, ולא לחנם נזכר
באבן העזר ס' ס"ה דוקא יפיה של אסתר. אבל, לו יהי כרמיזותך: לפום צערא אגרא. דברים
קשים יותר ויותר ממצוה זו קבלו עליהן הנשים הצדקניות שלנו, ואם באירופה בסביבת
הגויים הצטיינו האמהות, למה לא תיזל פה בארץ אבותינו הרחילה בתר עיזא? ממראות
הצבאות עשו את הכיור על פי ד'; מדוע לא יקריבו נשותינו אנו את הגדרנות על מזבח
היהדות?..."

הלא "אפשר לקיים שניהם" ע"י חבישת פאה, גם כיסוי וגם יופי (הרבה, לא מעט...), גם גדרנות וגם יהדות...

והתשובה ברורה, הפאות של אז - לפני כששים וחמש שנה, אכן היה בחבישתן "ויתור על מעט היופי", ו"הקרבת
הגדרנות על מזבח היהדות", ולא כפי שמצוי היום, שהבחורות נאלצות להסתפק ב"מעט היופי", ואילו הנשואות
ה"מכסות" את הראש - משתמשות ב"כיסוי" בעצמו בכדי להוסיף לעצמן עוד הרבה יופי וגדרנות...

אם האנשים שלנו יהיו מצוינים — בשערי ההלכה — ונשותינו מצוינות בצניעותן
מכף רגל ועד ראש — עד ועד בכלל, נהיה מחדש לגוי גדול, כן, רק כן, נקרב את הגאולה
במהרה בימינו אמן.

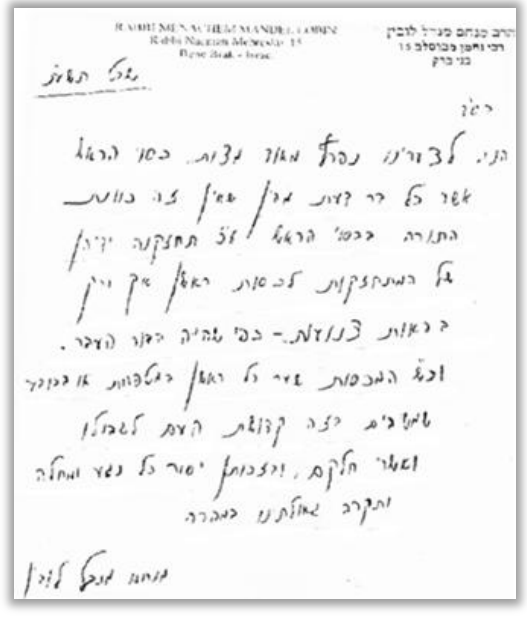
הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

דומ"צ בבי"ד דהגר"נ קרליץ שליט"א

בס"ד שבת תשע"ז

הנה לצערנו נפרץ מאד מצות כיסוי הראש, אשר כל בר דעת מבין שאין זה כוונת התורה בכיסוי הראש, ע"כ תחוקנה ידיהן של המתחזקות לכסות ראשן אך ורק בפאות צנועות כפי שהיה בדור העבר, וכל שכן המכסות שער כל ראשן במטפחת או בכובע שמשויבים בזה קדושת העם לגבולו ואשרי חלקם, ובזכותן יסור כל נגע ומחלה ותקרב גאולתנו במהרה.

מנחם מנדל לובין

הגאון רבי יהודה ליס שליט"א

מו"צ בבי"ד חניכי הישיבות ב"ב ותרבי"ץ 'הדרת קודש'

כבוד הרה"ג שליט"א בעל הקונטרס...

כבודו הראה לי את דבריו אשר הם דברים פשוטים בתכלית, ובוש אני ונכלם לחוות דעתי בנדון אשר כל גדו"י אשר אנו נשענים עליהם כבר כתבו דעתם כמש"כ בקונטרס, ומי יבוא אחר המלך מלכי רבנן כי לשחוק ייחשב שהאזוב אשר בקיר גם כתב דעתו אחריהם. אך מי"מ שמא יש ענין להטפל לעושי מצוה אף לפשוטים שבעם בגדר ליתן שכר למביאייהם, אף שמוחקר הדבר שנטפלים הם לאדירים שבעם זיע"א ושיבדלח"ט מ"מ בהטפלותם לעושי מצוה יזכו גם הם שיערה עליהם רוח טהרה ממרום והיה זה שכרם.

הנה באמת כ"א יודע בעצמו שלא נתכוונו המתירים לאלו של היום שאין ביניהם לגילוי הראש ולא כלום, אך מכניסים הראש ומטמינים אותו בקרקע וצועקים "הא מותר פאה נכרית", והלב יודע אם לעקל... והנה אם טורחים להוציא בענין הזה מפוסקים הקדמונים אם מותר פאה נכרית או לא, הרי יאמרו רבו הפוסקים המתירים ושלום עלי נפשי, וע"כ העיקר לצעוק כמו שכתבתם בקונטרס דגם המתירים לא נתכוונו כלל לאלו שמושכים העיניים וכל אחת ואחת יודעת המטרה, ומתעלמים מזה, ויענשו ע"ז כמש"כ רבינו יונה,

על כל מה שנכשלו אנשים על ידה. המשך בעמ' הבא.

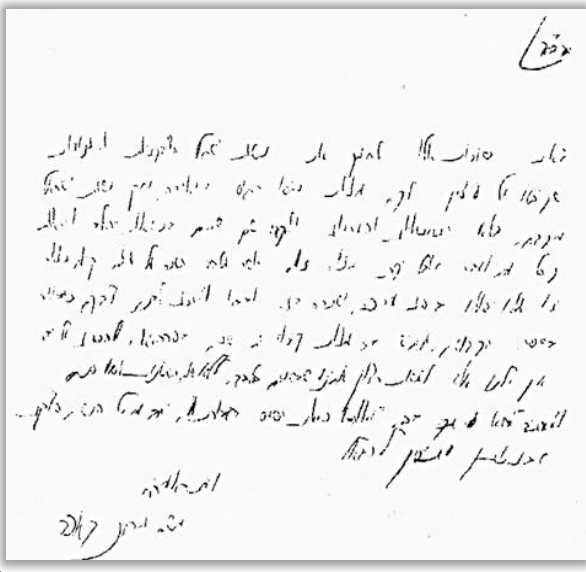
הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א

בס"ד, אדר תשע"ז

באתי בשורות אלו לחזק את נשות ישראל הצדקניות והצנועות שקבלו על עצמן לקיים מצות כיסוי הראש כמאמרה כדרך נשות ישראל מקדם, בלא התחכמויות והערמות, ולקדש שם שמים בנשיאות הלב, להראות קבל עם ועדה גדול יקרת מצוה זו, אשר מלבד השכר על עצם קיום מצוה זו שלא יסולא מפז ערכה ושכרה בזה ובבא ולזכות לבנים צדיקים כמבואר בספרים הקדושים, גם יש בה מצות קידוש שם שמים בפרהסיא להכריז על ידה אין לנו אלא לעשות רצון אבינו שבשמים בלבד, ללא שום חשבונות ומשוא פנים, ולעתיד לבוא יתקיים בה "ואהביו כצאת השמש בגבורתו" יחד עם כל הנשים הצדקניות שבזכותן עתידים להיגאל.

וע"ז באעה"ח

משה מרדכי קארפ

מרת שרה שנירר ע"ה - בצוואתה

צילום מספר 'אם בישראל' - עמ' ריא

וכל מי שתעשה לי נחת-רוח ותחבוש מטפחת על הפיאה, תבוא עליה ברכה.

מכתב הרבנית קניבסקי ע"ה

[נכתב בסביבות שנת תשס"ז]

בס"ד

לאחרונה פוקדים עלינו אסונות גדולים, לפני תקופה קצרה נפטרה צדקת גדולה והשאירה 18 יתומים, וכל הרבנים טענו שזה היה קרבן לעם ישראל על הצניעות. אנחנו חייבים להתחזק בצניעות, וכל אחת צריכה לקחת על עצמה חיזוק הן בלבוש להתלבש כמו שהרבנים פסקו, והן בכיסוי ראש להקפיד מאד שהכל יהיה צנוע שמתאים לבת ישראל כשרה, וראוי לכסות את הראש בצניעות כמו שרבותינו הצדיקים דרשו מאיתנו ומבורך מי ש^{לובשת מטפחת}.

ויה"ר שבזכות ההתחזקות בצניעות נזכה במהרה בימינו לביאת משיח צדקנו, בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים שלא שינו את לבושם, ובזכות נשים צדקניות שיקפידו על כל ההלכות נגאל בעזה"י במהרה בימינו.

בברכה והצלחה

ב. קניבסקי

כס"ב

אחיינית, סוקרים איני אסורתי, אצותם
אפי תקופה קצרה נפטרה צדקת גדולה והשאירה
18 יתומים, וכל הרבנים טענו שזה היה קרבן לעם
ישראל על הצניעות. אנחנו חייבים להתחזק
בצניעות, וכל אחת צריכה לקחת על עצמה
חיזוק הן בלבוש להתלבש כמו שהרבנים פסקו,
והן בכיסוי ראש להקפיד מאד שהכל יהיה צנוע
שמתאים לבת ישראל כשרה, וראוי לכסות את
הראש בצניעות כמו שרבותינו הצדיקים דרשו
מאיתנו ומבורך מי ש^{לובשת מטפחת}.
ויה"ר שבזכות ההתחזקות בצניעות נזכה
במהרה בימינו לביאת משיח צדקנו, בזכות
נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים שלא
שינו את לבושם, ובזכות נשים צדקניות שיקפידו
על כל ההלכות נגאל בעזה"י במהרה בימינו.
בברכה והצלחה
ב. קניבסקי

הרב יוסף אברהם וולף זצ"ל - מייסד הסמינר בב"ב

ספר 'התקופה ובעיותיה' ח"ד עמ' רו

בוודאי משובחת הנוהגת

כמו הנשים הצדקניות של הדורות שעברו, ומכסה את שערותיה כליל בלי פיאה. אבל אם משתמשים בהיתר הפיאות, לא הותרה בזה כל צורה שהיא.

המשך מעמ' קודם

והיה מקום לעמוד ולזעוק ללא חת, אין שום פאה כשרה מפאות שהולכות כיום נשים צעירות, וכל המדידות הנעשות אם מגיע עד כאן או כאן זה רק תירוצים להרגיע המצפון. ודורנו בונה את יהדותו לפי יחסית לזה או לזה, אם אני יותר טוב מזה הפחות ממני כבר די והותר, וצריך לצעוק קבל עם ועדה - אין יחסית! יש רק תורה כנתינתה ותו לא.

ושמא נבוא ללמד זכות לומר שמא באמת אין יודעים הגדר של נראה כשיער או לא, ובאמת כולם מעשיהם בתמימות ובשוגג נכשלים בזה, הן אמת דצריך ללמד זכות על ישראל, אך לענין למעשה בעל כרחנו נאמר שכל אשה ואשה יודעת בתוך ליבה שלא תלך עם פאה כמו אשה בת ע' או פ', הרי באמת יודעים מה זה צנוע ומה לא, וטומנים הראש בקרקע כאילו אין יודעים בהרבה תירוצים.

אאמור"ר ז"ל היה אומר: שאפילו אם לא ס"ד לאסור הפאות שהלכו בהם אימותנו וזקנותנו ע"ה, אך אלו הלכו בפאות שהיו נראות כאגודת קש על הראש, ולא כשל היום, ואותן כלל לא הותרו, ע"כ.

הכואב הוא שהשטן מרקד בין קרנם של ת"ח ובעלי הלכה, שח"ו אסור לצאת נגד זה, ואסור ח"ו לדבר על כיסוי בגד כפשוטו, והרבה תירוצים נאמרו ע"ז: הא' יאמר איך אפשר להיות צדיקים מגדו"י זצ"ל אשר מפיחים אנו חיים ובביתם הלכו כן, ואיך נאמר בזה איסור ח"ו הרי זה כמלעיביים במלאכי האלו, הב' יאמר שמא בקצה המחנה לא יעמדו בזה ויגלו הראש לגמרי, הג' יאמר שאפי' עדיף כך מאשר כיסוי ראש שנראה השיער בצדעים, ועוד כהנה וכהנה תירוצים אשר לא חלי ולא מרגישים מי עומד מאחורי כל השטיקלאך-תורה הנ"ל, כי את זה בשום אופן לא יוותר היצה"ר וכמו שכתבתם בקונטרס, וזהו מבצרו שיאחו בו בכל כוחו רח"ל.

ונקוה בזה שיהיה במעשיכם תועלת להרבות כבוד שמים ולפרוץ טהרה בישראל, ולפחות מי שבאמת חפץ לדעת דעת תורה ולא לרמות עצמו, ימצא בדבריכם משענת קנה לרצוץ את יצרו ולהכניעו לרצון ה' ית"ש.

הנטפל לעושי מצוה

יהודה ב"ר יוסף לויס

בענין אחריות על דור העתיד

[מכתב שנשלח לכמה רבנים]

חשון תשע"ז

בס"ד

לכבוד...

הנה כת"ר בודאי כואב מאד את מצב הצניעות בדורנו שירד פלאים, באופן שלא שערו אבותינו כלל, ועל כולנה נושא הפאה כהיום, אשר כידוע היצה"ר הצליח בו במיוחד, וכמעט כל נשות האברכים הצעירות חובשות פאות שאינן עונות על גדרי הצניעות, והמצב רק הולך ומחמיר, וכמה שמנסים למצוא פתרונות לצניעות הפאה, בינתיים לא מצאו שום פתרון, שכן הפאות הבודדות שאפשר לומר עליהן שהן עונות לגדרי ההלכה הרי זה בושה לנשים צעירות ללבושן, ומבחינתן זהו מצב של חוסר ברירה ולכן הן חובשות פאות האסורות והמכשילות את הרבים, בלי שידעו מה הן גורמות. והגענו למצב שאצל הרבה נשים אפשר לזהות שהיא חובשת פאה רק משום ששערה כל כך יפה, שבודאי אין זה שערה הטבעי, ד' ירחם.

והנה כאשר באים לעורר אברך על גודל המכשול והאיסור (כותב שורות אלו כבר דיבר עם כמה וכמה אברכים בנושא זה), הוא טוען, שאשתו של ראש הישיבה שלו, והמשגיח, ושאר צוות הישיבה בה למד או לומד, וכן אשת רבו וכו', כולן חובשות פאה, וגם אמו וחמותו כך, אז בודאי זה מותר.

נמצא שגם החובשות פאות צנועות¹³ רובצת עליהן אחריות גדולה על דור העתיד, שהרי הצעירות החובשות פאות, כולן כולן נתלות באותן מבוגרות החובשות פאות כשרות, ומה נענה ליום פקודה. הרי באמת מניין לצעירות לדעת שיש הבדל הלכתי בין הפאות החדשות לפאות של הסבתות, הרי חוץ מפשקווילים וכד' אין שום מו"צ או רב ביהכ"נ או ראש ישיבה "נורמלי" שמעז להורות לתלמידיו **בפה מלא** שעל הצעירות ללבוש **רק** פאות כשל המבוגרות או מטפחות, ומסתפקים באמירה כעין "צריך שהפאה תהיה צנועה", ומתעלמים מכך שאין שום צד בעולם שהשואלת אכן תלך עם פאה כזו (ובכלל אין לה שום מושג למה הרב התכוון).

והנה בודאי כת"ר לא לדידי ושכמותי צריך, אמנם באתי בזה רק להציע את תמיהתי בזה, דהרי חז"ל בכל המקומות חששו לשמא יבואו לטעות ולהיכשל, ואסרו משום כך כ"כ הרבה דברים, וכאן המכשול והטעות נמצאים לפנינו, ובכל אופן לא פועלים כדי לא להכשיל.

עוד איתא בכמה מקומות בש"ס (מו"ק יא: בידי אבלות, יב: בידי חוה"מ, שבת נא. בהל' שבת, מס' ע"ז ועוד), שיש לאדם חשוב להחמיר על עצמו גם בדבר **שהוא היתר גמור**, כדי שלא ילמדו ממנו להקל במקום אחר, ונחלקו הפוסקים אם דין זה נפסק להלכה (ע"י ב"ח יו"ד קיג סק"ב, ש"ך יו"ד קנב ב', פרי"ח יו"ד קיג ג', דגול מרובה יו"ד קיג א', מג"א סי' רנו סקט"ו), אמנם נידון זה הוא כשאין סיבה מיוחדת לחשוב שילמדו ממנו להקל, אבל בנדון דידן שכבר נמצאות אלפי נשים שכבר למדו להקל ולהיכשל, בודאי יש לפרוש מההיתר המכשיל, וגם למי שאינו צורבא מרבנן.

ובבכורות ג: איתא מעשה נורא ברב מרי בר רחל שעשה שותפות עם גוי לפטור בהמותיו מבכורה בצורה הכשרה על הצד היותר טוב, וגם נתן לכהן את הבכור, ואח"כ נענש **שמתו כל בהמותיו**, משום שהיה אסור לו לנהוג כן, שמא אחרים ילמדו ממנו לעשות שותפות עם גוי בצורה שאינה פוטרת.

ובמו"ק יב: איתא ברבי ינאי שעשה עבודה המותרת בחוה"מ, ואחרים למדו ממנו לעבוד באיסור בשנה שלאחר מכן, לכן **הפקיר** רבי ינאי **כל פרדסו** באותה שנה, שח"ו לא ילמדו ממנו להקל בהל' חול המועד.

ובודאי כת"ר יכול להוסיף עוד מקורות כהנה וכהנה.

ואחר כל זה, בודאי תגדל התמיהה, על אותם הכואבים את המצב, ואולי אפ"י מדברים לפעמים על החובה להיות צנועים, ולא שמים אל ליבם שנשותיהם בפיאותיהן **הצנועות** משמשות את מטרות היצה"ר להרבות פריצות בעולם.

והנה כל אשת רב [או בעל תפקיד אחר], אם תעבור למטפחת, ולשואלות אותה על כך תענה: "אע"פ שהפאה שלי היתה צנועה, אבל הרבה צעירות טועות וחובשות בגללי פאות אסורות, לכן החלטתי להתנזר לגמרי מהפאה", בזה היא תגרום לכמה וכמה נשים לעבור לכיסוי ראש כשר, בכל אופן לאחר תקופה. **ובאמת** כל אשה [גם אם אינם

¹³ א. ה. היינו גם במידה והפאות של אותן נשים הן פאות צנועות. אבל לאמיתו של דבר יתכן בהחלט שגם הפאות של אשת ראש הישיבה ואשת המשגיח וכו' גם הן אינן צנועות, וכדברי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהובאו לעיל עמ' 13-14, שגם גדולים וטובים, ראשי ישיבות, יקרים וצדיקים, כולם נכשלים בזה.

נושאים היא ובעלה בשום תפקיד] שעוברת מפאה למטפחת גורמת לאחרות לעשות ג"כ את הצעד הזה, (כידוע לי מקרוב).

ולמשל גרידא, התפרסם סיפור במעשן שומר תומ"צ שהי' עובד עם עמיתו החילוני, והראשון הי' מנסה לשכנעו לשמור שב"ק, ענה לו החילוני "עד שאתה אומר לי להתגבר על תאוותי ורצונותי כדי לשמור שבת, תתגבר אתה ותפסיק לעשן", ואז סיכמו ביניהם שהראשון יפסיק לעשן והשני ישמור שבת, וכן הוה. לאחר מכן שאלו את החרדי "איך הצלחת להפסיק לעשן, הרי כמה פעמים ניסית לפני כן ולא הצלחת", ענה הלה שכעת הי' לו מאד קל, "כי איך אני אוכל לעשן אם אני יודע שבגללי יהודי אחר יחלל שבת", והנמשל מובן מאליו.

עד כאן דיברנו על האחריות של כל אי על כלל הציבור כולו. אך אם נתבונן ע"י מצד חובת החינוך של ההורים על הילדים, תתחדד התמיהה שבעתיים, שהרי כידוע מחויב האבא (ולפי הרבה פוסקים גם האמא) לחנך בנו ובנותיו לקיום כל המצוות, ובכלל זה מצוות כיסוי ראש. והרי רואים שבמשפחות בהן האמא לובשת פאה צנועה, הבנות והכלות תחבושנה באופן טבעי פאה פחות צנועה, וכן הלאה הנכדות תחבושנה פאות הרבה פחות צנועות מהאמהות שלהן, (ואפשר להיווכח בכך בחתונות, שאז רואים כמה דורות יחד), א"כ יוצא שההורים לא מחנכים כלל למצות כיסוי ראש כהלכה, וגם הורים שמדי פעם מדברים בבית שהפאות היום אינן כשרות, לא יוצאים בזה ידי חובתם כלל, שהרי חובת החינוך הוא "גם כי יזקין לא יסור ממנה", והרי הורים אלו לא נתנו לילדיהם כלל כלים לעמוד מול הזרם וללבוש כיסוי ראש כשר, משא"כ כשהאמא לובשת כיסוי ראש, אע"ג שאין זה מבטיח שהילדים ילבשו כיסוי ראש כשר, לפחות יש להם אפשרות להתגבר ולשכנע את בן הזוג והסביבה ללבוש מטפחת ולא פאה פרוצה, שהרי "זה המנהג של אמא שלי או חמותי".

וראה זה פלא, שאם ח"ו ילד אי יתחיל להתקלקל, ההורים יחפשו בכל דרך אפשרית להשפיע עליו ולהחזירו למוטב, ובנידונינו, הילדים מסתובבים בפריצות, ואין ההורים מחפשים כלל להשפיע על ילדיהם.

והמיעוט הקטן של הילדים שכדי להימנע מלחבוש פאה שאינה צנועה מעדיפים ללכת עם

המשך בעמ' הבא

להלן דברים שכתב **השדי חמד** - ח"ו, מערכת חמץ ומצה סי' י' אות ג', (עמ' 357), אשר יש בהם לימוד גדול לעניינו:

"ונראה דלקבוע הלכה לדורות לעשות באופן שיש חשש איסור אלא שנבוא לעשות תיקונים להסיר החשש הנ"ל, אין לעשות כן, כי אחר שיתפשט ההיתר ע"י תיקונים - ההיתר יתפשט לגמרי, ומעט מעט לא יזכרו ולא יפקדו אין גם אחד מהתיקונים הצריכים כלל.

ונסיעה על אניות הקיטור בלב ים שנתפשט ההיתר בימינו תוכיח, כי כשהתירו לא התירו אלא ע"י קניית שביתה וגם באזהרה שלא לבוא לידי שום חילול שבת, ואוי לאזנים כי פשתה המספחת וכהיתר גמור בעיני הרוב לנסוע בשבת לספינה ומחללים שבת בעצמם להוליך משא בידם ביום השבת... ומחללים שבת בפרהסיא אף אותם אשר מפני הבושה או היראה שומרים שבת מחללו בפרהסיא. אך בזה אין להם שום בושה כי אחר שהותר מקצתו הותר כולו בעיניהם לא יבושו ולא יכלמו לעשות זר מעשיהם, כי נשתקעו אופני וסדרי ההיתר ורק ההיתר נשאר במקומו ונמשכין הרבה איסורין קלין וחמורין, ולולא נפתח פתח כחודו של מחט בהיתר הנסיעה לא היו פותחים פתח כפתחו של אולם לפרוץ גדר התורה והמצוה.

כיוצא לזה נמצאים מכשולות הרבה אשר נתהוו על ידי קצת היתר בדבר. ואילו דורות הראשונים המה ראו את אשר נתהווה ונמשך מההיתר היו מכריזים ואומרים 'דברים שאמרנו לכם טעות הם בדינו', ולא נמצא אחד מעיר שיטה און לדבריהם האחרונים מצוה בחזרת. ובדור האחרון אשר ראינו פרצות ותקלות הנמשכות מכיוצא לזה באלו אמרי הלכה ואין מורין כן, כי אף אם באמת יהיה מותר על פי הדין על אופני תיקון, חלילה חלילה להתיר לעשות כן לכתחילה אחר שענינו רואות וכלות את אשר נמשך מכיוצא לזה. והרי אמרו איזהו חכם הרואה את הנולד, והרי ראינו את הנולד כבר בעינינו אחרים ומהם נלמוד לנדון הבא לפנינו כיוצא בזה.

...הוא הדבר אשר דיברתי, כי אחר שניתן רשות להתיר על ידי המצאת תיקונים, אין איש שם על לב תיקונים הנצרכים, ישתקע ולא יאמר שום זכר תיקון, כי אם בזאת יאמר נא ישראל דבר זה התירו הפרושים הותר מקצתו הותר כולו, ואין זכרון להתיקונים הנצרכים לההיתר אחר שנפרץ גדר האיסור".

וראה עוד בשו"ת איש מצליח סי' שכתב ג"כ כדברים האלה, וז"ל: "שהנסיון הורנו בכמה ענינים כיו"ב שכל התנאים והאזהרות והגדרים אשר יתן המורה מסביב להיתרו ישתקעו מעט מעט וישתכחו, יען שאין מוחם של ההמון תופס להיות במ קפידא רבתי, ויישאר רק ההיתר המפורסם בעצם תוקפו, מסור לכל, בלי כל גבול".

לתשומת לב: הדברים הנ"ל אינם נוגעים לדברי הפוסקים שהתירו פא"ג, שכן בזמנם לא היו סוגים שונים של פאות, וכל הפאות היו צנועות (לדעת המתירים), ולא היה ההיתר מוגבל ומותנה ב'תיקונים' 'אזהרות' ו'גדרים' כזומנינו.

חשש עבודה זרה בפאות

א. האיסור

שכ

כתבוני

אגרות ריש"א רגלותא

לדרות

- תל -

אין להשתמש בפאות הנעשות משיער אדם בהודו

בס"ד, אור לכ"ב באייר ותשס"ד

לבקשת מרן שליט"א נסע הגאון רא"ד דינר שליט"א דיין בלונדון למדינת הודו לברר את ההיבטים המעשיים של פאות נוכריות הנעשות משיער אדם בהודו.

לפי הבידורים שערך עולה, כי השיער הנגזז כמתחם העבודה זרה בטירופאטי, דינו כדין תקרובת ע"ז.

לפיכך הורה מרן עט"ר הגרי"ש אלישיב שליט"א, שאין להשתמש בפאות העשויות משיער אדם שמקורו בהודו.

יוסף י. אפרתי

מחמת השאלות הרבות שהטרידו את כל בתי ישראל בכל רחבי העולם, התפרסם למחרת היום מכתב נוסף מהגר"י אפרתי שליט"א, ובו פירוט מדוקדק של המידע ההלכתי הנצרך ע"פ הנחיותיו של רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל:

"על פי המידע העכשווי רוב הפאות הנמכרות או מיוצרות בארה"ק, מקורן בשער ממדינת הודו (גם אם הייצור נעשה במדינה אחרת) ולכן כל פאה שאין ידוע מקורה - אסורה בשימוש".

לקראת שבת - כ"ט סיון תשע"ד

יוסף שלו אלישיב ירושלים

בס"ד ה' סיון תשס"ד

לבקשתם של כמה מחשובי הרבנים בגולת אמריקא הנני שב לגלות דעתי כי לאור העובדות המעשיות שהביא הגרא"ד דינר שליט"א דיין בלונדון,

אין להשתמש בפיאות נכריות העשויות משיער אדם שהובא מהודו, כפי שפורסם דעתי על ידי ידידי הגר"י אפרתי שליט"א ביום כ"א אייר תשס"ד.

(ז)

יתד נאמן - ה' סיון תשס"ד

עוד פסק מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א [ביום כב אייר תשס"ד] כי עפ"י המידע העכשיו רוב הפיאות הנמכרות או המיוצרות בארה"ק, מקורם בשיער ממדינת הודו (גם אם הייצור נעשה במדינה אחרת), לכן כל פאה שאין ידוע מקורה אסורה בשימוש

קובץ אור ישראל - גליון לו (שנה ט' קובץ ד') - עמ' קעא

המשך מעמ' קודם

בס"ד כ"ט באייר תשס"ה

בענין הפיאות שמקורן בהודו

היות ונתבקשנו ע"י עטרת ראשנו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, ובהסכמת בית הדין שנתן הכשר לשוב ולדון אודות ההכשר שניתן על פיאות שמקורן בהודו.

אחרי העיון בדבר הגענו למסקנא כי לחומר הענין של ע"ז יש מקום להחמיר ולא לתת הכשר אלא אם כן תיעשה השגחה במקום הייצור.

וע"ז באנו על החתום

יצחק זילברשטיין

נתן זוכובסקי

שמואל אליעזר שטרן

מטפחת אף שלהורים יש פאה, הרבה פעמים אין זה בעקבות חינוך ההורים, אלא להיפך, למרות ההורים, שמתנגדים לזה במפורש, ולפעמים עושים על זה מלחמת חורמה, ונדרשים מאותם ילדים אומץ וכוחות נפש רבים מאד, ולמעשה, ילדים שעברו למטפחת מרגישים בהרבה המקרים שהם עושים נגד דעת ההורים. מעטים הם ההורים שיגיבו ע"ז בהערכה, ובכל אופן, גם אם כן, אי"ז קשור למצוות חינוך כלל.

אשמח לקבל תגובות כדת של תורה.

בכבוד רב

יתד נאמן - ד' סיון תשס"ה

ב. המצב בשוק

בחדשים האחרונים פורסמו נתונים בענין זה מכמה וכמה מקורות, ובמסגרת זו רק נביא קטעים מתוך תחקיר שפורסם ביתד נאמן - יתד השבוע כ"א אדר ב' תשס"ח, וכן קטעים מתחקיר שפורסם בעיתון משפחה - י"ט סיון תשס"ב. (ראה הערה בעמ' הבא).

**תחקיר הקו החם חושף:
פאות קסטם משיער
אירופאי איכותי מיוצרות
למעשה משיער אסיאתי,
לעיתים הודי, שעובר
תהליכי עיבוד וצביעה
מאסיביים. פלא שכל כך
הרבה פאות קסטם מתג-**

"יתד השבוע" כ"א באדר ב' תשס"ח (28.3.2008) עמוד 63

שיער אירופאי, חשוב להבין, הוא כיום שיער יקר וקשה יחסית להשגה. נשים באירופה לא כל כך ממהרות כיום למכור את שערן הטבעי... התוצאה - לא מעט יצרנים הולכים על שיער אסיאתי מעובד, שמחירו זול לאין ערוך. העיבוד "מעלים" את המקור כמעט לחלוטין, השיער הופך ל"כמר-אירופי" וגם פאניות מנוסות יכולות לשגות באבחנת המוצא!

משיחות שקיימנו במסגרת תחקיר זה עם גורמים רבים בענף, שחלקם ביכרו להישאר בעילום שם, עולה כי בעוד שיער אירופאי מחירו כיום כ- 1000 עד 1400 דולר לקילו ואפילו 1800 ר- 2000 דולר, תלוי באורך ובאיכות, הרי שקילוגרם שיער אסיאתי זמין הרבה יותר ועולה מאות דולר פחות, תלוי באיכות. ה"מוקש": מאחר שהשיער ההודי הוא האיכותי ביותר מבין השיער האסיאתי, הרי שאחוז גבוה מאוד מבין השיער המעובד ה"כמר-אירופי" (שאינו תחת פיקוח הכשרות) מגיע מהודו, על הבעיה הכשרותית הכרוכה בכך.

שולמית זמלמן, פאנית ויצרנית פאות ידועה, רוכשת שיער באירופה ומייצרת ממנו פאות קסטם. זמלמן מעידה חד משמעית: "במפעל שאני קונה, מפעל ענק של שיער במערב אירופה, התעניינתי על רכישת שיער ברזילאי. למרבה האכסורד התברר לי שמברזיל קונים מהם כמויות אדירות של שיער הודי מעובד. הם קונים שיער בהודו, מעבדים אותו, מערבבים ושולחים הלאה. קשה מאוד גם לפאניות להבדיל האם זה שיער הודי מעובד או אירופאי אמיתי. המשמעות, אם יצרנית בישראל קונה ברזיל 'שיער אירופאי' (ללא הכשר) יש הסתברות לא קטנה שזה שיער הודי!"

שיער הודי - נחשב האיכותי ביותר מבין השיער האסיאתי, בזמנו יצרנים השתמשו בו וקראו לו אירופאי. בישראל כיום לא נוגעים בו רשמית, אבל בחלק מהמקור מות בטורקיה וספרד שמוכרים שיער - מוכרים שיער שמקורו בהודו. אני לא מאמין שיצרנים קונים היום שיער

צביה שוורץ ספקית שיער ויצרנית פאות קסטם "צביה בלק", המייצרת ומספקת פאות גם לפאניות גדולות, מאשרת: "צרכנית שמשלמת מחיר טוב רוצה תמורה הולמת אבל שמעתי הרבה מאוד סיפורים של נשים שנפלו בפח. יש יצרניות שמוכרות קסטם משיער אסיאתי וקור- אות לו אירופאי, כאילו "רמה אירופאית". צריך להבין שאין דבר כזה קסטם משיער אירופאי כ- 700 דולר לפאה כאשר רק השיער והעבודה עולים מעל 600 דולר. שיער מעובד עולה חצי מחיר."

דן סלוצקי ספק שיער מהגדולים מאוקראינה שעוסק גם בייצור, מבהיר: "שיער אירופאי הוא בעצם שיער רוסי, אבל מהניסיון יש יצרנים שקונים שיער אסיאתי - הוא יכול להיות סיני, אוזבקיסטני, מונגולי או הודי, מעבדים אותו ומוכרים. אני לא אקרא לזה זיוף כי כמו שיש תחליפי בשר מסויה, יש שיער לא אירופאי מעובד וצבוע. במסחרה הזאת בשוק, יכולים לכתוב עליו "יורופיאן הייר" ולמכור במחיר זול או יקר, לפי המצפון ולפי הביקוש. אגב פאת

לדברי שוורץ, "אני יודעת בפירוש על מוכרות שיער ללא כשרות שמוכרות במיגור החרדי שיער הודי, בעיקר לפאניות קטנות שלא יודעות. הן אומרות שאין להן כשרות ויוצאות ידי חובה... ברזיל לדוגמא מסתובב המון שיער הודי. לקנות משם בלי השגחה זו בעיה גדולה, הם עובדים על הקונים בעיניים. דוגמא קטנה, הם מחליפ- ים את הגומיות (של הקוקו) כדי שלא יזהו. רק אנשים שמאוד מבינים יזהו."

יש לציין כי לדברי אנשי מקצוע וגורמי כשרות מוסמכים, 90% מהפאות שנמכרות בטורקיה מקורן משי- ער הודי מעובד!

לשיא התיסכול הגיעה ד' כאשר פאנית מומחית לה הראתה את הפאה, פסקה כי מדובר בשיער לא איכותי ששורשיו במזרח אסיה, בעוד היצרנית התהדרה כי פאותיה עשויות "שיער אירופאי". ד' ניסתה לעמוד על

להסיר מכשול

רציתי בזאת להתריע בפני מכשול נורא שנתקלתי בו: ככלה, כשהתעסקתי בקניית הפאה, נוכחתי לראות שבעיית השיער ההודי - תקרובת ע"ז עדיין קיימת. ולא רק זאת, אלא אינה ניתנת לזיהוי בגלל עיבודים שונים הקיימים בשוק, המזייפים את השיער כשיער אירופאי ממש. כ"כ נתקלתי בפאניות יר"ש שנכשלות בזה.

שיער המגיע מהודו ונמכר לפאות מקורו לפעמים טמון ב... עבודה זרה, האסורה בהנאה, כך אמרו ל"משפחה" גורמים שונים.

סניור ג'ובאני, גוי איטלקי המתעסק בתעשיית השיער באיטליה, השיח לפי תומו באוזני אחת היבואניות, שהשיער אותו הוא מביא מהודו, נמכר לו באמצעות כוהני דת של הבודהה. ניסינו לברר את הנושא אצל יבואניות, ומסתבר שהן התנערו ממנו. אחת מהן סיפרה שהיא אכן מכירה מקרוב את סניור ג'ובאני, וביררה בעבורנו את העובדות. מסתבר, שאכן כך. השיער שמגיע מהודו, הוא שיער שנמכר בשביל הבודהה, ובכסף, ייתכן, וכך יש להעריך, לא

קטעים מתחקיר
'משפחה'

י"ט סיון
תשס"ב

מ"דויאל קאסטס", כפי שמכריזה הפרסומת, ענתה פאנית בכירה: "אם מישהו יאמר לך שהשיער של הפאות שהוא מייבא מגיע מאיטליה, הוא משקר!" הודיעה חד וחלק לכתבת, "אין מושג כזה של שיער איטלקי". באיטליה לא מוכרים שיער. נקודה."

■ מאין מגיע השיער?

כאן לא קיבלנו תשובה חד משמעית... הפאנית תמי, שמייבאת שיער, מאיטליה, לטענתה, הודתה, לאחר שכתבתנו אמרה לה שאין זה ייתכן שהשיער מגיע מאיטליה, כי השיער מגיע מ"אירופה, ממקור סודי שאני לא מוכנה לגלות אותו, בגלל סוד מקצועי".

"מאיטליה אכן לא מגיע שיער", מסכימה גם גלית, יבואנית פאות, בעלת חברת "גלית איטליה". "כמי שחיה שנים רבות באיטליה, וקרובה לתעשיית השיער, אני יכולה להעיד על כך. השיער מגיע ממקומות שונים בעולם, שרחוקים מאירופה. אצלנו, למשל, השיער מגיע מהמזרח, והוא מעובד במפעל שלנו באיטליה, בנוסחא סודית ומיוחדת.

"אנשים מנסים לתפוס אותי במילים", ממשיך כה גלית, "ולברר האם השיער איטלקי. אני מודיעה שלא, זה לא ייתכן שהשיער מגיע משם. רק העיבוד של השיער הוא איטלקי, ונעשה באיטליה."

גם יבואן פאות ידוע, שרבות קונות אצלו, וביקש שלא להזכיר את שמו, מודה שהשיער שהוא מייבא אינו אירופאי מאיטליה או ארצות אחרות באירופה. כלומר, הפאות ה"איטלקיות" ו"האירופאיות" היקרות, מ"השיער המעולה והאיכותי", שכולן נופפו בהן, ואמרו שמשתלם בשביל פאה איטלקית לשלם טבין ותקילון, במיטב כספן, היו בעצם מאוקראינה, ואולי אף מהמזרח.

צוות כתבות העיתון התקשרו ליבואניות פאות ברחבי הארץ והציגו עצמן כמתעניינות ברכישת פאה. הן ביקשו לדעת את מקור השיער של הפאה, והתשובות היו מגוונות. המקום "אירופה" חזר על עצמו בכל התשובות. כשביקשנו להתמקד בארץ אירופאית, נענינו בגמגומים,

היבואנים מנופפים

בפאות "אירופאיות" או "איטלקיות", בעוד שכיום כמעט ולא מוכרים שיער אירופאי לפאות, וגם אם כן קיימת פאה כזאת, מסכימות כל הפאניות, היא צריכה לעלות החל מ' 2000.5 לרוב, יותר.

שיער בשער

המומחים ליצור פאות נוכריות מקפידים על רכישה של שיער מברזיל, אך הידיעה הבאה שפורסמה השבוע, מצריכה בדיקה מדוקדקת גם של השיער הזה. לפני מספר ימים הצליח מוכס ברזילאי לעצור הברחה של טון שיער אדם שהגיע מהודו. מדובר בסחורה השווה מאות אלפי דולרים, שהיבואן ניסה להציגה כסחורה פשוטה ובכמות קטנה. השיער הוחרם.

'כל השבוע' - י"ז טבת תשע"ד

הנה לפי מה שמסרו לי שראו מסמך משלטונות הודו ש-75 אחוז השערות המובאות מהודו מאלה שנתגלחו בבית ע"ז שלהם. גם אם זה להיפך דין קבוע להם כמ"ש בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' נ"ג הל"ש כשהקונה כותב ומבקש ממנו [מן הגוי] שישלח לו כו"כ והוא שולח מביתו ככה"ג הו"ל כלקח מן הקבוע ולא יחלוק ע"ז וזולת -".

מ"ן הגר"ש אלישיב זצ"ל - קובץ תשובות ח"ג סי' קיח

* כבר נודע יחסם של גדולי ישראל לעיתון זה, ומ"מ הבאנו הדברים בבחינת 'משיח לפי תומו'.

ג. ההכשר

בחדשים האחרונים פורסם שישנם פקפוקים רבים בהכשר הקיים, ובמסגרת זו רק נציין לדברי **הג"ר חיים כץ שליט"א** [שהיה מעורב ביסוד והעמדת ההכשר], שהסביר¹⁴ שהכשר זה אינו ברמה של "מהדרין" אלא ברמה של רבנות, ואף שלענין מאכלות איננו מסתמכים על רמת כשרות כזו, זהו מפני שיש לנו אפשרות להדר יותר, אבל בכשרות הפאות אנו סומכים על כך היות וזהו המקסימום האפשרי, ואין דרך לעשות השגחה יותר טובה מזו... הדרך היחידה שיותר טובה מזה היא רק להחליף למטפחת, אבל היות והנשים אינן מסכימות לכך [וגם לא לסינטטי], לכן אין לנו ברירה(!) אלא לסמוך על רמת הכשרות הזו. בדבריו אף אמר שההשגחה בנויה על בדיקת חשבוניות ודברים מהסוג הזה¹⁵. עכת"ד.

[כאמור, דברים אלו נאמרו ע"י גורם שבא לגבות את ההכשר, ואף הוא מודה שאין זה הכשר ברמה של מהדרין, אבל מאידך ישנם רבנים הטוענים לבעיות חמורות בהכשר זה, הן באפשרות הפיקוח על המפעלים, והן ברמת הפיקוח על החנויות, ולפי דבריהם א"א כלל לסמוך על ההכשר, ואכמ"ל].

יגאל קרן, יצרן פיאות S.T. בהרצליה:
מכיוון שאני אדם חרדי, אני עצמי חרד
לעניין, יש לי, כמוכן, הכשרים של מספר
רבנים מפורסמים, אבל אין להם שום
דרך לבדוק לאן השיער מתגלגל".

מוסף 'כלולות' - אב תשס"ו

¹⁴ הדברים נאמרו בראיון לקו 'במערכה' מוצ"ש ויצא תשע"ח, וכן בראיון נוסף שפורסם בקו 'עקבתא דמשיחא' יום ג' וישלח תשע"ח.

¹⁵ ומאידך, הרב שלזינגר האחראי על הכשרות אמר בדבריו שההשגחה בנויה על ביקור של מספר פעמים בשנה במפעלים, ובדיקה מדגמית ע"י מישוש וריח וכד'.

הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

תשובות והנהגות חלק ה' סי' רסא

סימן רסא

בענין ההכשר על הפאות משער טבעי

קיבלתי דבריו, שכותב שכיום אפשר להשיג פאות עם הכשר שאינם מהודו. הנה צריך לברר שההכשר מעולה. וראיתי מאמר על טיב ההכשר שנתנו רבנים גדולים על הפאות, ומוכיח שם בבירור שאין בהכשר זה ממש, היות וסמכו על מה שהציגו בפניהם מסמכים של הזמנות הסחורה וכדו', המפורט בהם מהיכן מגיעה הסחורה, על אף שאפשר בנקל לזייף או להעלים מהם חלק מהמסמכים. ואני מוסיף, שהלוא דעתו של הרב המכשיר שאפילו בשערות הודו ממש אינו אסור מעיקר הדין, וכדעת הפוסק שהתיר, ולפיכך, לדעתו שאין זה אלא כעין איסור קל דמנהג, די לו לסמוך על איזה בירור. אבל לדין דס"ל כדעת רוב גדולי הדור שזה אסור באיסור חמור דע"ז, צריך בירור מעולה שאין בזה חשש איסור חמור דע"ז, ושומר נפשו יזהר שלא להניח ללבוש במקום חשש דע"ז.

וישנם שסומכים על פאות שבאות ממדינות שלדעתם רוב השער שמגיע לשם אינו

מהודו, ואמרינן כל דפריש מרובא פריש. ואני תמה, האם גם בחשש איסור טריפות נסמוך לומר שהכשר הגיע מרוב החנויות על אף שמצוי מיעוט טריפה, והלא ישראל עם קדוש ומתרחקים מכל חשש איסור, וכ"ש בע"ז, וידוע ונתברר שבסין קוריאה ואירופה מצוים הרבה שערות מהודו. [ואם הסוכן שמייבא השער ממקום קביעותו לאותה מדינה הוא יהודי שותו"מ הוי דין השער כקבוע לכאו"א, ולא יועיל כאן רוב].

ואין לסמוך על שום היתרים מדומים, וכל מי שמבער מביתו חשש ע"ז, מוכיח בזה את נאמנותו לאבינו שבשמים, ושכרו רב מאד, ולא ישמעו לקול המתירים מסברות בעלמא, בלי הוכחות ברורות, ורק יקדשו ש"ש להיזהר מכל חשש ח"ו.

ובזמן האחרון הותר לגמרי האיסור על שער – המיובא מהודו, ולא דורשים אפילו הכשר, ואין פוצה פה למחות, רק אחר שהתחילו להקל שלא כדין בהוראת המתירין, נפרץ הגדר בזה, ושערות אלו שמקודם שרפו אותם ברבים, כשהיה רק חשש איסור, היום כבר נתפשט ללובשם, ולא נוכל עוד ללחום ולה' הישועה!

דעת קודשו בעניין הפאות, ואמר לנו כהאי לישראל הפאה **שהלכה הסבתא** - כשר', עכ"ל, נוסח זה דומה במהותו למה שאמר בשיעור שרק פאות כמו לפני מאה שנה או קצת יותר יפה מותר. ולאחר מכן הוסיף מרן זצ"ל ואמר לנו, שאם זה מראה טבעי אזי אין נפ"מ ממה עשויה הפאה אם משיער אמיתי או משיער סינטטי, עכ"ד.

ובכתבי תלמידו הגרב"צ קוק שליט"א הנ"ל מאותה התקופה מובאים דברי מרן זצוק"ל שאמר לו על פאות זמנינו בזה הלשון: **'יש שם הרבה בעיות, רק מי שיכולה לקיים את כל הפרטים וכל התנאים!** עכ"ל. והנה כאשר נבדוק את התנאים לעיכובא שנקבעו בהוראת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל ומרן הגרי"ש ואזנר זצוק"ל בשנת תשמ"ז (כמובא בכמה מקומות ובספר 'דברי שלום' פרק ו' ז') **נמצא שחלק עיקרי מהתנאים ודאי אינו מתקיים כלל בפאות הרגילות של ימינו**, וכגון התנאי המובא שם: **"אסור לחבוש פאה ששערותיה מתפשטות לצדדים ע"י תנועת ראש ומשב רוח"**, שהרי כפי **הידוע לכל**, היום עושים את הפאה באופן שהשיער 'גמיש וטבעי' כלשונם (וזאת ע"י שכלולים וחומרי ריכוך שונים) ובודאי מתפשט הוא ומתנופף לצדדים ע"י תנועה או משב רוח. **ודבר זה נשתנה בתכלית מהפאות של הדור הקודם שאז אדרבה, היו מקשים את השיער, בשביל לסרקו ולהעמידו בצורה מסוימת כפי הרגילות שהיתה אז. וא"כ ברור הדבר שהתנאי הזה שהוא לעיכובא אינו מתקיים בפאות של דורנו!** וכן יש לציין את התנאי הנוסף המובא שם ש'הפאה לא תראה במראה שיער טבעי', שהרי ידוע לכל שהפאות המצויות היום הם בדרך כלל ב'מראה טבעי', פוק חזי במודעות הפרסום, וכן כבר אמר מרן הגרי"ש זצוק"ל כמובא לעיל [ואף שבתקנון שעשו בשנים האחרונות הושמטו כמה תנאים כאלו ואחרים, כבר אמרו העורכים שזה מפני שחוששים הם שהתקנון לא יתקבל בציבור, אך ודאי שההלכה לא משתנת].

ובקונטרס 'פאה נכרית של זמנינו' הביא בהקדמה את דבריו של הגאון הגדול רבי משה מרדכי קארפ שליט"א וז"ל, הנה בפאות המצויות בימינו אזי גם באופן שניכר שזה פאה ולא שעה 'מכל מקום המציאות היא שכבר הצליחו המעצבים לעשות שהפאות היום, ואפילו הרגילות, ימשכו את העין יותר משיער טבעי, וא"כ ודאי שיש לאוסרן משום פריצות עכ"ד. [וכבר הובא לעיל מה שכתבו הראשונים שכל מצות כיסוי הראש נועד בשביל שלא יהיה פריצות והרהור ח"ן].

לא נותר אלא לסיים בדבריו המעוררים של הגאון הגדול רבי משה יהושע לנדא זצ"ל [אשר כידוע היה מתלמידיו המובהקים של מרן החזו"א זצוק"ל] בהקדמתו לספר 'דת יהודית כהלכתה', וז"ל, **'נפלאות בעינינו הפלא ופלא על רבים משומרי תורה ובהם ת"ח מובהקים המדקדקים במצוות בתכלית הדקדוק, כיאות למחבבי מצוה ויראי חטא, ובכל זאת הם מעלימים עין מדבר זה הנוגע לדת משה ויהודית, כאילו לא היה על היתר זה מערערין מגדולי הפוסקים בדור העבר, ולדעת הרבה מהם נשותיהם עוברות על איסור דאורייתא או דרבנן, ואיך לא עלה בדעתם לחשוב שמא פאה נכרית הזאת של האופנה החדשה אינה בכלל זו המתרת לדעת המקילין, ואם אין הדבר ודאי להם איך לא יחשו להסתלק מן הספק... מעשינו בקונטרס זה להעתיק**

וזאת למודעי, שהענין הזה, שהפאות של ימינו אינם שייכים להיתר שהיה על הפאות של העבר, הרי זה מוסכם אצל כל פוסקי הדור, וכפי שהוברר לנו אצל גדולי ישראל שליט"א שאף אלו שאינם מעוררים על כך אין זה משום שיש להם דעה שונה, אלא זה מחמת שהם חוששים שלא ישמעו להם. וכבר העיד בפנינו **ת"ח גדול** [מכולל חזו"א] שהוא עצמו נכנס למרן הגר"ש זצוק"ל אויערבאך זצוק"ל באחרית ימיו ושאל לפניו מדוע גדולי ישראל אינם מעוררים על הענין הזה בריש גלי, והשיב לו מרן שכבר ערך מכתב בענין הזה [והראה לו את המכתב] ורק שרצה שגם ר' יוסף שלום יצרף את חתימתו, אך הגרי"ש נמנע באומרו שכלל הציבור לא יקבלו את זה [וכנראה זה יכול לגרום שלא יצייתו גם בעוד נושאים]. וכן אמר לנו **הגאון הגדול רבי משה מרדכי קארפ שליט"א** שמרן הגרי"ש זצוק"ל אמר לו לפני שנים שהוא רצה לכתוב על זה מכתב ורק שידע שיהיו רבים שלא ישמעו.

אמנם מאז ועד עתה החריף מצב הפאות באופן ניכר, ופאות אשר היו בעבר הלא רחוק מוקצה מחמת מיאוס ולא העיזו ללכת איתן אלא רק שולי המחנה [כפאות קאסטם וכדומה] נכנסו לתוך עומק ציבור בני התורה עד שכיום כמעט ואין מישהו מחובשי הפאות שאינו לובשן, **וכפי שכבר התבטא על כך בכאב מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל** בשיחה בביתו לפני חבר רבנים וזה לשונו [מתוך הקלטה] **'ראשי ישיבות, גדולים וצדיקים, כולם נכשלים בזה, זה לא סתם מן השוק נכשלים בזה, ממש צדיקים גמורים, גם האשה היא צדקנית... אני לא יודע איך יתקנו את זה'** עכ"ל.

ובשלהי חודש תשרי תשס"ט הביע מרן זצוק"ל את דעתו בריש גלי במעמד שיעורו הקבוע הנמסר קבל עם ועדה ואמר בזה הלשון [בתרגום ללשון הקודש] **'אף שיש חילוקי דעות אם מותר או אסור, אבל בודאי אם הולכים כמו 'פרועות ראש' (כגלויות ראש), כמו שיש כאלו שהולכות, עוברים איסור גמור, זה ממש באמת כמו ערוה, כל הנידון הוא אם הולכים כמו הפאות שלפני מאה שנה זה בודאי מותר (היינו למתירים כנ"ל) ואפילו קצת יותר יפה, אבל שלא יהיה כמו שהולכים היום!** עכ"ל. ודבריו של מרן זצ"ל ברורים ומחווירים שכל מה שהתירו המתירים היה זה רק לגבי פאות כמו לפני מאה שנה ואולי קצת יותר יפה אך פאות של ימינו שיש להם מראה טבעי אינם שייכים כלל לאותו היתר. ולאחר מכן הוסיף מרן זצ"ל והתאונן על המצב המדרדר והולך בתחום הזה ואמר **'כל אלו שהולכות היום כמו שצריך זה נראה כמו שיער שלה לגמרי בודאי שזה אסור את זה אף אחד לא התייר!!'** עכ"ל. [והוסיף מרן זצ"ל ואמר לתלמידו הגאון רבי בן ציון קוק שליט"א (כמובא בכתבי מאותה תקופה) שבעיה חמורה זו של 'מראה טבעי' אין זה בעיה הקיימת רק בפאות מסוימות בלבד אלא שכך הוא המצב בדרך כלל בפאות זמנינו, עכ"ד. ופשוט הדבר שבעיה זו של מראה טבעי קיימת גם כאשר הפאה אינה ארוכה, וכמבואר ג"כ להדיא בדברי מרן זצ"ל שלא הזכיר כלל עניין של אורך אלא רק עניין של מראה טבעי (וכן כתב ג"כ תלמידו הגרב"צ שליט"א וכן אמר לנו תלמידו הגר"ח הירשמן שליט"א). ויש לציין שבאחד הספרים חיסר והשמיט העורך בדברי מרן זצ"ל וע"י זה שובשו דבריו].

לאחר מכן בשלהי חודש חשוון תשס"ט זכינו בס"ד ונכנסנו **אנו הכותבים קמיה מרן זצוק"ל לשמוע באופן אישי את**

מרן החתם סופר זיע"א

אנכי עשו זכורך. וי"ל לפמ"ש בספרים ד"ט) שיש בלבוש
לדיקום קדושה ללבוש אוחס, אי"כ גם בדיפוך כן, ופי"י
שהי' ליעקב עכשיו בגדי עשו הי' נכון להוילא לשון דמשחמע
לתרי אפי.

תורת משה - פרשת תולדות

דמשמע

צירושלמי ר"פ ואלו מגלחיו דבמלבושיו של אדם נאללים
מקדושתו של הלוזש וכ"כ בדיפוך והלוזש אוחס אחריו
יאלל עליו - מאותו הרוח לטוב ולמוטב

ולפי שעה כשצד יעקב איש תס לרמאות אציו
והוא לא יכול להוילא דבר מפיו שאינו כולו אמת אך
לורך שעה הי', ע"כ הלנישתו אמו בגדי החמודות כדי
שלפי שעה יאיל עליו מצנדי עשו אוחס מדה לבוא
צמרמה

חתם סופר על התורה - פרשת תולדות
על הפסוק 'הלא אצלת לי ברכה'

שלא רצה

אברהם להנות מרכוש סדום מחמת דין עיר
הנידחת שאסרה התורה השלל, כי מחמת
רשעתם שורה רוח רעה על כל נכסיה, וכן
ברכוש סדום שהיו רעים וחטאים לה, לא
רצה להנות מנכסיהן ומלבושיהן

פנים יפות על התורה - לבעל ההפלאה - פרשת לך לך

וכן ידוע שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מורה כן למעשה,
שיש להימנע מללבוש בגדים שלבשו אנשים רשעים,
מחמת שיש לזה השפעה של טומאה על האדם הלוזש.

ואם בלבוש חיצוני כך, על אחת כמה וכמה פאה העשויה
משערות של גויה, שלא רק שכיסו את ראשה של הגויה,
אלא אף היו ממש חלק מגופה של הגויה, ובת ישראל
חובשת פאה זו לראשה ומקיפה בשערות אלו את המח -
משכן הנשמה, בודאי שיש בזה ההשפעה הנ"ל.

וסיפר לנו אברך, ששאל על כך את מרן הגר"ח קניבסקי
שליט"א, והשיב לו מרן שליט"א שאכן ודאי שאותה
השפעה שלילית וטמאה קיימת גם בפאה. [עוד שמענו
מאברך נוסף ששאל על כך את מרן שליט"א, והשיב מרן
שליט"א שבפאה אין בעיה זו שכן "פאה נכרית" אין
הכוונה שערות של גויה, אלא של חברתה או של עצמה
שנחתכו, ומבואר כנ"ל שאם הפאה עשויה משערות של
גויה אכן יש בה את ההשפעה הטמאה הנ"ל].

מלוא דברי גדולי הפוסקים... כמו כן יראו בעליל מתוך
המו"מ שבדבריהם כי אף המתירין לא נתכוונו לפאה
נכרית דהיום... ולכן אך רמיה היא לסמוך בכגון דא על
מה שראו או שמעו שנהגו בפאה בבית אחדים מגאוני
וצדיקי הדור הקודם, עכ"ל.

והנה זכינו בשנים האחרונות שנתעוררה רוח טהרה
ממרום, וככל שמצב הפאות הולך ומתדרדר כך יותר
ויותר נשים מתעוררות למעט בלבישתן, [וכבר אמר מרן
הגר"ש אלישיב זצ"ל, שכל פעם ופעם שנמנעים
מחבישת הפא"נ ולובשים כיסוי מבד, הרי זו זכות ומצוה
בפני עצמה], וישנן גם נשים רבות שזכו והפסיקו לגמרי
לחובשן אחר שהבינו שפאות אלו אינן כפאות דור
העבר ויש בהן מכשול לרבים כפי שביארו רבותינו.
[ובספר 'פאר הדור' (ח"ג עמ' י"ח) הובא ממרן החזון איש
זצ"ל שאמר בזה הלשון 'גודל יראת שמים של אשה
ניכר בכיסויי שעה, כמידת דקדוקה בכיסויי הראש כך
יראתה, עכ"ל]. אשרי חלקן של אלו הזכות לעשות את
רצון ה' ולקיים את מצות כיסוי הראש כמאמרה,
ובגמרא שבת (סג א') אמרו 'כל העושה מצוה כמאמרה,
אין מבשרין אותו בשורות רעות', ו'אפילו הקב"ה גוזר
גזירה, הוא מבטלה'. ועוד אמרו בזוהר הק' (פר' נשא דף
קכה והובא בקיצור במ"ב ס' עה סק"ג) שבזכות ההקפדה
בכיסוי הראש זוכים לבנים תלמידי חכמים מופלגים,
ובעלה מתברך בכל הברכות דלעילא ולתתא, בעשירות
ובזש"ק, עיי"ש. ובזכות אותן הנשים המתחזקות
בצניעות יבוא הגואל במהרה כמו שאמרו במדרש 'אין
הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור'.

ראיתי את הדברים בקונ' הנ"ל, והדברים נכונים לאמיתה
של תורה, וכן ידוע ביותר דעת רבינו מרן הגר"ש אלישיב
זצללה"ה, וזכותו של רבינו זיע"א תעמוד לכל הנשים
המתחזקות בדבר זה לזכות לבנים ת"ח ועמלי תורה לשמה
ביר"ש טהורה.

משה מרדכי קארפ

באו לפנינו אברכים מיקירי בני הישיבות, וכאב ליבם
בפיהם, על אשר נפרץ מאוד גרדי כיסוי הראש וכמבואר
בדברים המצורפים. ובודאי מוטל על כל אחד ואחד לתקן
הדבר וכבר אמרו 'מי שיש בידו למחות'. והש"ת יערה
עלינו רוח ממרום להבין ולקיים מצוה זו כהלכתה.

מנחם מנדל לובין

הדברים שנכתבו בענין הזה הם צריכים להיות פשוטים
בתכלית למי שרוצה לדעת האמת, ונאמרו ללא כחל ושרק
בהעמדת האמת על תילה. ויה"ר שתזכו לחזק את הענין
שצריך חיזוק גדול - שעיקר גדול בקדושת ישראל תלוי
בזה ויצה"ר שולט בו ללא מיצרים, ותזכו להיות שותפים
לערות על ידיכם רוח טהרה על ישראל ממרום.
כשאיפתכם וכשאיפת הנטפל לעושי מצוה יהודה לים

כמה נצטער אותו צדיק מרן הגר"ש אלישיב בנושא
הפאות שהשערות דומה כטבעי, וטוב ויפה המאמר הנ"ל
להתעורר ולחזור כפי אשר דורש דת יהודית

עזריאל אויערבך

אל מעלת כבוד הגאון רבי... שליט"א

ראשית דבר, הנני להודות לכת"ר שליט"א על מכתבו שהשיב לי על אשר כתבת לי בעניין פאה נכרית בעבר ובזמננו. ושמוס שחפץ הייתי להשיב לכת"ר ביתר ביאור ובהרחבת היריעה, שזהו דורש הקדשת זמן, התעצמתי בזה ויאתר עד עתה, וכעת התגברתי בס"ד וניגשתי למלאכה ימלאכת שמים' להעמיד הדברים על בורים ועל מכוונם.

ואף שידוע אני את ערכי הדל מאוד, אך אין זה פוטרי מלהעמיד את הדברים והאמת יורה דרכו, ובפרט שכל דברי הם כפי ששמעתי בעצמי מאת מרן הגר"ש זצ"ל באופן אישי, ובשיעורו המפורסם, ובכינוס בביתו (אשר מוקלט וניתן לשמיעתו), וכפי ששמעתי וראיתי מאת מרן הגר"ש ואזנר (שליט"א), מרן הגר"נ קרליץ שליט"א ועוד, מפיהם ומפי כתבם. ומשום כך חשבתי שראוי ונכון לכתוב את הדברים כפי מסת ידי בס"ד.

דעת מרן הגר"ש זצ"ל על עדיפות מטפחת על פאה (של פעם)

א. הנה הבאתי הוראת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, המובאת בספר 'אשרי האישי' (להג"ר יחזקאל פיינהנדר שליט"א) בה"ל: **"עדיף לבישת מטפחת על פאה כי פאה נכרית הלא היא מחלוקת בעיקר ההלכה אבל מטפחת זה גלאט"**. וכבוד תורתו התפלא עלי בה"ל: "האם אינו יודע את המושג בהלכה הנרא נהרא ופשטיה, האם א"א להישען על רבותינו עמודי ההוראה אשר כל בית ישראל נשען עליהם, הרמ"א הלבוש המג"א הגר"ש הפמ"ג ועוד רבים מהאחרונים".

ובמחילת כ"ת לא זכיתי להבין כוונתו, הרי הנושא שעסקנו בו בשלב הזה לא היה **האם מותר** מדינא ללכת בפאה נכרית [של פעם], (שעל זה התשובה היא שלמרות שיש אוסרים מ"מ אפשר להישען על רבותינו עמודי ההוראה שהתירו), אלא, דברינו וכן דברי מרן הגר"ש הנ"ל, נסובים היו על נושא אחר לגמרי, והוא, **במה עדיף** לכסות את הראש האם במטפחת או בפאה, ובזה הורה מרן הגר"ש זצ"ל שעדיף לכסות במטפחת מאשר בפאה, שהרי פא"נ היא מחלוקת בעיקר ההלכה ואילו מטפחת זה גלאט. [ובנוגע ליציאת שערות ע"י להלך אות ג]. ומה זה שייך לזה שהרבה פוסקים התירו את הפאה, הרי איננו מדברים אם מותר או אסור אלא אם עדיף מטפחת על פאה או לאו, ודבר זה פשוט הוא, שדבר שיש בו מחלוקת הפוסקים גם אם מעיקר הדין אפשר לסמוך על המקילים אי"ז נוגע כלל לכך שיהיה עדיפות והידור להחמיר ככו"ע. (ופוק חזי כיצד נוהגים למעשה בבחירת ד' המינים, סוכת חזון איש, ועוד עניינים רבים, שמשקיעים הרבה זמן וכוז וממון בכדי לצאת ידי כל השיטות, אף בדברים שהוכרעו במ"ב להיתר).

ומש"כ כת"ר לדלידה פשוט דהוראת מרן שעדיף מטפחת הייתה למו שאין לו מנהג, הנה ע"י מש"כ בס' משמרת מועד להגרמ"מ קארפ שליט"א, שבת סד: וז"ל: "וכן שמעתי מהגר"ש אלישיב שליט"א **דאע"ג** בדמקומותינו בודאי **המנהג להקל** בזה, **מ"מ בודאי מטפחת עדיפה** שהיא 'חלק' ויוצא יד"ח כל הפוסקים", וכע"ז ג"כ בכתבי האיבני ישפ"ה להגר"פ פיינהנדר זצ"ל ששמע ממרן זצ"ל, הובא בספר 'אשרי האישי' שם, וז"ל: **"נוהגים להתיר** פאה נכרית לנשים, **אבל עדיף** שיהיה כובע על הפאה **לחשוש** לדעת הבאר שבע שהביא ראייה חזקה לדבריו". הרי **מפורש** שדברי מרן הגר"ש זצ"ל לא נסובו על מי שאין לו מנהג, אלא אדרבה נאמרו כהוראה כללית, שלמרות שהמנהג להקל אעפ"כ עדיף להחמיר בזה. [והיא סברא פשוטה וכנ"ל].

זאת ועוד, שידוע לי ממקור ראשון על כו"כ מקרים שאלוהו האם **להחליף מטפחת למטפחת** ועודד הדבר בחום רב, [שאף שהיה מדובר **במשפחות הנוהגות לחבוש פאות**], וכן העיד ג"כ הגרמ"מ קארפ שליט"א במכתבו מחודש סיון תשס"ד, בתקופת פרשת הע"ז, וז"ל: "ומה נאדר היה המראה בשבוע זה, כאשר באו קבוצת נשים קמיה דמרן הגר"ש אלישיב שליט"א ובישרו לו אשר נשים רבות בימים אלו קיבלו עליהן לילך אך ורק עם מטפחת המכסה כל הראש, **ומרן שליט"א הרע"ף עליהן ברכות**

ועודדן שימשיכו לחזק בנות ישראל בכך... וגם אני הייתי באותו מעמד **ואמר לי מרן שליט"א שאני יכול לפרסם הדברים**". ולא חילק מרן זצ"ל בין אם יש להם מנהג או לא.

ויש להתבונן שמדובר לגבי הפאות של פעם, שגם זה היה דעת פשוטה להעדיף מטפחת משום המחלוקת הקדומה על היתר הפאה, וע"י לקמן אות ו' לגבי הפאות בזמננו.

דעת מרן החזו"א ומרן הגר"ש זצ"ל בעניין העדיפות למטפחת

ב. עוד כ' כת"ר שליט"א "האם אנו צריכים להחמיר יותר ממרן עמודי העולם החזו"א והגר"ש זצ"ל", אמנם כמש"כ לעיל, לא "צריכים להחמיר" [והיינו בפאות כהפאות של נשות החזו"א והגר"ש], אבל "עדיף להחמיר", וכפי הוראת מרן הגר"ש זצ"ל ומרן הגר"ש אויערבאך (שליט"א) [זצ"ל] ועוד מגדולי ישראל וכפי שיובא להלן, **שידעו גם הם שנסותיהם של החזו"א והגר"ש הלכו עם פאה** ואעפ"כ הורו בפשיטות שמטפחת עדיף.

ולגוף דעת מרן הגר"ש זצ"ל, ע"י בס' **עובדות והנהגות לבית בריסק** ח"ב עמ' מז שכי' בה"ל: "ראיתי בכתביו של גאון אחד שליט"א, ממקורבי מרן הגר"ש זצ"ל: על דבר פאה נכרית הגיב מרן ואמר אף **שההיתר קלוש**, הנה להם לישראל וכו"ו. ע"כ. הרי מבואר דסבר מרן הגר"ש שהיתר פא"נ הוא היתר קלוש, ובאמת לכתחילה היה ראוי שלא לסמוך ע"ז, אלא דמ"מ אין לנו לעורר על כך משום הנח להם לישראל מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים, כיון דסי"ס יש על מה לסמוך. הרי מבואר בזה להדיא דהנהגה של לבישת פאה אינה הנהגה לכתחילה כלל ועיקר, **ואם היו שומעים לנו דואי היינו מורים ללבוש מטפחת** אך כיון ש"מוטב שיהיו" בצירוף זה שעכ"פ ישנו היתר קלוש משום הכי לא מוחים על זה, [והגע עצמך שכל זה נאמר על הפאות הצנועות שהיו בעבר, שאפילו הם היתרם קלוש].

ובנוגע למרן החזו"א, יש להעיר שבו אחותו ה"ה הגר"ש קרליץ שליט"א החמיר בזה וזוגתו הרבנית (תחי') [ע"ה] אינה חובשת פאה, וכמו"כ בספר 'חוט שני' הלכות צניעות עמ' נד, לאחר שהביא את מחלוקת הפוסקים בענין פאה נכרית סיים בזה הלשון: **"ואשרי מי שמדקדק בצניעותה** לכסות את ראשה לפי כל הדעות", עכ"ל, זאת למרות שידע היטב שאשת דודו מרן החזו"א חבשה פא"נ. וגדולה מזו מצינו שאף כתב מכתב בזה בכתב ידו, ביום ט"ז אדר ב' תשס"ה, וז"ל: "באתי בזה **לחזק ידי הנשים שהתחזקו לכסות ראשן בבגד ממש ולא בכסוי העשו משערות**, אחרי שנתעוררו שאפשר להכשל בזה בכמה איסורים חמורים, **וראויים לברכה והלואי שירבו כמותן בישראל**". ומכתב זה נכתב לכלל הציבור, ולא רק לכאלו שאין להם מנהג.

ולעצם הדבר שנשות החזו"א והגר"ש הלכו בפא"נ, הנה גם אשת מרן הח"ח זיע"א הלכה בפא"נ [כפי שרואים בתמונות], ואעפ"כ עיין **מה שהעיד בזה הג"ר אלעזר בריזל זצ"ל** (נמ"ל ס' האגודה, שקיבל הסכמת מרן רשכבה"ג הגרא"מ שך זצוק"ל שכי' עליו: "ידוע אני ומכירו שכוונתו לשי"ש"), בקובץ 'אוצרות ירושלים' (תשל"ד), חלק קמז) וז"ל: "והנני מצאתי חוב לפרסם היות וכשנפגשתי עם המחבר שליט"א ודיברנו פא"פ אז אמר לי כי הוא יודע **שאשת רבינו בעל חפץ חיים יצאה בפאה נכרית**, ועל זה הנני מפרסם **מה ששמעתי מפי הרב צבי זקס נכד רבנו בעל הח"ח, ששמע מפי הסבתא שלו, שבעלה הוא רבנו זצ"ל הזהירה בפירוש לא לצאת לחוץ בפאה נכרית** בלי שום מכסה" עכ"ל, [נפשוט שאין בזה שום סתירה למה שפסק לדינא במ"ב וכמשנ"ת לעיל], הרי שאף שהזכיר אותה על כך אעפ"כ לא ציינה לו בזה ויצאה בפא"נ מגולה. וע"ע מש"כ בעל מנחת אלעזר ממונקאטש בספרו 'נימוקי או"ח' ס"י עה ז"ל: "וראיית ג"כ לגדולי אחרונים בזמננו שכתבו ג"כ בהרבה תשובותיהם שיש לגזור גדר שלא לילך בהשערות נכרית... ולא הארכתי לסלסל בדבריהם כי בעל"ה רבים מהם בעצמם היינו הם ונסותיהם ובנותיהם לא נזהרו בזה כלל".

ואין לתמוה על דבר זה כיצד קורה כזו תופעה, שהרי כבר נודע ומפורסם שבארצות אירופה בתקופה שקודם השואה עניין כיסוי הראש היה פרוץ מאד, והרוב הגדול של נשות החרדים באירופה [ובפרט בליטא] לא כיסו את ראשן כלל, כמבואר ב'ערוך השולחן' סי' עה ס"ז וז"ל: "יוערת בואו וצווחו על פירצות דורנו בעוה"ר, **שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעונן זה והולכות בגילוי הראש**..." וכ"כ ה'בן איש חי' פרשת בא אות יב: "**הנשים בערי אירופא שדרכן לילך תמיד פרועי ראש** מותר לקרות כנגדן כיון **דכל הנשים דרכן בכ"י**". ואין מדובר רק על נשים פשוטות ונשות ע"ה אלא גם על נשות רבנים, וכבר הביאו משי"כ בזה הגרבי"ז יעקובזון זצ"ל בספרו 'דברי בן שלמה' עמ' שו וז"ל: "היית בעיר גדולה בלטויה, וביקרתי שם את הרב, ואשתו כיבדה אותי בכוס יין, ולא רציתי לשתות מפני שערה המגולה, והרב גער בי מאד, ואמר לי **שרבות מנשי רבני ליטא הולכות כן!**".

ובמצב כזה, ברור שהנסיון בזה היה קשה ביותר, וגם חבישת פאה דרשה מסירות נפש, [שכן הפאות אז היו במראה גרוע בהרבה ממראה השיער הטבעי, ולא כהיום שהוא בהיפך], כפי שניתן לראות בתמונות מדורות ההסן, ועל כיסוי הראש במטפחת בודאי שלא היה מה לדבר, ואשר על כן אין לתמוה על כך שאשת מרן הח"ח זצ"ל יצאה בפא"נ מגולה למרות רצונו, וכמו"כ אין ללמוד מהעובדה שמרן החזו"א והגר"י"ז הניחו לנשותיהם לחבוש פא"נ, ד"ל דסברו שאי"ז מצדיק להעמיד נשותיהם בנסיון כ"כ קשה, שהיה אז בבחינת "ע"מ שתעלי לרקיע". וכפי שאנו יודעים גם כיום, בפרט אצל נשים מבוגרות, שלא שידך כלל מבחינתן לדבר על יציאה לחוץ במטפחת, והר"י"ז כמו לומר להן לצאת עם שטריימל על הראש].

ומעתה, בדורנו שהמושג של כיסוי הראש במטפחת כבר אינו מופקע כלל וכלל, וישנן נשים שמרגישות שאצלן אין הנסיון קשה כ"כ, או שאינן קשה כלל, ושואלות האם באמת עדיף להימנע מחבישת פאה, בזה שפיר מורים מרן הגרישי"א זצ"ל, הגרי"ש אויערבאך (שליט"א) [זצ"ל], הגרי"נ קרליץ שליט"א ועוד מגדו"י, שעדיף לכסות במטפחת מאשר בפא"נ.

ואשוב ואחדד, שכל זה עוד בפאות שהיו בזמן החזו"א והגר"י"ז, אבל הפאות המצויות בזמננו זהו נדון אחר לגמרי כנבואר לקמן.

חשש גילוי שערות

ג. הבאתי הוראת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל מספר אשרי האישי בזה"ל: "נשאל רבינו הרי מצוי שיוצאות קצת שערות במטפחת, והשיב דמנלן שבפאה נכרית אינו כן", וכי ע"ז כתי"ר שליט"א שהמציאות היא שהמטפחת זזה ולא הפאה, אמנם יש להעיר שאף אם נאמר שהפאה אינה זזה, מ"מ גם מבלי שתזוז פעמים שאינה מכסה את כל השערות שבצדעים, אלא שאין הדבר ניכר כמו במטפחת מחמת המראה הטבעי של שערות הפאה. וניתן לבדוק את הדבר במציאות.

עוד הבאתי המשך דברי מרן הגרישי"א זצ"ל: "שאף אם יהיה כן שהמטפחת זזה ולא הפאה, מ"מ מטפחת עדיף, כי בדרך כלל מה שמתגלה מהמטפחת הוא רק השערות שבצדדים שזה רק חומרא, אבל פאה נכרית הוא מחלוקת בעיקר ההלכה, וסיים שהאומרים שפאה נכרית עדיפה על מטפחת הם דברים בטלים". ע"כ. וכי ע"ז כתי"ר שליט"א שלא רק השערות שבצדדים מתגלות אלא גם שערות שבמצח, ונשים **רבות מאד** מגלות בכוונה תחילה חלק משערות מצחן. עכ"ד.

אמנם, הנה גילוי שערות המצח, גם שלא בכוונה ועאכו"כ כשנעשה בכוונה תחילה, זהו דבר שאינו מצוי במחננו כלל, אלא רק בציבור היותר פשוט, או אצל נשים מודרניות מאד משולי המחנה, שאצלן ההליכה במטפחת ולא בפאה אינה נובעת מטעמי צניעות והידור כלל, אלא מסיבות צדדיות, כגון שאי"ז מקובל אצלן או מטעמי נוחות וכד', אבל אכן הלא עסקינן בנשות בני תורה, בוגרות 'בית יעקב' דידן, החפצות לנהוג לכתחילה

ולדקדק בצניעותן [וכלשון הגר"ק "ואשרי מי שמדקדקת בצניעותה לכסות ראשה לפי כל הדעות"], ואצל נשים כאלו ההולכות במטפחת המציאות היא שאין מתגלה שער המצח, ובודאי שלא יעלה על הדעת שהן יגלו בכוונה שערות המצח¹⁶.

וזאת בשונה מזמן מרן החזו"א, שאז נושא זה של כיסוי הראש לא היתה חובתו הגמורה והחמורה מוחדרת בציבור כמו היום, הנשים אז עוד זכרו את המצב באירופה שרוב נשות החרדים לא כיסו כלל את ראשן וכנ"ל, כך שבנושא זה היה יותר זלוזל¹⁷, והמצב היה שגם נשים צדקניות לא היו מכסות את כל השערות עם המטפחת, ולכן היה מורה החזו"א שבמקרה כזה יש להעדיף לכסות בפאה [של אותם הימים] שבה אין בעיה זו, משא"כ כיום אין המצב כן, וכל בת המתחנכת בבית יעקב יודעת היטב שחובה גמורה על אשה נשואה לכסות את כל שערות הראש, ומי שמעדיפה מטפחת על פאה משום הידור ודקדוק בצניעות ברור הוא שהיא לא תגלה בכוונה את שערות המצח כאשר היא יודעת שזה אסור. וכמו"כ מקפידות נשים אלו שלא יתגלו שערות המצח בלי כוונה, ולשם כך מקובל לשים גומי מיוחד מתחת למטפחת בכדי לצמצם השערות ולתופסן [וכעין דאי במ"ב סי' עה סק"י"ז וז"ל "שמלבד כובע שעל הראשה יש לה צמת והוא בגד המצמצם השיער שלא יצאו לחוץ" (ומקורו מתשובת החת"ס)], וכע"ז גם ברש"י בשבת נז: ד"ה כליא פרוחי עיי"ש].

[וגם מרן החזו"א זצ"ל בזמנו, לא הורה זאת כהוראה כללית, וכמבואר בספר דינים והנהגות מהחזו"א (אה"ע, מהדורת תשס"ג) וז"ל: "על פא"נ שמענו שאמר פעם, **לפעמים יש בזה גם יתרון על מטפחת שמכסה יותר טוב את כל השערות**, ומלשון זו נראה שלא אמר זאת החזו"א כהוראה לכלל אלא רק לנשים כאלו שאם יכסו במטפחת לא יכסו טוב את השערות (וגם מדברי כתי"ר שליט"א נראה כן). ובודאי שניתן לומר כן הרבה יותר מאשר לומר שהוראת מרן הגרישי"א להעדיף מטפחת על פאה היתה רק למי שאין לו מנהג, שזה נסתר מכמו"כ מקומות וכנ"ל].

טענה זו "היא הנותנת" להעדיף כיום את המטפחת

ד. ואם באנו לחוש לטענה זו, להעדיף פאה על פני מטפחת משום כאלו שיעשו בכוונה מה שאסור ויגלו שערות המצח, אי"כ אדרבה, בימינו טענה זו מחייבת להעדיף מטפחת על פני פאה, שכן כיום המצב הוא שנשים **רבות מאד** החובשות פאות, הן חובשות פאות שאסורות לכולי עלמא משום פריצות, ואינן עומדות אף בתקנון של 'משמר התורה', שכל גדולי ישראל ללא יוצא מן הכלל קבעו שהעוברת על תקנון זה היא 'עוברת על דת יהודית' ממש, [ואיננו מעלה על דעתי שכת"ר שליט"א מפאקס אף בזה]. והמצב כיום הוא שבציבור בני התורה הצעירים - אחוז הנשים מקרב חובשות הפאות - שחובשות פאות שאסורות לדעת כל גדולי ישראל וכנ"ל, הוא הרבה יותר גבוה **בלי שום השואה כלל** מאחוז הנשים מקרב חובשות המטפחות - שמגלות שערות בכוונה. [ואדגיש שוב שכוונתי לציבור בני התורה, ולא לשולי המחנה ולציבורים אחרים]. ואי"כ כיום מלבד הסברא הפשוטה ש'פאה נכרית היא מחלוקת בעיקר ההלכה אבל מטפחת זה גלאט' וכנ"ל, בימינו נוספה גם סיבה זו להעדיף מטפחת, משום שנשים **רבות מאד** מקרב חובשות הפאות הולכות עם פאות לא צנועות שנאסרו ע"י כל גדולי ישראל.

[ואותן נשים שכת"ר מדבר עליהן, שמגלות בכוונה תחילה שערות מהמצח, הדבר ברור כאור יום שבאם הן תלכנה עם פאה

¹⁶ ונשים כאלו שכת"ר מדבר עליהן, שכעת הולכות עם פאה ובאם הן ילכו עם מטפחת הן יגלו בכוונה שערות המצח, נשים כאלו גם אם יאמרו להן שעדיף מטפחת על פאה הן לא יעברו למטפחת משום כך. וא"כ מ"מ אין שום בעיה לכתוב את האמת שישנה עדיפות במטפחת, ופשוט.

¹⁷ ובטיו נוסף לכך ניתן לראות אצל נשות המורח, שבאותה תקופה כמעט ולא היה אצלן מושג כזה של כיסוי ראש (כך שמעתי). גם אצל ה"חזק"ם שבהם, ואילו היום בד"כ הן מכסות ראשן, גם אם לא בכיסוי מושלם מ"מ בעבר ג"ז לא היה.

תהיה זו פאה שאינה צנועה, שאסורה לדעת כל גדולי ישראל. וכאמור, כ"ז נכון גם מבלי להיכנס לשאלה האם הפאות הרגילות של ימינו הן צנועות או לא, אלא גם אם נניח שהפאות האסורות הן רק אותן שנאסרו באופן רשמי בתקנון משמר התורה המוסכם על כל גדולי ישראל, שג"ז אינו מקוים כלל אצל נשות אברכים רבות מאוד].

וכן מבואר בדברי רבותינו גדולי ישראל, שרואים את המציאות בזמנינו [וכפי שרבותינו ז"ל ראו את המציאות בזמנם כדברי כת"ר שליט"א], ולכן מורים שמצב הפאות כיום שרבות מאד (לכה"פ) מהן אינן לפי גדרי הצניעות, זוהי סיבה לעודד את כיסוי הראש במטפחת, וכפי שציינתי במכתבי הקודם, ואפרט הדברים שוב. בשנת תשנ"ו פורסם מגדולי ישראל מכתב לעידוד כיסוי הראש במטפחת, בה"ל: **"ישמח ליבנו** על אשר שמענו שנשים קיבלו על עצמן לדקדק בצניעות, וחזרו למנהג ישראל מקדמת דנא **לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית** כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים. מה טוב ונאה דבר זה, וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתווסף בכך, וודאי שזכותן רבה בזה, **ובפרט בעת כזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות**". על המכתב חתמו מרן הגר"ש וואזנר (שליט"א) [זצ"ל], מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, והגר"י קרליץ שליט"א. [וכן כ"ק אדמו"ר מוויזניץ זצ"ל והגר"י גשטטרנר זצ"ל]. ובשנת תשס"ד, בעת פרשת הע"ז, פורסם שוב מכתב עם נוסח דומה: **"ויש בזה גדר וסייג להנצל ממכשול ע"ז וחזיקו גדרי הצניעות באשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות"**, עליו חתמו הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, הגר"י קרליץ שליט"א, הגר"ש אויערבאך (שליט"א) [זצ"ל].

וכן מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, כפי שהבאתי במכתבי הקודם שראיתי בכתביו של הגר"צ קוק שליט"א, ששאל את מרן זצ"ל בזה"ל **"האם יש ענין לעורר נשים להעדיף מטפחת"**, והשיב לו מרן זצ"ל בזה"ל: **"למעשה היום יש בעיות (בפאה), בדרך כלל זה נראה כאילו שער שלה, עושים איזה שינויים משהו יש מקום להתיי. יש שם הרבה בעיות. רק מי שיכולה לקיים את כל הפרטים וכל התנאים. מי שיכולה מטפחת - שם אין בעיות!"** וכל מתבונן ישר בדברים אלו מבין הכוונה, שכיון שכיום מצב הפאות התדרדר ויש בהן הרבה בעיות של חוסר צניעות, לכן בימינו אכן יש ענין לעורר נשים להעדיף מטפחת ששם אין בעיות כאלו. [ועל אחת כמה וכמה שלא לקרר ולכתוב היפך זה].

עוד בעניין הנ"ל

ה. ובענין המעשה שהביא כת"ר שליט"א מהגה"צ ר' שאול ברזם זצ"ל, הנה מלבד שכאמור אין ללמוד מכך לזמנינו שמצב הפאות אינו דומה כלל למצב הפאות דאז, עוד יש להעיר שגם שם לא איידי באשה המדקדקת בצניעותה שהולכת במטפחת אלא צניעות ומשום שעדיף מטפחת מפאה, אלא באחת שפשוט אין לה כסף לקנות פאה, וממילא אינה מכסה כראוי עם המטפחת, וכנ"ל. וא"כ אי"ז נוגע כלל לנדון הכללי האם הרוצה לנהוג לכתחילה ולדקדק בצניעותה תכסה במטפחת או בפאה. וכמו"כ אי"א לדעת על איזו כמות של שערות היוצאות היה מדובר שם.

ודרך אגב יש להעיר, שבעל המעשה בעצמו הגר"ש ברזם זצ"ל, הנה אשתו הרבנית תח"י, בתו של מרן הקה"י זצ"ל, הולכת מאז ומתמיד עם מטפחת ולא עם פאה, [וכמדומה שגם ב' כלותיה נהוגות כן], וכן אחותה הרבנית ברמן תח"י. [ושמעתי בשם ת"י אחד שסיפר ששמע מרן שהנהגה זו היא בהוראת אביהן מרן הסטייפלר זצ"ל, ושגם האמא שלהן בארץ ישראל לא חבשה את הפאה שלה, (זאת בניגוד למה שמספר מרן הגר"ח"ק שליט"א וצ"ע). אמנם שמועה זו טעונה בדיקה].

עוד הביא כת"ר שכי"כ להדיא כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שבענין חמיר הוצאת שערות יותר מפא"י. ולא הבנתי ממתן אצלנו הולכים אחר דברי כ"ק האדמו"ר מסאטמאר בעוד מרן

הגר"ש אלישיב זצ"ל חלק על כך בתוקף ואמר בזה דברים מפורשים שאף אם מתגלות שערות הצדעים אעפ"כ מטפחת עדיף על פא"י, כי שערות הצדעים זה רק חומרא ואילו פא"י היא מחלוקת בעיקר ההלכה.

[וי"ל בזה הדברי יואל אזיל כדהחתי"ס, וכפי שציינן שם לדבריו בשו"ת או"ח לן], דס"ל דאחר שבארצותינו נהגו כהזוהר שלא לגלות השערות שחוץ לצמתן א"כ מנהג עוקר הלכה והוא איסור גמור, ולכן כתב דחמיר זה בעיניו יותר מפא"י, אבל במ"ב ס"י עה נראה שלא פסק כן, דבס"ק יד בענין שערות שחוץ לצמתן הביא דברי הזוהר שהחמיר בזה, וסיים ע"ז **"וכי המ"א דראוי לנהוג כהזוהר"**, ומבואר דלא אסר בזה מעיקר הדין. ואף שבב"ל שם הביא דברי החתי"ס, המעיין יראה שלא הביאם אלא לענין כיסוי הראש בתוך הבית, ולא לענין שערות שחוץ לצמתן].

וכאמור, גם הדברי יואל דיבר על הפא"י של זמנו, וא"א ללמוד כי הוא זה מהנאמר על הפאות של אז לענין פאות זמנינו שנשתנו לחלוטין במראיהן ובמהותן.

ולסיום ענין זה, הנני לתמוה בזאת תמיהה רבתי, דהרי גם נשים ההולכות עם פאה, וכי בכל יציאה מן הבית הן מקפידות לצאת אך ורק עם פאה! והלא אצל נשות אברכים כיום המציאות היא שאת הפאה הן חובשות בד"כ רק ביציאה לעבודה, לאירועים, לביקורים, לביהכ"נ וכד', והיינו במקומות שבהם חשוב להן "להיראות טוב", ואילו ביציאות היומיומיות כגון למכולת, לריקון האשפה, להבאת הילד מהגן וכד', הן יוצאות בכיסוי מבד, ואף אחת לא תטרח "להחמיר" ולחבוש פאה ליציאות מסוג זה, [ורק אצל נשים מבוגרות מצוי הדבר שהן חובשות את הפאה במשך כל היום כחלק מהבלוש], וא"כ כיצד יתכן לומר שהן הולכות עם פאה ולא עם מטפחת כדי שלא יתגלו שערות וכדברי מרן החזו"א? וכמובן שאין כוונתי שאכן צריך לעורר את הנשים שיקפידו לצאת בכל יציאה אך ורק עם פאה, [וכפי התקנה שישנה ב"כפר חב"ד"], אלא כוונתי להוכיח מזה שהשימוש בטענה זו בכדי להצדיק את חבישת הפאה אי"ז אלא תירוץ ואמתלא, והסיבות האמיתיות לחבישת הפאה הן אחרות לגמרי. ודו"ק בזה היטב.

[ובאמת כ"ה גם במשפחת מרן החזו"א בעצמו, דעי' ב"ארחות רבינו ח"ג אות ס"ג בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, דאמו של החזו"א ואשת החזו"א וכן אחותו אם הגר"ח, לבשו פאה נכרית, והוסיף הגר"ח: **"כמדומה שלבשו את הפאה בשווי"ט ובשמחות"**. ומבואר מזה שגם אשתו ואחותו של החזו"א השתמשו בפאה כקישוט לזמנים בהם נהגו ללבוש בגדים יותר מיוחדים, ולא חבשו את הפאה משום שהיא עדיפה על מטפחת שמכסה היטב את כל השערות וכו', דא"כ היו חובשות אותה גם ביום חול. וכיום המצב הוא שגם אם אחת תקבל על עצמה לא לחבוש פאה בימי חול אלא רק בשבתות וי"ט ושמחות, מיד יקומו ויזעקו כנגדה בלי להתבלבל: איך את מעיזה להחמיר יותר מאשת מרן החזו"א...]

פאות זמנינו

1. וכעת אבוא לעיקר טענתי במכתבי הקודם, על כך שהפאות המצויות כיום אינן עומדות בגדרי הצניעות שנקבעו ע"י גדו"י. והנה במכתבו של כת"ר לא ראיתי כלל תשובה מספקת ע"ז, ועיקר תשובתו היא ד"הלא דת יהודית תלוי במנהג המקום וכו' וא"כ אם זה מנהג המקום כל זמן שאי"ז פריצות בעצם מה לנו כי נלין ע"ז? אמנם זאת לא הבנתי מנ"ל לכת"ר שנדו"ד אינו "פריצות בעצם"? והנני להביא שוב מדברי גדולי ישראל בזה.

כפי שכתבתי במכתבי הקודם, בשנת תשמ"ז יצאו גדולי ישראל באיסור על הפאות ששערותיהן מתפשטות לצדדים ע"י תנועות ראש ומשב רוח, ובשנת תשס"ד לאחר פרשת הע"ז, הורה מרן הגר"ש זצ"ל לפרסם שוב קריאה זו ב"בית נאמן", למרות שאז כבר נפרץ הדבר לגמרי והיה זה בגדר "מנהג המקום". [עוד סיפר

הרב... שליטי"א מקריי"ס שהיה בעצמו אצל מרן זצ"ל בערך בתקופה זו (תשס"ג-תשס"ד) ודבר עמו על הנושא, ומרן זצ"ל צעק (שלא כהרגלו) "מה שלא לפי הכללים זה פרוץ! וזה אסור!", וכששאל הרב... "מה הם הכללים", השיב מרן זצ"ל "כבר כתבו את הכללים בבני ברק", והיינו שהכללים שנכתבו בבי"ב בשנת תשמ"ז אינם תלויים ועומדים במנהג המקום, אלא גם אחרי קרוב לעשרים שנה הם תקפים ופאה שאינה עומדת בהם היא פרוצה ואסורה.

כמו"כ בשנת תשע"ג, נכנסו כמה אברכים (שאינו מכירים אישית) אל הגר"נ קרליץ שליטי"א, והראו לו את הקריאה נאמנה משנת תשמ"ז, [שהוא בעצמו חתום עליה], ששם נכתב לאסור הפאות המתפשטות לצדדים, ושאלו האם הוראה זו תקפה גם כיום שאין מצוי כלל פאות שאינן מתפשטות לצדדים ומתנופפות ברוח וכו', והשיב שמה שהורו אז בודאי תקף גם כיום, ואף הוסיף וכתב על הקריאה נאמנה הנ"ל בזה"ל: "אייר תשע"ג, גם בזמנינו שעדיין הנושא הנ"ל פרוץ, יש לחזק ולפרסם שוב את מכתב גדולי ישראל", וחתם את שמו.

וכן שאלנו את הגרמ"ש קליין שליטי"א, ראש בי"ד משמר התורה ותלמידו המובהק של מרן הגר"ש וואזנר (שליטי"א) בענינים אלו, מדוע לא נזכר בתקנון משמר התורה איסור זה, והשיב דלא ממני שמרן (שליטי"א) מתיר זאת כיום, אלא מפני שהורה להם להתעלם לעת עתה מדברים שלא יתקבלו בציבור. אך ודאי אם מגיע אדם לשאול ולדעת את ההלכה חייבים לומר לו את כל הפרטים ובכללם שהשיער לא יזווג במשב רוח אשר הוא פריצות גמורה. (וזה על אף שאין מצוי היום פאה העומדת בתנאי הזה).

ואעתיק משי"כ בזה ב'שבת הלוי' בהקדמה לח"א: "הנה בשו"ע אה"ע סי' כ"א ס"ב לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחד פניה ואחד אשת איש, וידוע דעת מג"א סימן ע"ה דסתירת קליעת שיער אסור אפילו בפנויה בשוק אעפ"י שאין בהם דין גילוי שערות דבשערות קלועות מותרות, מכ"מ עצם הליכת סתורת השער הוא פריצותא, ...ומכ"מ [היינו אפילו להחולקים להלכה בפנויות - דרשות שבת הלוי ח"א עמ' קמב] באשת איש לית דין ולית דין דאיסורא גמורא הוא, לא מפני איסור גילוי שערות בלבד אלא עצם ההליכה בשערות מסותרות הוא פריצותא שאין כמוהו ונלקח מן הירודים שבאנושות, גם כשהולכת בפאה נכרית, דאין הנדון גילוי השערות, אלא צורת השערות באופן שמהרס דרכי הצניעות, ומה נואלו אלו שמבקשים להם קולות ע"ז תחת מסוה של כיסוי ראש מדומה". [ובדרשות שם הוסיף: "ואם אמרו טפח ושיער באשה ערוה, דבר זה הוא ק"ו בן ק"ו"]. ע"כ.

הרי מבואר בדבריו דבאשת איש "עצם ההליכה בשערות מסותרות הוא פריצותא שאין כמוהו ונלקח מן הירודים שבאנושות", ולא משום שאי"ז מנהג המקום, אלא עצם "צורת השערות" הזו היא דבר "שמהרס דרכי הצניעות". [ועדיין לא מצאנו למי מהפוסקים שדן בנושא זה וחלק בזה על השיבט הלוי]. ופאות כאלו ששערותיהן מתפשטות לצדדים ע"י תנועות ראש ומשב רוח הן בודאי בכלל "סתורי", וע"י ביחוט שני' ה' צניעות עמ' נה דשערות סותרות היינו שמתפזרות אנה ואנה.

ועוד ממרן הגרמ"ש זצ"ל, דהנה ע"י בסי' החדש 'מפי האישי', שהביא דברים שאמר מרן זצ"ל בפני רבנים שבאו לשמוע דעתו בענין הפאות, וז"ל שם עמ' קנז: "הצרה של הפאות אינני יודע איך אפשר לתקן את זה, זה כבר מושרש בין גדולים וטובים והולכים עד כאן [הצביע רבינו על כתפיו]¹⁸, זה ממש פריצות שאין כמוהו ואינני יודע איך אתם יכולים לעקור את זה, זה התחיל מהגדולים, לא סתם ממאן דהו, אנשים חשובים... כולם

נכשלים בזה, ומה אתם יכולים לעשות...". עכ"ל. [הדברים אף מתועדים בהסרטה שראיתיה בעיני]. הרי מבואר שאינו מדבר על תופעה חריגה אלא על דבר ש"כבר מושרש בין גדולים וטובים", ו"כולם נכשלים בזה", ואעפ"י קורא לזה מרן הגרמ"ש זצ"ל 'פריצות שאין כמוהו!' כלומר שזהו פריצות בעצם, ולא משום שינוי ממנהג המקום. והדברים ברורים כאור יום.

ובשיעורו המפורסם אמר מרן זצ"ל בזה"ל (ת' מאידש): כל הנדון הוא אם הולכים בפאות כמו לפני מאה שנה זה בודאי מותר, ואפילו קצת יותר יפה, אבל שלא יהיה כמו שהולכים היום". ולכל הפירושים שהסבירו בדבריו, עכ"פ זה ברור בדבריו שיעקר החילוק הוא בין הפאות של פעם לפאות של היום, ולא בין מי שהולכת כמנהג המקום לבין ההולכת בשונה ממנהג המקום, כלומר דזהו נדון של "פריצות בעצם". וכמו"כ כפי שהזכרתי במאמר 'דברים נכוחים למביני דעת', זכיתי בעצמי להכנס למרן זצ"ל לאחר השיעור לשאול אותו על הנושא, ואמר לי בזה"ל: "הפאה שהלכה הסבתא כשר", והיינו כנ"ל שהפאות הכשרות הן הפאות שהלכו בהן פעם, ולא כל שהוא לפי מנהג המקום.

וע"י עוד בסי' 'מפי האישי' עמ' קנו שסיפר בזה"ל: "אמרתי לרבינו: כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפאות נכריות של ימינו, התקשרו נשים מודרניות לשאול. ואמר רבינו: לא מדברים רק ממודרניות, מדברים גם על הבני תורה. ובתוך הדברים אמר רבינו: הולכות עם פאות ארוכות עד פה - והצביע רבינו על כתפיו. ושאלתי לרבינו: האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות? והשיב רבינו: לא, כל המראה של זה, זה פריצות". הרי שדיבר על בעיה כללית, ועל מראה של פריצות, ולא חילק כלל שזהו רק משום שעדיין לא נעשה הדבר למנהג המקום, וגם לא התעניין האם זהו המנהג כיום או לא אלא פסק כן בפשיטות.

וכן במכתבים הנ"ל לעידוד כיסוי הראש המטפחת, עליהם חתמו מרן הגר"ש וואזנר, הגרמ"ש ליפקוביץ, הגר"נ קרליץ, ומרן רה"י הגר"ש אויערבאך, נכתב "אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות", ולפי דברי כת"ר הרי"ז סתירה מיניה וביה, דאם כך הוא רובן הגדול, אי"כ תו הו"ל "מנהג המקום" ואין בזה סתירה לגדרי הצניעות ומה לנו כי נלץ ע"ז, אלא מבואר דס"ל שהפאות החדשות (של שנת תשנ"ו!) ברובן הגדול הן "פריצות בעצם", וכמשי"ת.

[וכמו"כ בתקנון 'משמר התורה', אשר רוב נשות האברכים כיום חובשות פאות שאינן עומדות אף בתקנון זה, ואעפ"י מורים כל גדולי ישראל ללא יוצא מן הכלל שהעוברת על תקנון זה הרי היא עוברת על דת יהודית, הרי דס"ל דפאות שאינן צנועות אי"ז דבר התלוי במנהג המקום אלא הוי "פריצות בעצם"].

מהי "דעת רבותינו"?

ז. כ' כת"ר דאף שמטפחת באופן מושלם היא דרך הקודש באופן שמשמרתו מן החטא, "אולם דעת רבותינו דאין היא דרך כבושה לרבים וכדלהלן", והביא מדברי הגר"ש שפירא זצ"ל.

אמנם כפי שהבאתי, הנה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה מורה כן לכל שואל עדדיף מטפחת על פאה, והיה מעודד הדבר בהרבה הזדמנויות, ומרן הגר"ש אויערבאך (שליטי"א) כ' ע"ז בחריפות רבה וז"ל: "וכבר העדתי עדות נאמנה אשר כן היה דעתו ורצונו של אאמו"ר גאון ישראל זללה"ה אשר נשי ישראל יכסו ראשן במטפחת, וגם ראיתי בעיני צערו הגדול של אאמו"ר זללה"ה על הפאה ה"נכרית" שנתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, די ירחם. והן עתה אשר זכינו להתעררות גדולה בזה, ואשר יש בזה גם גדר למכשול של תקרובת עבודה זרה, ומיאוס של עבודה זרה ועובדיהם, וגם תהילה לדי' יתברך אשר זה גרם להתעררות גדולה לחזור למנהג ישראל מקדמת דנא - להחזיר עטרת ראשינו של בית יעקב נשי ישראל, וחי' לא לבוא לקרר ולצנן בדבר נשגב כזה באמתלאות שונות. בנות ישראל, חזקו ואמצו ולא ליבוש מפני המלעיגים והמקריים, החזירו עטרת יופי הצניעות על

¹⁸ וע"י להלן בסמוך מה שהבאתי עוד מס' מפי האישי, דמבואר דגם כשמרן זצ"ל הראה בידו שהולכת בפאות ארוכות, הוא הבהיר שלא רק האורך הוא הבעיה אלא כל המראה של זה הוא פריצות, ומה שהצביע על כתפו הוא כדי להזכיר על חומרת המצב שעד כדי כן נפרץ שגם מהאורך לא איכפת, אבל לא שרק זה הפריצות שבפאות של היום.

ראשיכם! ותתברכו בשובע נחת דקדושה מבניכם ובנותיכם תוך בריות גופא ונועם ד' ותתברכו בזה ובבא בכל מכל כלי. ע"כ. כמו"כ כפי שהבאתי לעיל, הגר"ח קרליץ שליט"א כי ע"ז **"יהולאי שירבו כמותן בישראל"**, ומרן הגר"ש וואזנר והגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל פרסמו ברבים מכתב המעודד את כיסוי הראש במטפחת.

האם ע"ז אפשר לומר כי **"דעת רבותינו** דאין היא דרך כבושה לרבים!!" האם דברי הגר"י שפירא זצ"ל [שאתיחס אליהם בהמשך] הם **"דעת רבותינו"** נגד כל גדולי ישראל הנ"ל?! אינני בא ח"ו לפגוע בגדלותו, אבל כמובן שלא יתכן לבנות על דבריו כאשר הם מנוגדים לדברי כל גדולי ישראל הנ"ל. ולא יתכן להביא את דבריו שקרא למטפחת **"קיצוניות"**, ולהתעלם מדברי גדולי ישראל המקובלים עלינו, הרואים את המציאות בזמנינו, ומעודדים הדבר בחוס רב וקוראים לזה **"חיוזק גדרי הצניעות"**.

ומה שהביא הגר"י שפירא שמרן החזו"א ז"ל אמר שבזמנינו פאה זה לא פירצה אלא גדר, הנה כבר כתבתי שא"א להשוות כלל בין זמן החזו"א לזמנינו, דבזמן החזו"א היה מצוי שנשים שלא הלכו עם פאה היו מגלות הרבה משערות ראשן, וכמו"כ היו נשים שלא כיסו כלל את ראשן וכנ"ל, **ובפרט שהפאות היו נראות אחרת לגמרי מהיום, ולא היה אז מושג של "פאה צנועה" ו"פאה לא צנועה", כי כל הפאות היו צנועות, [וכל הנדון היה האם עצם חבישת פאה זו צניעות או לא]**, וא"כ על מצב כזה אכן י"ל שבתנאים כאלו הפאה היא לא פירצה אלא גדר, משא"כ בזמנינו אין הדבר כן, דמחד - חובת כיסוי הראש באשה נשואה ברורה וידועה לכל ואין במחנינו מי שמזלזל בה, וכמו"כ אצל נשות בני התורה המכסות במטפחת אין מצוי שמגלות משערות ראשן, ומאידך - הפאות נשתנו לגמרי מאז, וכיום הפאות הן במראה שונה לחלוטין, ורמת היופי שלהן היא הרבה הרבה יותר גבוהה, [כת"ר א"צ לסמוך עלי אלא יכול להסתכל באלבומים המשפחתיים], וגם מבלי להיכנס לשאלה האם באופן כללי הפאות כיום הן לא צנועות, הנה זה ברור ומוסכם לכו"ע **שנשים רבות מאד מנשות בני התורה חובשות פאות שאינן עומדות בגדרי הצניעות**, שמרן הגר"ש וואזנר (שליט"א) [זצ"ל] כתב עליהן **"הוא פריצות שאין כמוהו ונלקח מן הירודים שבאנושות"**, וכן מרן הגר"י אלישיב זצ"ל קרא לזה **"פריצות שאין כמוהו"**, והתאונן **שאינו יודע איך אפשר לתקן את זה**, ומציאות חמורה כזו לא היתה כלל בזמן החזו"א, וא"כ הסברה הפשוטה אומרת שכיום חזר הדבר לקדמותו, ובזמנינו אנו פאה זה לא גדר אלא פירצה, ואילו המטפחת היא **"חיוזק גדרי הצניעות"** כדברי רבותינו. וגם אם אפשר להתווכח על כך, מ"מ הא ודאי דא"א להוכיח כלום ממה שאמר החזו"א על זמנו לדין שהמציאות בזמנינו השתנתה לגמרי מכמה בחינות וכמשנ"ת. ואשר על כן, אין כלל סתירה בין דברי מרן החזו"א לדברי גדולי ישראל הנ"ל שכיום מעודדים את כיסוי הראש במטפחת, כיון שהמציאות נשתנתה לגמרי וכנ"ל. והדברים פשוטים וברורים.

[ומה שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מביא לדברי החזו"א האלו גם בזמנינו, הנה אני בעצמי - יחד עם עוד שלשה אברכים - שמעתי באזני מהגר"ח שליט"א שאין לו שום ידיעה בענין צורת הפאות בזמנינו, וכן שמעתי בשם עוד שאמר להם הגר"ח שאינו יודע המציאות בזה כיום, והוא לגודל קדושתו שאינו יודע צורת אשה כלל, וא"כ אגן הרי ידעינן את המציאות, ועלינו לנהוג כך, כפי ששאר גדולי ישראל שידעו המציאות מעודדים בביורו להחליף מפאה למטפחת. וכיו"ב י"ל גם על הגר"י שפירא זצ"ל].

ומה שהביא מהגר"י שפירא שהשיב בזה"ל **"פאה צנועה אין בה שום פקפוק, ובימינו יש בה גם משום חיוזק הדת כי קשה לצעירות לעמוד בנסיון"**, יש להעיר דאח"כ שפאה צנועה אין בה שום פקפוק¹⁹, אבל זהו גופא הנדון, מה נקרא פאה צנועה, והאם

הפאות המצויות בזמנינו הן פאות צנועות או לא, ולזה לא התייחס כלל בתשובתו. והרי רבותינו פוסקי הדור כבר הורו מה נקרא צנועה ומה לא, ואמרו שבאופן שמתפשט לצדדים על ידי מנוד ראש או משב רוח הרי זה פאה פרוצה וכנ"ל, וא"כ היום שכל הפאות הם כאלו לא משכחת לה הפאה הצנועה שדיבר עליה הגר"י שפירא, וא"כ אין שום נפ"מ מדבריו, ופשוט.

[ובעיקר דבריו אינו מובן מש"כ דבימינו יש בזה חיוזק הדת כי קשה לצעירות לעמוד בנסיון, דבפשוטו כוונתו דקשה לצעירות לעמוד בנסיון של כיסוי ראש ואם לא הפאה הן תלכנה בגילוי ראש. וזה אינו מובן כלל, האם אהנו חיים באירופה של לפני שמונים שנה שנשים חרדיות לא כיסו את הראש? האם לבת בית יעקב בזמנינו יש נסיון שלא לכסות את הראש? וכי בקיץ תס"ד כאשר נשות ישראל הפסיקו לחבוש פאות מחשש ע"ז, האם היה כזה נסיון ללכת בגילוי ראש ח"ו? האם עלה על הדעת דבר כזה? וצ"ע].

ועכ"פ לפי המציאות בימינו ההיפך הוא הנכון וכדברי גדולי ישראל וכמשנ"ת, דבימינו מטפחת צנועה **אין בה שום פקפוק, ויש בה גם משום חיוזק הדת כי קשה לצעירות לעמוד בנסיון הפאות**, וכפי שעיינו הרואות כי **נשים רבות מאד מנשות האברכים הצעירים אינן עומדות בנסיון וחובשות פאות שאינן צנועות שנאסרו לדעת כל גדולי ישראל**. ובלאו הכי, מאחר שפאות ימינו לא מתקיים בהם תנאי ההכשר שהצריכו כל הפוסקים ואשר בחסרונם הוי **"פריצות גדולה שאין כמוהו"**, תו אין מקום לשום נידון מה להעדיף על מה, דהא אפשרות הפאה אינה יכולה להתקיים למעשה.

ואשר נתבאר בס"ד, דהדברים פשוטים וברורים, [ואינם 'רופפים' כלל ועיקר], שפאות של ימינו שצורתן פרוצה ב"פריצות שאין כמוהו" מחמת ששערן גמיש ומתנפף ברוח, הרי הן אסורות בחבישה ללא הוראת היתר, וברור שלא יתן לקיים בהן כלל את מצוות כיסוי הראש. ומה שהדבר נפרץ אצל הרבים אין זה אמור להשפיע עלינו כמלוא נימא, וכבר הובא למעלה מהספר 'מפי האישי' (עמוד קנז) דברי מרן הגר"י זצ"ל שעורר על כך **"כולם נכשלים בזה, לא כאלו סתם מהשוך נכשלים, ממש צדיקים גמורים... אינני יודע איך מתקנים את זה"**, הוי אומר שעל אף ש"כולם" כך נוהגים אין לנו להתייחס לכך ולהיות מושפעים מהם ח"ו, אלא אדרבה, מוטל עלינו לחשוב כיצד נוכל להציל את המצב, להחזיר נזר הצניעות אצל בנות ישראל, שלא תהיינה ח"ו בכלל מחטיאי הרבים בכל יציאה שלהן לרחובות קריה.

ולסיום, אוסיף בזה עוד נקודה אחת למחשבה, והוא, דמלבד כל מה שנתבאר, שכיום צורת הפאה היא באופן שהשער פתוח, אשר על ידי כך הוי **"פריצות שאין כמוהו"**, ולא מתקיים בזה התנאים לעיכובא וכנ"ל, יש ליתן את הדעת על המראה הכללי של הפאה, שהמציאות בשנים האחרונות **ששער הפאה הרי הוא נאה ממש כמו השער של האשה** (ופעמים **רבות** אף יפה יותר, ופוק חזי מאי עמא דבר - ישנן רבות המחכות להינשא בציפיה לשער הנאה שיהיה להן, רח"ל) ואם כן, כל ההולך ישר כפי שעשאו אלוקים וללא נגיעות, מבין היטב שלא יתן לקיים בזה את מצוות כיסוי הראש אשר כל עניינה הוא להצניע את האשה שלא יהרהרו בה מחמת נוי שיערה (עין תרוה"ד סימן י' ובשיעורי הגר"י שכתובות עב, ובנסמת אדם כלל ד' אות א' ועוד). ואסיים בדברי מרן הגר"ש וואזנר (שליט"א) [זצ"ל] שזעק בכינוס ב"ב בשנת תשנ"ג [עוד לפני עידן הפאות של השנים האחרונות ממש] **זוה לשונו (הובא בספר 'הלבוש כהלכתו' עמוד 354) "איזה זיוף הוא זה, שמכסים השערות בפאה כזאת שעוד מגרה היצרים יותר מהשערות עצמן, איזה זיוף הוא זה!! והן בידועים ואולי בלא יודעים, חוטאים ומחטיאים את הרבים... "** עכ"ל.

בברכה מרובה, ובתקווה וציפיה גדולה שיערה ה' במהרה רוח טהרה ממרום, רוח של קדושה, רוח של צניעות, עלינו ועל כל עמו בית ישראל. ובזכות כך נזכה לביאת משיח צדקנו, ונושע בקרוב בתשועת עולמים.

¹⁹ ואף שס"ס המציאות היא שהיו הרבה אחרונים שפקפקו בזה מעיקר הדין, צ"ל דכוונתו שלהלכה למעשה אין בה שום פקפוק.

